Editura UNIVERS

Dacă Pinget e mereu conştient că enumerarea nu cuprinde totalitatea, că universul nu poate fi surprins în întregul său, detaliindu-i-se părţile, că labirintul e un pseudounivers, el se arată conştient şi de faptul că „esenţialul" (înţeles de astă dată ca o esenţă a „sufletului") nu poate fi apropiat prin asemenea „inventare".

Nicolae BALOTĂ, *Euphorion*

Lei 5,75

207

1973

ROBERT PINGET • GRAAL PIRAT

ROBERT PINGET

GRAAL-PIRAT

COLECŢIA MERIDIANE

Coperta de
Cristina Crinteanu

Robert Pinget
GRAAL FLIBUSTE

Robert Pinget

Graal-Pirat

Prefaţă şi traducere de D. Ţepeneag

Editura UNIVERS

Bucureşti — 1972

Lector : Marcel ADERCA
Tehnoredactor : Victor MAŞEK
Coli tipar : 7
Tiraj : 14 360.

Lucrarea executată sub comanda nr. 3098 la Oficiul Economic Central „Carpaţi", Întreprinderea poligrafică „Bucureştii-Noi", str. Hrisovului nr. 18 A, sectorul 8, Bucureşti

PREFAŢĂ

Într-o discuţie despre cărţile sale, Robert Pinget, aflat într-o scurtă vizită la Bucureşti, se arăta jumătate în glumă, jumătate în serios, mîhnit că nimeni n-a sesizat tonul voltairian din *Graal-Pirat*. „Ştii ce m-a atras la romanul voltairian, la romanul baroc în general ? mă întreba el zîmbind. Libertatea imaginaţiei, gratuitatea, dispreţul faţă de verosimilitate..."

Într-adevăr, romanul, la începuturile sale, tocmai pentru că, spre deosebire de celelalte genuri literare, era lipsit de tradiţie, nu suporta rigorile nici unor reguli, nici formale, nici tematice. Sau cum spunea Albert Thibaudet : „Romanul (...) nu se leagă aproape prin nimic de antichitatea clasică : e autohton ca arhitectura gotică, e romanic" [1]. Acest tip de roman are însă o viaţă scurtă, iar semnul agoniei este autoparodia, caricaturizarea propriilor excese de imaginaţie. Romanele eroice sau galante, romanele cavalereşti de tipul *Amadis de Gaula* sau *Pharamond* încep să plictisească, probabil, prin chiar calităţile pentru care fuseseră admirate pînă atunci (invenţie

[1] Albert Thibaudet, *Réflexions sur le roman*, Gallimard, 1938, p. 114.

frenetică și arbitrară, peripeții în lanț, incongruență, sentimentalism exagerat etc.) și astfel se naște un tip nou de narațiune, în care sînt folosite aceleași procedee, dar subminate de o ironie evidentă. În această categorie intră și *Don Quijote* și *Candide* al lui Voltaire, chiar dacă intențiile autorilor depășeau simpla parodiere. Avem de-a face, așadar, cu niște scrieri de decadență, forme de neliniște lucidă în fața destinului artei, romane care nu se mai aseamănă cu naivele romane baroce dinaintea lor decît prin anumite aspecte pur formale. Decadentismul acesta, ironia sau chiar cinismul, care ascund de fapt spaima sau în orice caz neliniștea specifică unei epoci de criză, l-au atras pe Pinget, astăzi, într-un alt moment de răscruce al artei romanești.

Libertatea rîvnită de el nu mai poate fi aceea, inocentă și naivă, a începuturilor, e o libertate *redobîndită*, dintr-o aprigă dorință de automatizare, întotdeauna însoțită de perspectiva sfîrșitului, a epuizării. După două secole de căutări febrile, de renunțări și reveniri, de perioade de exaltare și altele de scepticism, romanul se află din nou într-o perioadă de criză. El amenință să se transforme pînă într-atît încît să devină altceva, altă specie literară. Să se transforme ori să dispară.

Adevăratul erou al unui asemenea roman nu e nici unul din personaje, ci însuși autorul. Și nu prin identificare cu protagonistul, nu prin participare simpatetică, fiindcă autorul nu-și mai iubește, nu-și urăște și nici nu-și admiră personajele, care nu mai sînt decît niște paiațe bolnave de ironia creatorului. Regizor al unui teatru de marionete, autorul nu face altceva decît să se lamenteze în fața cititorului ori

să rîdă cu lacrimi de propria sa neputință : căci nu mai crede, nu mai crede în această ruginită mașinărie a romanului.

Se poate ușor stabili — și operația aceasta a fost făcută de numeroși teoreticieni și istorici ai romanului [1] — o genealogie a romanului așa numit ironic, care își are originea în perioada de decădere a romanului baroc, în „antiromanele“ lui Charles Sorel și Voltaire, și mult mai tîrziu, un punct de culminație în opera lui Gide ; ceea ce nu trebuie să ne facă să uităm diferențele de multe ori considerabile.

Ironia lui Voltaire are scopuri filozofice și sociale, e didactică, te silește să tragi învățăminte (un ecou modern ar fi, în literatura italiană, Italo Calvino). Ironia lui Gide din *Paludes* și din *Pivnițele Vaticanului* se aplică la viața psihologică și morală, îndoiala asupra esteticii romanului apare abia în *Les Faux-Monnayeurs ;* Gide e ironic și sceptic din neputință, din neputința de a fi patetic la modul dostoievskian. Pinget nu mai crede în Dostoievski, nu-l interesează nici romanul psihologic, nici romanul „condiției umane“ (cum îl numește Albérès). Ambiția lui e să creeze un univers perfect fictiv și în același timp evanescent, subminat de ironie.

La prima vedere, *Graal-Pirat* e un roman de aventuri în niște ținuturi fantastice, prilej pentru o geografie imaginară. În literatura franceză, cel mai aproape de această formulă e Michaux, în *Voyage en Grande Garabagne* ori în *Au Pays de la Magie ;* dar Michaux e mai mult oniric și mai puțin ironic, nu folosește narațiunea „cu sertare“, caracteristică ro-

---

[1] De pildă, R. M. Albérès, *Istoria romanului modern* (traducere de L. Dimov), E.L.U., 1968 (vezi Cap. VII, pp. 133—153).

manului picaresc, nu-şi nimiceşte cu atîta uşurinţă propriile plăsmuiri. La fel şi Giraudoux, care e liric şi delicat, uneori chiar sentimental. „Călătoria" lui Pinget se desfăşoară într-un tărîm în continuă metamorfoză, într-un spaţiu *pur literar*, pe care orice cuvînt, orice imagine adăugată celor dinainte îl transformă. Cititorul se trezeşte înăuntrul unui caleidoscop. Lectura devine o călătorie fără nici o direcţie, nimeni nu-i cunoaşte sensul, nici personajele şi probabil nici autorul. E necesară, spune Olivier de Magny, într-un studiu-postfaţă la o ediţie mai veche a lui *Graal-Pirat*[1], o lectură activă „în toate sensurile", care să descopere coerenţa ocultă sub lipsa de coeziune a suprafeţei. Pentru că Pinget, parcă ironizîndu-l pe Faulkner, îşi derulează toate romanele într-un acelaşi teritoriu fixat încă de la primul volum de schiţe — *Între Fantoine şi Agapa.* De fapt, nu teritoriul se păstrează acelaşi, ci denumirile diferitelor localităţi, precum şi numele personajelor, aproape burleşti. De aceea nu trebuie să ne grăbim căutînd o coerenţă, care probabil că nici nu există în intenţia autorului. Credincios unei estetici care îşi are punctul de plecare în textele kafkiene, Pinget îşi construieşte cartea ca o parabolă deschisă, cititorului revenindu-i rolul nu de-a găsi sensul ascuns şi preexistent, ci pur şi simplu de a-l crea. Cititorul devine astfel coautor, lectura — o operă de creaţie. Aşa că reacţia cititorului care protestează că nu înţelege literatura modernă e cu totul nedreaptă şi infantilă. Niciodată cititorul nu a fost solicitat cu un mai mare respect, acordîndu-i-se o sarcină cel puţin egală cu aceea a

[1] Robert Pinget, *Graal-Flibuste* suivi de *Robert Pinget ou de Palimpseste* par Olivier de Magny, *Le Monde*, nr. 10/18, 1963.

autorului. Scriitorul de tip tradiţional, marii realişti din secolul trecut şi apoi epigonii lor îşi tratau cititorii ca pe nişte copii pe care trebuie să-i duci de mînă şi să le explici pe îndelete totul. Ariadna îl iubea, desigur, dar îl şi dispreţuia pe Teseu ! Poate că pentru cititorul secolului al XIX-lea să fi fost mai comod, dar, cred eu, şi mai puţin pasionant.

Romancierul îi era tutore şi dascăl ; acum cititorul e lăsat singur la porţile labirintului. Ar trebui să fie mîndru ! Pe bună dreptate afirmă un critic spaniol : „Progresiva estompare a autorului determină prin ea însăşi apariţia ***cititorului creator de operă.*** (...) Cititorul s-a convertit în protagonist activ al creaţiei literare. Era noastră a devenit era cititorului" [1].

Această complicitate cu lectorul o cere Pinget chiar în cuprinsul romanului. Aşa trebuie interpretată relaţia dintre povestitor (eul narator) şi Firicel, vizitiul, care de multe ori îşi îngăduie să-l critice ori chiar să-şi bată joc. De fapt, el, Firicel, e cel care conduce, stabileşte direcţia călătoriei ; „stăpînul" nu face decît să denumească ce vede, să enumere de-a valma obiectele eterogene din jurul lor[2] Din cînd în cînd Firicel se enervează, nemulţumit de mania celuilalt. „Sînt împotriva talmeş-balmeşului", spune el. „Asta pentru că nu pricepi marea frumuseţe a lumii", îi răspunde naratorul. „Nu există aici ceva frumos, colo ceva urît, ci avem de-a face cu un ansamblu, un

[1] José Maria Castellet, *La hora del lector*, Barcelona, Seix Barral, 1957.

[2] Interesante consideraţiile lui N. Balotă în legătură cu aceste enumerări obsesive din romanele lui Pinget. Pornind de la o sugestie a lui Olivier de Magny (op. cit.), eseistul român o dezvoltă într-un admirabil eseu intitulat *Arta enumerărilor delectabile.* (N. Balotă, *Euphorion*, E.P.L., 1968, p. 182—188.)

mecanism de ansamblu." Bineînţeles că e ironic, adică disperat ironic. Şi călătoria continuă, fără nici o ţintă. Pentru a-l distra pe Firicel, naratorul trage zeci de sertare cu poveşti (poveste în poveste), în cadrul cărora uneori apar chiar ei doi ca simple personaje. Aproape toate tehnicile narative sînt folosite, într-o adevărată demonstraţie de virtuozitate. Dar odată şi odată romanul tot trebuie să se încheie, aşa că, pe neaşteptate, cei doi (cuplul narator-cititor) îşi fixează o direcţie : spre mare. E de fapt o ultimă păcăleală pe care cititorul o dejoacă la timp ; Firicel efectuează o severă psihanaliză asupra „stăpînului-narator" : „Vă temeţi de dorinţele Dvs. şi tot ce întîrzie satisfacerea lor e pentru Dvs. o reconfortare. — Cu alte cuvinte sînt un laş ? — Bineînţeles. (...) — Ei bine, explică-mi atunci de ce mă tem să ajung la mare ? — Pentru că n-aţi şti cum s-o descrieţi. (...)

— Firicel, dumneata eşti un geniu !"

A fost voinţa autorului ori a lui Firicel, vizitiul, cititorul ? Călătoria-labirint se termină în faţa uriaşei porţi, emblemă şi sinteză a întregului roman. Mai departe nu se putea merge.

Graal-Pirat a fost scris în 1956. În romanele care au urmat (*Baga*, 1958, *Le Fiston*, 1959, *L'Inquisitoire*, 1962, *Quelqu'un*, 1965, *Le Libera*, 1968, *La Passacaille*, 1970) Pinget, preocupat tot mai mult de tehnică, dezvoltă această artă a enumerărilor, trecînd de la obiecte la gesturi şi complicînd-o printr-un procedeu întrebuinţat şi de Alain Robbe-Grillet, anume *jocul ipotezelor* sau al falselor acţiuni. În *Le Libera*, de pildă, aceleaşi elemente (persoane, gesturile lor şi obiecte) compun şi recompun de mai multe ori la rînd o scenă, un eveniment, care în felul acesta se transformă de la o pagină la alta. Cititorul e mai întîi uimit, apoi amuzat şi, pînă la urmă, bucuros de acest joc de-a naşterea (scrierea) romanului. Căci o dată cu frazele care contrazic scena anterioară, modificînd-o, autorul introduce prin aluzie sau direct şi elemente noi care intră şi ele în acest univers în stare născîndă. Astfel, romanul se scrie chiar sub ochii şi cu colaborarea activă a cititorului. Ambiţia romancierului e de a crea un spaţiu la fel de pur ca şi al muzicii şi la fel de independent de realitate.

Cîteva cuvinte despre traducere.

Dificultatea unei asemenea traduceri ţine în primul rînd de libertăţile pe care autorul şi le îngăduie faţă de limbă. E o „lipsă de respect" care sperie şi atrage deopotrivă : cuvinte inventate (născocite pe de-a-ntregul ori alcătuite din cuvinte existente), nenumărate calambururi, nume proprii formate din substantive comune, aluzii rezultînd din caracterul pronunţat omofonic al limbii franceze etc.

Aşa cum au procedat Romulus Vulpescu şi Sorin Mărculescu traducîndu-i pe Jarry şi respectiv pe Boris Vian — verva burlescă a lui Pinget se înrudeşte cu aceea a scriitorilor de mai sus — mi-am îngăduit şi eu să traduc numele proprii (fără teamă că vor suna prea româneşte !...) şi să nu ocolesc pudibond expresiile ceva mai tari. Gratuitatea şi fantezia anulează indecenţa ; triviale nu sînt decît cărţile proaste. Nici Rabelais nici Creangă nu împing la reprezentări mentale condamnabile, oricît de slobodă le-ar fi exprimarea.

Dumitru ŢEPENEAG

GRAAL - PIRAT

Un bețiv e așezat la o masă cu o sticlă în față. Are nasul roșu, pălărie pe cap și privirea pierdută în contemplarea lucrurilor. Se întreabă pentru ce e acolo, ridică din umeri și face din cînd în cînd un gest vag cu antebrațul.

Pisica se gîndește că stăpînul ei e prost dacă n-a înecat-o încă. E groaznică, miroase urît și capul mare o împiedică în mișcări. Ne potrivim de minune, gîndește ea, eu sînt un monstru ridicol, iar el e un ratat, ceea ce, la urma urmei, e tot un drac.

Bețivul își toarnă un pahar și bea. Ridică ochii și vede pisica urcată pe etajeră. Ce rost are etajera asta? se gîndește bețivul, n-am nimic altceva să pun pe ea decît pisica. Face un cocoloș din miez de pîine și-l azvîrle în animalul care hap! îl înghite. Bețivul crede că n-a azvîrlit cocoloșul și face încă unul, pe care din nou îl azvîrle. Pisica îl hăpăie și pe ăsta și-și schimbă locul, se așază pe soba care e totdeauna rece. Aici cel

puțin n-o să mă mai atingă, se gîndește pisica, nu e în stare să se întoarcă.

Bețivul își umple din nou paharul și bea. Nu mai vede pisica pe etajeră și se întreabă ce s-o fi întîmplat cu ea. Se gîndește că poate a înghițit-o o dată cu vinul. Raționament de bețiv. Așadar am înghițit pisica, își spune el, și-am rămas singur cuc. La gîndul singurătății, bețivul începe să plîngă.

Pisica se gîndește că, la urma urmei, soba nu-i nici măcar confortabilă și se întoarce pe etajeră.

Bețivul își umple iar paharul și bea.

Neavînd ce face, pisica se spală. Capul i se apleacă, se apleacă, nu mai are puterea să-l țină și cade jos. Bețivul o aude căzînd, crede că pisica vrea să-l omoare. Pisica interpretează greșit o mișcare bruscă a bețivului și crede și ea că el vrea s-o omoare. Sare pe sobă.

Bețivul varsă. Ăsta-i sfîrșitul, se gîndește pisica, dacă totul merge bine, o să-mi dea îndată și supa. Dar sînt seri cînd nimic nu merge, cînd se înfundă și gîndurile, și mișcările. Mă gîndesc că serile astea sînt tot mai multe pe măsură ce înaintez în vîrstă și, într-o bună dimineață, ca o pendulă care n-a mai fost întoarsă, te pomenești că te-ai oprit din ajun la ceasul de pe urmă, ai murit în patul tău.

Tavanul începe să coboare. O bătălie, se gîndește bețivul, ei sînt de partea albilor, eu sînt roșu, sînt învins dinainte. Înapoi! Tunurile sînt de partea cealaltă, marea o să stingă pisica, dușmanul, ce ține ea în gură, scrisoarea mea, o s-o distrugă, o s-o înghită, e singura, vino aici că te strîng de gît, scrisoarea pe care o așteptam, albii n-or să mai creadă. Atîția ani, atîția ani cu sticla asta pentru o scrisoare care n-a sosit... Marinare, spune-i dacă a ajuns scrisoarea, e udă, înmuiată de apă în fundul buzunarului tău, nimic pe lume, cu excepția pisicii care mă sîcîie, n-are mai multă importanță ca scrisoarea asta dusă pe apă.

Bețivul adoarme pe masă și vinul îl duce în țara cadavrelor de scrisori. O groază de scrisori n-ajung la destinatar, așteaptă prin poște, apoi îngerul scrisorilor le asasinează. E îngerul dușman al dragostei, îngerul uscat cu aripi de hîrtie.

TEMPLUL

Cîntscaune e o vale posomorîtă şi locuită de şobolani. Ajungi acolo pe un drum mărginit de mormane de pietre. Către mijlocul văii se înalţă templul lui Graal-Pirat.

Paragină şi putoare. Solul e acoperit de cadavrele şobolanilor, scheletele lor pîrîie sub picior. Din mijlocul acestor stîrvuri se înalţă templul. Seamănă cu un cazinou. Arhitectura barocă a faţadei, prostul gust al ornamentelor îi fac să zîmbească pe cei din generaţia mea. Avea nobleţe pe vremuri. Un fronton, unde se desfăşoară un enorm caltaboş care se revarsă pe arhitravă, face înconjurul capitelurilor şi urcă pînă pe acoperiş, pe care-l încununează cu un tufiş de viscere. Coloanele sînt în mod bizar străbătute de vinişoare roşii în partea de sus, negre şi buburoase, parcă din lavă stinsă, de la mijloc la bază. Păsări cu ciocul lung se cuibăresc prin găuri, în aşa fel că, la apusul soarelui, cînd se întorc la cuiburi, coloanele sînt înţesate de spini ca nişte tulpini de măceşi. Se spune că aceste păsări se hrănesc cu şobolani. Porphireus afirmă însă că nu sînt carnivore, se mulţumesc doar să omoare rozătoarele. Fac lungi

zboruri spre pădurile Granţei, în căutare de hrană ; mamele varsă în ciocul puilor ce-au înghiţit din fructele sălbatice şi din scoarţa de copac.

De remarcat că pe treptele templului nu sînt şobolani ; păsările nici ele nu se aşază vreodată acolo. Cauza n-a fost descoperită. O legendă spune că Graal-Pirat, protectorul băncilor, ar fi blestemat orice fiinţă vie care ar pune piciorul pe solul sanctuarului.

Interiorul e împodobit cu zugrăveli al căror motiv principal e o arahidă, o figură dublu ovoidală. Rămîi surprins de această eleganţă pe care exteriorul nu te lasă s-o bănuieşti. Tavanul, în pătrăţele albe şi negre, imită un joc de şah unde fiecare piesă e pictată parcă în relief. Un mic altar ocupă centrul templului. Avînd o greutate enormă, s-a înfundat în sol cam cu o treime din înălţimea sa.

Un fel de sacristie ca o cabină e amenajată pe partea dreaptă, lîngă zid, şi împrejmuită de un perete subţire. Doar cu capul plecat poţi pătrunde în această cămăruţă, destinată pe vremuri obiectelor de cult. Din toate aceste obiecte n-au mai rămas decît o fîşie de tapiserie şi o mistrie care slujea unor plantaţii simbolice.

Tristeţea locului l-a descurajat repede pe vizitator ; se simte aici mai părăsit ca oriunde. Iese afară în piaţa din faţa templului. Mirosul de osuar îl înăbuşă.

PLANTAŢIA DE PALMIERI

Sultanul, cînd află că eram prin împrejurimi, mă pofti la el. Îşi avea reşedinţa în mijlocul celei mai frumoase plantaţii de palmieri din ţară, despre care se spune că a costat viaţa a mai mult de zece mii de oameni cu prilejul lucrărilor de irigaţie ; toţi aceşti muncitori pieriseră de ciomag, randamentul lor fiind, după voia stăpînului, insuficient.

Închiriai o brişcă de-o somptuozitate vetustă, împodobită cu arabescuri pictate şi cu tapet de mătase. Capra vizitiului fiind crăpată, lăsa să se scurgă umplutura făcută din acea specie de kapok numită buri-buri, care e sămînţa pufoasă a plantei carnivore stuk.

Mă aşezai în brişcă pe partea dreaptă a canapelei şi-l rugai pe vizitiu s-o pornească la drum.

Vizitiul avea o înfăţişare impunătoare. Masiv, lat în umeri, un cap de zeu şi nişte urechi mici ; avea o minunată ceafă, lată de două palme şi punctată de acnee de-un negru splendid. O pălărie stil Ludovic al XIII-lea cu pană violetă care-i cădea pe umăr, o vestă ca în garda imperială, cu nasturii desperecheaţi, un lanţ de paracliser pe pieptul care prin cămaşa descheiată se vedea că-i păros. Să vorbesc despre nasul său, n-avea aşa ceva. Un accident în război, ghiulea de tun sau lovitură de sabie, îl lăsase fără. Gura îi era senzuală, ochii ca două mure în chiftelele obrajilor. Din priviri i se scurgeau valuri de ironie care-i că-

deau pe mustaţa pleoştită şi dădeau întregului chip un aer de diplomat ostenit de chiolhanuri.

Calul, de un cenuşiu spălăcit ca al turturelei, nu era pe măsura stăpînului, dar avea un trap mărunt şi vioi. Eram hurducaţi zdravăn. Vizitiul se întorcea să-mi anunţe fiecare adîncătură a drumului şi se amuza de mutra mea plîngăreaţă.

Ce măreaţă privelişte străbatem! Împrejurimile oraşului sînt împestriţate cu insule de culturi de zarzavat de-a lungul unui rîuleţ unde se bălăcesc păsările-tigru şi cobaii. Deşertul îşi dă acolo sfîrşitul, ultimele nisipuri se ridică uneori în vîrtejuri pe care vizitiul meu le compară cu nişte dansatoare. Băştinaşii dau acestui fenomen denumirea populară de „vînturile lui Abraham". Departe, în dreapta, se înalţă nişte dealuri trandafirii unde se cultivă viţa de vie cu susete şi catalpe uriaşe. Pe stînga, după o zonă de vegetaţie săracă, se întrevede începutul unor splendori deşertice. În faţa noastră, la cîteva leghe, linia verde a plantaţiei de palmieri.

Îl întrebai pe vizitiu dacă aceşti cobai pe care-i vedeam zbenguindu-se cu sutele de mii în apa rîului şi pe maluri trăiau în libertate ori erau produse de crescătorie.

— E şi una şi alta, îmi spuse el, sau mai bine-zis nu poţi deosebi specia domestică de cea sălbatică. Marii proprietari au dezvoltat pe domeniile lor cobaiul zis cobo, ale cărui calităţi eminamente sociabile atrag toate speciile nedomestice ce mişună prin regiune.

Turma pe care o vedeţi nu se mişcă de aici de trei ani. La început erau doar vreo sută de cobo din grajdurile regale. Vă daţi seama cît de avantajoase pot fi aceste crescătorii...

Mă interesau însă mult mai mult păsările-tigru. De-o culoare roşcată cu dungi albastre, mari cît nişte lebede, ele rîmă prin nămolul de pe margine, se urmăresc printre drobiţe, zburătăcesc de pe-un mal pe altul, scoţînd nişte răcnete îngrozitoare de la care li se trage şi numele. E un vacarm asurzitor. Sînt socotite păsări sacre. Cînd îşi desfac aripile, seamănă cu nişte vampiri, dar au purtări blînde, trăiesc în bună înţelegere cu cobaii, care le feresc de paraziţi. Cel mai important parazit al păsărilor-tigru e păianjenul zis mîncă-mîncă, pe care chiar numai mirosul cobaiului îl pune pe fugă. Să zicem că într-o zi de foamete un ţăran ucide o pasăre-tigru; el trebuie atunci chiar în aceeaşi seară să se purifice în rîu şi să aducă drept jertfă lui Graal-Pirat inima şi pipota victimei sale. Nu ştiam că singuraticul zeu domnea peste aceste locuri. Vestea asta mă posomorî; tot ce aflasem pînă atunci despre Graal-Pirat se lega de nişte privelişti dezolante sau de nişte triste împrejurări. Poate vecinătatea deşertului mai mult decît prezenta păsărilor-tigru a îndemnat-o pe călăuza mea să-mi vorbească despre el.

Frumuseţea peisajului sporea din ce în ce. Încă de pe-acum primii palmieri erau în jurul nostru. Trunchiul lor, aproximativ dublu ca grosime faţă de-al unui cedru, era perfect

neted şi de-un acaju-închis. Se avînta la cincizeci de metri de sol şi se desfăcea într-o tufă de ramuri albastre şi violete printre care se încolăceau liane înflorite şi clematite ca şofranul. Mă încînta exuberanţa acestei naturi. Solul acoperit de garoafe negre şi ţintaure de culoarea smaraldului exala un dulce parfum. Totul îndemna la somn, la voluptate. Îl rugai pe vizitiu să încetinească. Dar fie că se temea de ceasul acela tîrziu, fie că avea consemn să nu lase nici un străin să facă popas prin locurile acelea, începu, dimpotrivă, să dea bice cailor. Nu mai simţeam nici o zdruncinătură, solul era o peluză de iarbă, bancheta pe care stăteam un pat moale, eram ameţit de-atîta bine. În curînd furăm în plină plantaţie.

O liană, desprinzîndu-se dintr-un arbore, căzu pe genunchii mei. Ceea ce luasem drept clematite nu erau altceva decît nişte mici figuri omeneşti. Gura lor minusculă fredona un cîntec. Apropiai urechea.

Voi încă n-aţi iubit
Pe cine-i mai drăguţ,
Cătaţi printre palmieri
Răspunsul potrivit.

Fiecare gură spunea acelaşi lucru alternativ, în aşa fel că, trecînd de la una la alta, eram parcă pătruns de-o fugă muzicală. Îi împărtăşii surpriza mea vizitiului, care izbucni în rîs. Liana putrezi curînd între degetele mele. Din ea ieşi o larvă vîscoasă, pe care o azvîrlii afară din trăsură. Dar abia atinse pămîntul că se şi făcu un palmier uriaş.

FLUTURII-MAIMUŢĂ

— Am ajuns, spuse vizitiul.

Mă dau jos din brişcă, pun piciorul pe pămînt. Vegetaţia e de-o asemenea luxurianţă că mă cuprinde un fel de ameţeală. Vizitiul îmi oferă braţul şi facem cîţiva paşi în direcţia palatului care se întrezăreşte în dosul unui talmeş-balmeş de plante şi de jeturi de apă traversate de fluturii-maimuţă. Zboară ori sar de pe-un pîlc de arbori pe altul cu aripile lor pestriţe ca nişte caşmiruri, iar cu coada desenează prin spaţiu elegante volute. Sînt originari din insulele Phu, aduşi acum două secole de nişte exploratori care au lăsat în urma lor o ciudată legendă.

— Legenda asta, spune vizitiul, pretinde că banda de *Persifleri* sau de *Persiflori* sau chiar *Persiplînşi*, venită din insule, ar fi jefuit ţara. Trei dintre ei ar fi încercat să pună mîna pe maimuţele regale ; închişi, ei ar fi fost eliberaţi de fluturele Su-Sur, care fu numit generalissimul bandei. Su-Sur încheie pace cu sultanul, care-i dădu de nevastă pe una din maimuţe, mama primilor fluturi-maimuţă.

Ne așezăm pe marginea unei fîntîni pentru a admira pe îndelete grația acestor animale. Zărindu-ne, unul din ei ajunge cît ai clipi lîngă noi și începe să ne dea tîrcoale zburînd și țopăind în jurul nostru.

Culeg o ludalie și i-o întind animalului. Vine să-mi mănînce din palmă și astfel pot să mîngîi cea mai moale dintre blănuri. Aripile, catifelate ca și cele ale lichenei, sînt străbătute de-un fior neîntrerupt ; fac observația asta cu voce tare și animalul îmi răspunde : „Dacă ați avea aripi, domnule, credeți-mă că nici dumneavoastră n-ați scăpa de febră. Noi sîntem fluturi sau maimuțe, cine va spune tristețea iubirilor cu două fețe ?“ Pleacă luîndu-și zborul.

Facem înconjurul pîlcurilor de arbori, mergem de-a lungul bazinelor. Șerpi de culoarea colțunașilor se fugăresc aproape de suprafața apei, scuturînd în trecere petalele bujorilor acvatici. Mari crini bakimpo amestecați cu albăstrițe de cîmp alternează pe insulele artificiale cu orhideele numite mîncătoare-de-șobolani și cu pulvigerele agățătoare. Lacomi după semințele de pulvigere, fluturii-maimuță se bat și pentru cea mai mică din ele. Pe plantă cresc simultan flori și fructe, toamna însă mai ales fructe. E perioada pe care și-o alege operatorul cinematografic pentru a surprinde niște bătălii pe viață și pe moarte. Am văzut unul din aceste documentare și mare mi-a fost dezamăgirea : doar ochii și ghearele fluturilor-maimuță impresionează pelicula, pe

ecran lupta se reduce la un du-te-vino de puncte și virgule.

În afară de aceste semințe, fluturii-maimuță se hrănesc cu viermi și cu melci. Nu disprețuiesc nici sucul de flori, nici cărnurile fezandate.

— Pot fi domesticiți ? l-am întrebat eu pe vizitiu.

— Unul din cinci, dar nu mai tîrziu de luna a patra. Sînt folosiți la desfrunzirea viței de vie.

PALATUL

Pătrundem în palat. O splendidă curte interioară în ceramică albastră și aurie, păsări cu moț de purpură, cai-lebădă, crocodili falși. Caii-lebădă evoluează în bazinul central scuturîndu-și coama ; fac încontinuu mișcarea asta nervoasă însoțită de un nechezat. Și cîtă frumusețe în atitudinea lor ! Gîtul îndoit, urechile de catifea de culoarea coacăzelor și ochii aceia parcă de om care caută dincolo de ziduri perechea imposibilă, căci sînt castrați. Îi mănîncă la Sfîntul Maerde, îmi spune vizitiul, după ce-i pun întregi să se coacă în niște tufișuri de zmeură. Crocodilii din ceramică articulată se tîrăsc pe dalele unde se găinățează păsările de purpură. Frunze de palmier se apleacă peste apă, depășind marginile unui răzor circular unde freamătă o mulțime de

copăcei de corali. Peisaj de vis, de ce n-am un aparat fotografic să te fixez în albumele mele! În centrul fîntînii un carafus țîșnește stropind buburuzele arabescurilor.

Ne așezăm pe-o bancă. În spatele nostru, o ușă acoperită de un văl de mătase. Se aude o voce doctorală articulînd fraze din gramatică; rîsete mici de femeie le întretaie.

— E sultana care învață franțuzește, îmi spune automedonul; e venită din suburbii și vă închipuiți cît de nepotrivit e la curte limbajul ei.

Mă apropiai de perdea să aud mai bine.

Dar în momentul acela, pe o ușă din fața noastră iese un slujitor negru care ne face semn să-l urmăm. Curți interioare, saloane de marmură, coridoare de cristal, grădini suspendate, budoare și anticamere se succed într-un șir nesfîrșit și străbatem toate aceste splendori ca niște turiști pe care nimic nu-i mai uimește. În sfîrșit, negrul se oprește în fața unei uși din nestemate și calcedonie, pe care sînt încrustate plăcuțe de ciment.

— Aici, spune el.

— Aici ce? întreb eu.

— Sînteți așteptat pentru o gustare.

Apasă pe canatul ușii. Îndată ușa se învîrte în jurul axei sale și iată-ne în sală.

— Așezați-vă, spune băștinașul. Mă duc să-i dau de veste Înălțimii-sale.

Un clinchet de clopoțel prelungit ne anunță sosirea sultanului. Ușa se deschide. Intră șambelanii, valeții și garda. Șorțuri din pînză de

diferite culori și brodate cu perle îi deosebesc pe unii de alții. Poliția pare să nu aibă nici o armă, în afară de-o musculatură fenomenală și dinți ascuțiți ca niște brice. Tatuajul de pe piept e un amestesc de semne hieroglifice care seamănă panică în sufletul agresorului.

Mai-marii peste slugi și valeții se înșiră pe lîngă perete în spatele mesei întinse. Guarzii fac zid. Copilul cu clopoțelul apare și-și azvîrle instrumentul în sală. Așa se anunță venirea stăpînului.

Acesta își face intrarea.

Mai întîi nu vezi decît o masă rotundă și violetă avînd deasupra un arbore de aur. E haina de casă a prințului și turbanul de ceremonie. Mai de aproape deslușești și capul printre crengile încolăcite ale extravagantei pieptănături. Corpul, de-o rotunjime fără seamăn, umple haina ca o căpiță de fîn. Slugile fac plecăciuni, polițiștii stau în poziție de drepți. O mînă mică iese grațios din haina de casă și ne face un semn de bun-venit. Lăsăm un genunchi pe pămînt. Prințul se apropie și ne binecuvîntează, desenînd cercuri deasupra capetelor noastre.

— Ridicați-vă, domnilor.

— Maiestate, deși ne aflăm într-o călătorie neoficială, vă prezentăm omagiile guvernelor fiecăruia dintre noi.

— Cunosc, domnilor, interesul pe care-l poartă țările dumneavoastră soartei regatului meu, dar mă îndoiesc ca toate aceste atenții deosebite să nu fie legate de scopuri politice.

Un zîmbet fin sclipea sub mustaţa sultanului, care ceru să i se dea batista.

— Iertaţi-mă, îmi curg bale.

Într-adevăr, îi curgeau bale. Un servitor îi şterse colţurile buzelor. Ne îndreptarăm spre masă şi ne aşezarăm.

Gazda, întorcîndu-se spre mine, spuse :

— Sper că necazurile dumneavoastră personale n-or să vă strice plăcerea.

Mă surprinse această observaţie.

Mîncarăm după moda orientală, stînd de vorbă în timpul mesei.

O TINEREŢE FURTUNOASĂ

Interesantă figură acest monarh. Fiu mai mare al contelui de Galera, fu răpit la naştere de nişte piraţi care îl duseră cu ei departe de ţara sa, la hotarele provinciei Opaiţelor. Barbarii aceştia prinseră drag de copilul pe care-l crescură cu toată asprimea. La vîrsta de doisprezece ani fu violat de-un zbir, ceea ce dăună sistemului său nervos şi făcu din el un adolescent nelinişt.t şi palid, care mai devreme sau mai tîrziu se va scufunda în viciu. Şi s-a scufundat. O codoaşă, care-i dădu de lucru băiatului nostru în lupanarul ei din New-Babylon, se arătă generoasă cu el. Îi înmînă o anumită sumă de bani care-i îngădui să călătorească. Dorinţa de a-şi regăsi familia, care dormitează în sufletul multor dezmoşteniţi, îl făcu să străbată toate ţinuturile dinspre

Apus. Într-o zi, dădu peste frate-său născut al doilea, Gaspard de la Motte, într-o pensiune de familie din Agapa. Resursele financiare ale lui Coco — aşa se numea tînărul — nu erau mai strălucite decît cele ale lui Gaspard. Cei doi însă, îndrăgostiţi de viaţă şi doritori să iasă din impasul în care se găseau, hotărîră să se asocieze şi să-şi înjghebe un negoţ. Împrumutară de la o fată bătrînă cît le trebuia ca să închirieze o prăvălioară de coafură. Gaspard se făcu coafor, iar Coco bărbier. De pe acum se spunea despre cei doi fraţi că-şi puteau îngădui cele mai mari speranţe, cînd o stupidă răscoală de cartier veni să pună capăt planurilor lor. Prăvălia fu jefuită, Gaspard spînzurat de-un cîrlig, iar Coco, printr-o întîmplare providenţială scăpînd de furia populară, abia avu timp să fugă pe acoperiş. Rătăci mult timp între cer şi pămînt, neştiind unde să pună piciorul, căci răscoala dură trei zile. Mînca de prin streşini pisicile ce se găseau acolo şi, în sfîrşit, fu luat de-o slujnică la ea în mansardă. Fata asta, disperată din cauza chipului ei respingător, găsi la Coco cu ce să-şi satisfacă nevoile pe care, deşi erau legitime, şi le reprimase pînă atunci. Rămase opt zile în tovărăşia binefăcătoarei sale. Ea gătea pe un primus tot felul de mîncăruri cu linte şi cu slănină care le plăceau la nebunie. Dar stăpîna casei, o anume marchiză de Plînge-Cocă, îi surprinse într-o noapte pe scară. Pe slujnică o dădu afară. Coco se trezi din nou în stradă. Maria încercă să-l reţină,

asigurîndu-l că știa ea un loc unde ar putea amîndoi să-și găsească de lucru, dar Coco nu era cîtuși de puțin supărat pentru prilejul care i se oferea ca să plece. O lăsă în plata Domnului pe iubita sa, urîndu-i succes în toate cele. Luă primul tren, de data asta în direcția Orientului. În compartiment făcu cunoștință cu un militar care se întorcea la unitate și care îi propuse să coboare cu el la mica stație din Motanșiret, aflată în apropierea cazărmii. Se înțeleseră asupra unui tîrg nu prea echitabil, care îl făcea pe Coco să alunece din nou pe panta rușinii ; totuși solda anumitor generali, spuse mercenarul, ar fi de ajuns să-i asigure o existență convenabilă și chiar posibilitatea de a încropi o mică avere. Coborîră împreună, Coco trase la han și militarul îl anunță cînd avea să mai vină. A doua zi, pe la opt seara, militarul, însoțit de un general și doi sergenți, veni la el.

Coco rămase la Motanșiret timpul necesar pentru a se pune pe linia de plutire. Plecă singur, într-o bună seară, tot spre Orient. O serie de aventuri îl aduseră la Vadroliapolis, unde norocul îi surîse. Fu remarcat într-un cinematograf de-o bătrînă doamnă, așezată alături, care îl găsi pe gustul ei. La ieșire, nu mică îi fu surpriza să vadă că-i aștepta un șofer. Mașină mare cu blazon pe portiere.

O chestionă pe binefăcătoarea lui. Nu era altcineva decît o fostă iubită a contelui de Galera. Cîteva săptămîni după întîlnirea lor, bătrîna doamnă, în fața notarului, îl adopta

pe Coco și-l făcea moștenitorul ei. Raporturile de altă natură dintre ei n-au fost trecute în contract. Coco era răsfățat în toate privințele. Doi ani mai tîrziu, mama adoptivă își dădu sufletul primind toate tainele bisericii de care ținea. Coco luă în căsătorie pe fiica sultanului, care, neavînd moștenitor de parte bărbătească, îi lăsă la moartea sa regatul. Coco deveni Sidi, și iată toată povestea.

AMĂRĂCIUNEA VRĂJITORULUI

Ne-am dus pe urmă în țara arborilor fără rădăcini, care se așază la căderea nopții simulînd codri și luminișuri, dar e de ajuns să alunece o năpîrcă prin iarbă, ca s-o ia la fugă, să nu mai fie decît niște trestii, apoi doar niște crețuri pe apa lacurilor. Marile lacuri din țara Granței.

— Țara mea e aridă, spuse vrăjitorul, iar eu nu sînt în stare să-i dau apă. Țării mele i-e sete, pustiul o cotropește, livezile se usucă, piatra iese la suprafața solului. Ce folos că prefac cerul într-o armată de broaște, oamenii în dovleci, fiarele sălbatice în pietriș ? Puterea mea e o nimica toată.

Vrăjitorul plîngea. Și atunci lacuri se formară în jurul său, iar el se trezi pe-o mică insulă care a fost numită insula Amărăciunii. Pe această insuliță, în amintirea biliosului vrăjitor, cresc niște flori care lecuiesc bolnavii de ficat.

Ridicarăm cortul pe malul unui lac. Era seară, pe apă se vedeau pete strălucitoare de petrol. Ţipari iuţi îşi împleteau reflexele de opal cu marile smaralde de la suprafaţă. Frumoasă dar tristă privelişte. O senzaţie de nesiguranţă. Oare toate acestea vor fi şi mîine acolo, oare rufele, pe care le spălasem în mare grabă, nu-şi vor lua zborul o dată cu arborii ? Aveam foarte puţină lenjerie de corp. Vizitiul mă asigura că se puteau procura izmene şi batiste de la cooperativele de textile, dar nu mă bizuiam pe asta. Şi-apoi cu ce să plătesc ? Ni se furaseră două valize în oaza de palmieri, deci n-aveam cu ce face un troc pentru ceva nou, cel mult cu încălţările noastre, dar în momentul acela aveam picioarele foarte sensibile. De altfel, nici nu se punea problema, de vreme ce eram în plină natură. Îmi amintesc, simţeam nevoia să vorbesc despre oraşe, eram pradă unei adevărate nostalgii urbane. Amintirea gării noastre centrale, şuieratul trenului, mirosul din sălile de aşteptare. Cît de paradoxali sîntem ! Întrebaţi-mă de ce am luat trenul anul trecut în loc să rămîn pe peron. Marota asta a plecării...

— Vorbiţi de unul singur ? îmi spuse vizitiul.

— Îmi cer scuze, e tot în legătură cu gările.

— Am impresia că sînteţi obosit. Uitaţi, v-am pregătit perna asta.

Cumsecade om : doborîse un liliac, îi cususe aripile la un loc, şi burduşise totul cu

frunze şi plante aromatice. Gestul său de altfel era interesat, avea de gînd să fiarbă perna a doua zi. Într-adevăr ni se isprăvise şi hrana. Dar n-am să vorbesc despre aceste stranii aluaturi.

— Viaţa e făcută numai din ciudăţenii, spusei eu, din întîlniri, din decepţii.

— Cît e de adevărat !

— Silit să depinzi de alţii, îţi pierzi independenţa.

— Ce-aţi spus ?

— Îmi pare rău că a trebuit să-l părăsim pe sultan.

— Dar şi modul ăsta de-a ne da pe uşă afară !

— Nu-i aşa ?

— Şi toate astea care de fapt nu sînt, şi idealul nostru, dragă prietene...

O turmă de elefanţi trecea pe malul celălalt. Marele lac se făcu negru.

BLUŞII

După cîteva luni de camping şi de vînătoare ne-am plictisit de regiunea aceea. Ne lipseau distracţiile. Firicel — aşa îl cheamă pe vizitiu — îmi reproşa că n-am imaginaţie. Într-adevăr, îmi stabilisem un program de care mă ţineam cît puteam, căci trîndăveala e pentru mine fatală. Sculat la ora opt, mă duceam

să mă spăl pe malul lacului, apoi înotam timp de două ore. Mergeam de-a lungul malurilor sau traversam lacul de la un capăt la altul. Îmi dădeam toată silința să fac exercițiul ăsta. Mai ales traversarea era anevoioasă, căci mi se părea că apa ascunde în adîncurile ei abise, pîlnii, mai știu eu ce mișcare înșelătoare care să mă soarbă și să mă facă să dispar. Nu mi-a plăcut niciodată misterul, decît dacă e confortabil. Firicel, ca să mă rețină, îmi pomenea de toate poveștile cu oameni înecați, înghițiți, cu monștrii și cu naufragii pe care le cunoștea. Cele referitoare la lacul nostru erau din ce în ce mai numeroase, dar degeaba făceam remarca asta ironică, pînă la urmă tot mă lăsam impresionat. Prostia și răbdarea merg mînă în mînă și constituie o forță considerabilă. Curînd renunțai la traversare, pe urmă la înotul de-a lungul țărmului. Puțin a lipsit să renunț și la spălatul de mîntuială de pe marginea apei.

Înainte de-a mă lăsa învins, cam pe la ora zece, ieșeam înfrigurat din lac și făceam cîteva sute de metri pe pista elefanților, la fel de netedă ca și un teren de golf. Mă întorceam, mă îmbrăcam. Firicel abia se deștepta, cu gura coclită îmi cerea ouă și furnici. Spărgeam patru ouă și le amestecam în tigaie cu o jumătate de kil de furnici. Insectele ne-au fost de mare folos. Le strîngeam seara, la lumina unui opaiț.

După ce ne terminam micul dejun, Firicel se culca din nou, iar eu plecam la vînătoare.

Luam cu mine o vargă și mă îndreptam spre stîncile unde-și fac vizuina blușii. Aceste animale, originare din Cîntscaune, sînt destul de numeroase în regiunea lacurilor. Absolut inofensivi, nici măcar nu le trece prin cap să fugă, și amîndoi blușii mei, adică rația suficientă pentru o zi, erau repede doborîți.

Cam de mărimea unui iepure, blusul poartă o blană bej și foarte pufoasă. Are un gît slab și golaș care atinge lungimea de 20 de centimetri. Capul, minuscul, seamănă cu cel al broaștei țestoase. Ghearele labelor îi îngăduie să se cațere pe stîncile cele mai abrupte. Carnea lui fierbe în cîteva minute, și se topește în gură.

Uite o familie de bluși care se încălzește la soare. Îi ochesc pe tată și mamă și pac, pac, fiecăruia o lovitură de băț. Pe copii îi las pentru săptămîna viitoare; mișună în jurul cadavrelor. Hai, huș, derbedeilor. Îi împing cu mîna într-o scobitură. O blusă vecină, tot mamă, va veni să-i hrănească, în cîteva zile vor crește în greutate și vor căpăta dimensiunile unui adult și o blană la fel de moale. Stranii animale! Îmi place să-mi amintesc de diminețile acelea, cînd, de unul singur și fără nici o țintă, hoinăream printre turme asemenea unui bun păstor care își alege victimele și lasă în grija naturii reparația crimelor. Zeii ocrotitori nu au altceva de făcut, sîntem destul de lași pentru a-i împăca.

Cu tatăl într-un buzunar, cu mama într-altul, mă întorc liniștit la tabăra noastră,

făcînd un ocol prin cîmpie. Grozame uriașe umbresc lăptucii feroci, atît de buni în salată. Deseori, în stomacul plantei, larve pe jumătate digerate încă se mai răsucesc cînd îi predau lui Firicel recolta.

Grozame roz, grozame purpurii, arborescente formuline, țepedule mov, oratize și monedulci care te amețesc cu mirosul lor, simpli călini, riji sălbatici, cîte specii în această savană din Granța ! Mă strecor printre arbuști, observ fauna care-i compusă numai din reptile și mici saurieni. Mi-aduc aminte că într-o dimineață am întîlnit o specie de cameleon care încerca să se cațere pe-o tulpină de oratiză. Îndreptînd tulpina și împingîndu-l de la spate, reușii să-l fac să se urce. El îmi spuse :

— Domnule, sînteți un prieten al naturii, vă mulțumesc. Cunoașteți nevoile bietelor animale. Dar vă atrag atenția : sensibilitatea asta e cu două tăișuri. Cu cît veți fi mai milos față de frații dumneavoastră mai slabi, cu atît veți fi mai disprețuit de către oameni. Ce spun acum e împotriva mea, împotriva întregii specii animale, și o fac numai din cauza profundelor sentimente pe care le am pentru dumneavoastră.

Vorbele acestea mă cam necăjiră, dar nu lăsai să se vadă nimic. Îmi continuai plimbarea făcînd buchete și-i adusei lui Firicel o nemaipomenită jerbă de flori. Mă primi foarte prost.

DIVAGAȚIE

O porniserăm din nou la drum și lăsam calul să meargă la trap. Observasem o anumită independență la acest animal, o voință oarbă care îl împingea spre nu știu ce țintă și-l făcea să nu obosească niciodată. Firicel, care își cunoștea animalul și nu era înclinat spre considerații metafizice, nu se prea sinchisea, dar de cîte ori nu se opintise de acolo de pe capra lui să-l oprească pe Clotho care nu era niciodată de acord să facă popasuri.

Drumul o lua peste cîmp. Grozamele erau mai roșii ca niciodată. Ca un val de sînge se rostogoleau către orizont. Peisajul acela atît de duios în diminețile cînd culegeam ierburi mi se păru deodată ostil, atelajul nostru mai șubred, vorbele noastre mai nesigure. Să pleci din nou, îmi spuneam, mereu și mereu să pleci, de ce ? Dar soarta se joacă cu incertitudinile noastre și tocmai în momentele cînd devenim mai conștienți de noi înșine ni se pare mai străină.

Pe jumătate adormit, mă distram să compun prefața unei cărți imaginare :

„M-am născut într-un deșert lîngă o fîntînă care dispărea îndată ce ți se făcea sete. Părinții mei se obișnuiseră să trăiască din rezerve, iar eu eram pe cale să capăt același obicei, cînd o caravană mă sustrase dragostei lor pline de duioșie și mă duse cu ea în niște ținuturi unde nici nu ți se făcea bine sete că și țîșneau mii de fîntîni. Pe scurt, niciodată

n-am cunoscut echilibrul între avere şi necesitate, cum spun economiştii. Asta a dat caracterului meu o tentă de neîncredere care mă lipsi, pe măsură ce înaintam în vîrstă, de tot ceea ce făcea puterea celorlalţi: experienţa. Am progresat, ca să spun aşa, deandăretelea, şi iată-mă dezarmat ca un nou-născut. Înţeleg, de vreme ce m-am hotărît să scriu, să-mi amîn condamnarea la moarte pe care va trebui s-o pronunţ împotriva mea, dar ţin să-l previn pe cititor că această carte, la fel ca şi autorul ei, e în aşa fel alcătuită încît scade în importanţă pe măsură ce devine mai groasă, invers decît se întîmplă de obicei..."

CERAMIŞTII

— Hai, coborîţi, îmi spuse Firicel.

Adormisem. Unde eram? Părea să fie piaţa unui sat, dar încă nu mă trezisem de-a binelea...

— Atenţie la scăriţă, s-a rupt pe drum.

— Unde sîntem, dragă?

— Ce vă pasă, o să pot dormi.

Nu-i în apele lui, mă gîndii eu, să nu insistăm. Un individ îl ajuta să-l deshame pe Clotho. Nu-i desluşeam trăsăturile în întuneric. Strînsei ce-mi mai rămăsese din bagaje, adică o mică trusă de toaletă, o cuvertură bej tricotată şi umbrela. Nu îndrăznii să-i pun întrebări lui Firicel şi mă străduii să mă

orientez singur. În faţa mea trei luminiţe la nivelul solului. Sînt felinarele de furtună care luminează treptele a trei scări. Trei uşi asemănătoare, trei case una lîngă alta. Acoperişurile lor ascuţite se conturează pe cer. Mai încolo pe stînga, trei luminiţe, trei case, trei frontoane. La fel şi pe dreapta. La fel şi în spate, la fel peste tot. Da, e piaţa unui sat, acum văd fîntîna şi monumentul eroilor. Dar ce aşezare ciudată! Piaţa pare imensă din cauza spaţiului lăsat între fiecare trio de case. Oameni gospodari, mă rog, îmi spusei eu. Oameni cu care poţi să discuţi şi să te recreezi, fără teamă de reacţii bizare. Sprijinit în umbrelă, cu pătura pe umeri, mă lăsam în voia senzaţiilor oneste pe care ţi le dădeau calmul ce domnea peste tot, aerul proaspăt şi cerul ca la noi acasă pe care goneau nişte norişori. Firicel şi ajutorul său isprăviseră să dezhame. Lăsară brişca în piaţă, şi Firicel, trăgîndu-l pe Clotho de hăţ, îmi spuse: „Veniţi după mine". Un popas pe care îl ştie el, mă gîndii eu; cu atît mai bine, neprevăzutul te oboseşte pînă la urmă.

Mînarăm calul la grajdul care se găsea în spatele pavilioanelor. Foarte curat şi bine luminat, semăna mai mult cu o spălătorie decît cu un staul. Împinseseră rafinamentul pînă acolo încît să încalţe vacile cu papuci de pîslă, pentru a evita, cum ne explică băştinaşul, urmele de copite pe lespezi. În faţa fiecărei boxe, o policioară de sticlă pe care stăteau paharul şi periuţa de dinţi. Igiena dentară a

vacii are serioase consecinţe asupra producţiei de lapte. Ghidul nostru acceptă să ne mărturisească faptul că rumegătoarele nu erau încă în stare să se îngrijească singure. Dar cu cîtă mîndrie ne duse să vizităm sala de baie şi lavaboul, cum spunea el eufemistic în loc de closet, unde animalele erau dresate să se îmbăieze şi să-şi facă nevoile. Un mic bar, după moda americană, era amenajat într-un colţ al grajdului. Aici amicul nostru ne servi cu lapte la gheaţă.

Cercetai amănunţit şi pe îndelete persoana gazdei noastre. O figură cum se zice deschisă, rumenă, ochi albaştri, părul blond, înalt de statură, vestă brodată, pantaloni de barchet; avea în ansamblu ceva de tirolez. Deşi eram departe de munţii aceia liniştiţi. Îl chema Kruk sau Krukr. Ne pofti în casă. La parter o cameră obişnuită şi mobilată cu gust şi zugrăvită peste tot cu floricele. Un bufet plin de veselă pictată cu flori, perdele cu flori. Kruk ceru voie să se ducă la bucătărie să pregătească la repezeală ceva de mîncare; dată fiind ora înaintată, nevastă-sa era în pat. Profitai de absenţa lui ca să-l întreb pe Firicel ce fel de oameni erau gazdele noastre şi în general sătenii de acolo. „Obişnuiţi", îmi spuse el. Crezui că a dat norocul peste mine, pînă în clipa cînd Kruk ne aduse o supă dreasă cu lapte şi alături nişte brînză de vaci şi o smîntînă groasă. Lactatele îmi fac rău. Discuţia se purtă în jurul pagubelor aduse în ultima vreme de febra aftoasă, a diferitelor

moduri de folosire a zerului şi a avantajelor cooperativei de producţie. Adormii în fotoliul meu cu flori pînă a doua zi. O uşoară bătaie pe umăr mă trezi. Era amabilul Kruk care-mi aducea o ceaşcă de lapte. Atunci veni şi Firicel şi mă sili să mă scol. Eram în mare întîrziere pentru vizita la atelierele de ceramică.

Nu mă interesa cîtuşi de puţin vizita asta. Îmi închipuiam că e vorba de arta unor brînzari şi mi se întorceau dinainte maţele pe dos. După cum se va vedea, faptele nu-mi dădură dreptate.

Atelierele se găseau la aproximativ un kilometru şi ne-am dus pînă acolo pe jos. Firicel îmi spuse că pentru mine se făcea vizita asta, fiindcă el nu era amator. Schiţă o teorie a artei destul de sumară, în care se ridica împotriva a tot ceea ce scapă criteriului utilităţii. Interesul meu creştea deci pe măsură ce ne apropiam de bîrlogul artiştilor. Regimul lactat pare să aibă şi părţi bune, îmi spuneam eu, de vreme ce, contrar oricăror aşteptări...

Iată-ne ajunşi. Un simplu hangar de tablă ondulată. Intrăm. „Ce doreşte domnul ?" spuse portarul. Şi asta-i tot. Nu era nimic înăuntru, nimic, absolut nimic.

DORINŢA

Ce suferinţe trebuie să îndure iubiţii lor cînd nişte persoane înzestrate pentru operele senzuale părăsesc brusc lumea şi se consacră

unor opere de evlavie ori unui vis semeţ. Nu există într-adevăr un cult mai înflăcărat decît acela al voluptăţii. Ca şi cum secretul artei tale trebuia, o dată ce era dezvăluit victimelor, să le condamne pe acestea să nu mai caute în viaţă decît potolirea patimei, păstrînd cu gelozie în străfundurile trupului primejdioasa lor taină. Din trup, şarpele se strecoară în suflet şi-l transformă pe iubit într-un vizionar. La fiecare pas, la fiecare colţ de stradă, el vede obiectul dorinţelor sale...

Aşa i se întîmplă domnului Visu, a cărui istorie i-o povestii vizitiului meu ca să-l distrez.

Domnul Visu o cunoscu pe domnişoara Hortensia la un bal de cartier. Imaginează-ţi-l într-o atare situaţie. Bătrîn şi bolnăvicios cum e, nu iese din casă decît o jumătate de oră pe zi, după-prînz. O ia pe strada Doage-Sparte, dă colţul prin faţa băcăniei, şi-o apucă pe strada Gustului. La ora aceea nu e, ca să zic aşa, nimeni pe afară. Doar spălătoreasa, care întîrzie uneori în faţa porţii cu madam Şenz, îl salută pe domnu Visu, el răspunde ceremonios, iar madam Şenz nu scapă prilejul să-i spună vecinei sale : „Mirosul lui de bătrîn neprihănit îmi întoarce maţele pe dos". Incriminatul merge pînă la capătul străzii şi dă colţul pe la cafeneaua Lebedei. O dată la două zile intră să-i comande o drojdie lui Chiril. Tineretul din cartier, înainte de reluarea lucrului, se strînge la ora aceea în jurul automatului cu fise ori joacă biliard. Alţii comentează ultimul meci al echipei din Fantoine împotriva celei din Agapa. La două fără un sfert n-au mai rămas decît bătrînul rumegător şi Chiril care şterge paharele. Patroana îşi face siesta în camera ei.

— Ce face domnul, se plimbă ?

— Ce să-i faci, Chirile, trebuie să iei aer. Fii atent, ai să spargi un pahar.

Dar Chiril nu sparge niciodată nimic, e îndemînatic. La timpul potrivit o să mai vorbim de băiatul ăsta negricios şi plin de viaţă, campion de baschet de altfel.

Domnul Visu duce mîna la buzunarul jiletcii, scoate de acolo portmoneul şi-şi plăteşte drojdia. Iese. Chiril îl urmăreşte cu privirea pînă la lăptărie, apoi revine la gîndurile sale.

Domnul Visu şi-a sfîrşit plimbarea, se întoarce la el acasă. Mînerul porţii e sculptat în formă de sirenă, degetele solitarului zăbovesc pe rotunjimile de aramă. Apoi deschide cutia de scrisori şi o închide la loc. Urcă scara gîndindu-se la Cutare, colegul său de birou cu care altădată juca biliard, care l-a uitat. „Pesemne c-a murit", trage el concluzia. După ce-şi încalţă papucii, domnul Visu se aşază iar la masa de lucru. Îşi reia raportul către comitetul foştilor funcţionari ai băncii Fluier şi Co. Un lung raport pe care nu-l va termina niciodată.

Întîlnirea cu domnişoara Hortensia se potriveşte ca nuca în perete cu ce se ştie despre personaj, aşa că va fi trebuit, cred eu, să intervină o glumă proastă sau ironia lui madam

Şenz ca să se întîmple. Faptele sînt următoarele : într-o anumită luni din luna octombrie, după ce trecuse de băcănie, domnul Visu fu acostat de o doamnă în negru care-i spuse că avea ceva să-i comunice în legătură cu fratele său. „M-am despărţit de el acum două luni, adăugă ea, la Samba-Pescador. M-a rugat să vă dau un plic care conţine ceva în legătură cu o moştenire. De cînd am sosit tot încerc să dau de dumneavoastră, Dumnezeu v-a scos în calea mea." Fără să se gîndească la neverosimilul acestei introduceri, domnul Visu o urmă pe cucoană într-o bombă, unde, pînă seara, ea îi dădu să bea din gros bere şi coniac. El ceru cîteva lămuriri despre viaţa pe care frate-său o duce la Samba.

— O avere frumuşică, spune doamna. O afacere cu paste făinoase, de care s-a apucat acum trei ani şi care-i aduce bani buni. Cadillac, valet, cai de curse.

— A îmbătrînit, întreabă domnul Visu, arată bine, îl mai sîcîie ficatul ?

— Deloc. E sănătos tun. Face în fiecare an o cură pentru circulaţia sîngelui, şi cu asta basta. Ştiţi că a divorţat de prima soţie ?

— Divorţat ? E groaznic. Mama n-ar fi admis...

— Liniştiţi-vă, fosta... Cum se chema, de fapt ?

— Ana.

— Ana, perfect, a murit la puţin timp după divorţ. Fratele dumneavoastră s-a recăsătorit

la biserică, iar Berta îl face mai fericit decît spera el să mai fie la vîrsta lui.

Apoi lucrurile se încurcă. Domnul Visu nu mai pricepe nimic şi se lasă mîngîiat de cucoana care nu era altceva decît o tîrfă. Ea îl urcă la etajul întîi, îl dezbracă, îl întinde pe pat. Încearcă să reînvie focul stins de vîrstă şi de alcool, apoi renunţă. Cheamă o cameristă şi o roagă să aibă grijă ca a doua zi clientul să nu plece fără ştirea ei.

— Voi fi aici la ora nouă. Roagă-l deci, dacă se scoală mai înainte, să mă aştepte, găseşte orice pretext vrei.

Domnul Visu se trezeşte a doua zi la opt. E descumpănit. Nu-şi aduce aminte de nimic. La opt şi jumătate, camerista, care trecea pe culoar, întredeschide la întîmplare uşa şi vede că omul nostru s-a trezit. O închide discret la loc şi ciocăne.

— Intră, spune el.

— Ce face domnul ? Domnul a dormit bine ? Domnul se simţea aşa de rău aseară.

— Explică-mi şi mie ce s-a întîmplat, eu încă nu mi-am venit în fire.

— Domnul a fost răsturnat ieri seară de o maşină şi transportat aici. Domnul a fost examinat de un medic, n-are nici o vătămătură şi la ora nouă va putea pleca. O doamnă, care era de faţă la accident, o să vină să se intereseze de el. Să binevoiască domnul să aibă răbdare o jumătate de oră.

La ora nouă, o prietenă a doamnei în negru bate la uşă. Îi explică domnului Visu că o afacere cu asigurări extrem de importantă trebuie

rezolvată pînă la zece și jumătate, că prezența lui e indispensabilă și că ea își va îngădui să-l însoțească la birourile societății de asigurări.

— Vă aștept jos, încheie ea.

Domnul Visu se îmbracă. O găsește pe individă în cafenea și pleacă împreună. Deodată pe domnul Visu îl fulgeră o amintire, se întoarce brusc către persoana de lîngă el și-i cercetează chipul.

— Nu, nu, spune doamna, nu sînt eu cea cu care ați stat de vorbă aseară. Dar o s-o vedeți îndată.

MANEVRĂ ȘI MORALITATE

Domnul Visu se pomeni seara din nou beat turtă la Pipon, crîșmarul din cartier. Era de Sfîntul Ilie. În sala din spate se dansa. Chilot, băiatul de la coafor, cu acordeonul, iar domnișoara Străinu, la pian, cîntau valsuri. Domnul Visu, pe un scaun de grădină, se cufunda în deznădejde. Madam Finuța și domnișoara Hortensia dădeau o mînă de ajutor Pipetei să spele paharele și să pregătească gustările. Tinerii se distrau, se pipăiau cuviincios, se plesneau ușor peste fese.

Domnișoara Hortensia aruncă din cînd în cînd o privire spre scaunul de grădină. Acolo e o pensioară, o căsuță și strana din față la biserică.

— Ar trebui să te duci să-i ții de urît, spune madam Finuța.

— Crezi? spune domnișoara Hortensia.

— Păi bineînțeles, hai, du-te.

— Dar e beat turtă, madam Finuța. Uită-te cum îi atîrnă capul.

— Cu atît mai mult, hai, nu scăpa chilipirul, acu-i momentul.

Domnișoara Hortensia șovăie. Madam Finuța îi deznoadă chiar ea șorțul și o împinge spre scaun.

Domnul Visu se dezmetici către dimineață, după ce, tot pe scaun, trăsese un pui de somn cu capul rezemat de domnișoara Hortensia. Cînd se deșteptă, chipul acesta aplecat peste al său fu pentru el prima revelație a dragostei.

Se revăzură. Puseră la bătaie în alcov puțina vlagă care le mai rămăsese. Proba asta, cum o fi fost ea, deșteptă la amant închipuiri adormite. Obsesia nu întîrzie să iasă la iveală. Ajunse sordid și ridicul cum poate omul să fie la o asemenea vîrstă. Domnișoara Hortensia puse anumite condiții. Madam Finuța încasă zece la sută. Urmară apoi actul legalizat și căsătoria.

După o lună de viață în comun, doamna Visu căută ceartă soțului ei, izbuti să i se dea dreptate în fața tribunalului și obținu divorțul în favoarea sa. Domnul Visu era ruinat și fu nevoit să se angajeze paznic de noapte, doamna Visu cu capitalul pe care-l avea plecă din țară și întemeie în valea Cîntscaune o mănăstire pentru fecioarele nebune. Se spune că și acum e acolo, mare preoteasă a libidoului, plină de cucernicie.

CLOTHO

Clotho cel costeliv, Clotho cel cenușiu-rotat, Clotho, micul trăpaș modest, era altfel decît se arăta. Noaptea următoare mă sculai (rămăsesem la Kruk după decepția din dimineața aceea), nu puteam dormi, și ieșii afară. Cerul era acoperit ; făcui mai întîi înconjurul pieței înecate în bezna nopții ; țigara mea ori de cîte ori trăgeam din ea era singura lumină. Mă dusei pînă la monumentul eroilor și mă așezai pe ultima treaptă. Rezemat de Republică, mă gîndeam la deșertăciunea lucrurilor și, plin de acea tristețe specifică celor ce nu au somn și sînt dezamăgiți, mă pregăteam să mă întorc în pat, cînd exact în spatele casei lui Kruk, un fum strălucitor — foarte subțire într-adevăr — îmi atrase atenția. Foc ? îmi spusei. Nu. O fantomă de foc. Mi-erau aburiți ochelarii ? Mi-am șters ochelarii. Ba nu, e ceva care se vede. Nu un fum, o vibrație, un tremur ca de fosfor. Să existe oare vreun mister în tîrgul ăsta de lăptari ? Cobor de pe piedestal, traversez în grabă piața, fac înconjurul casei. Grajdul ! De jur împrejurul său un halou, o aureolă. Mă apropii. Poarta se deschide de la sine și se închide la loc în urma mea.

— Te așteptam, îmi spune Clotho.

Și iată-l că începe să crească, să crească. Din cenușiu se face galben, apoi alb ca zăpada, apoi străveziu ca diamantul. Capul îi atinge tavanul, îl crapă de parcă ar fi din hîrtie, pe urmă acoperișul nu mai e decît o coleretă la gîtul său

gigantic, corpul o catedrală, picioarele niște coloane. O coadă somptuoasă se desfășoară și mătură încolo și încoace văzduhul. „Clotho, bolborosii eu, rămîi cu mine !“ Îi văzui picioarele gata să părăsească solul, tropăiau, dar Clotho nu-și luă zborul. Atunci pentru mine nu mai există nici grajdul, nici satul, nici prietenii, nimic decît calul ăsta strălucind triumfător în noapte, iar eu, pirpiriu, contemplîndu-l. Întregul sistem sangvin era vizibil îndărătul cristalului, vedeam cum bate inima și pulsează arterele, împingînd în vene sîngele venos. Din roșu deveni de culoarea aurului și aprinse cele patru puncte cardinale. Nu mai era viața lui Clotho, era aceea a boltei cerești, mișcarea lumii cu miliardele de stele, gravitația universală. Atunci auzii tunînd vocea cerului, dar cum să transcriu niște vorbe cerești ?

În vale profetul strînse laolaltă cuvintele, alcătui din ele o alegorie pentru folosința oamenilor :

— Dacă nu mai ai patimi, te însoțești cu morții. Dacă tovărășia lor nu-ți este pe plac, întoarce-te în urmă pînă ce vei întîlni prima ta dorință, acolo îți este salvarea. Ia copilul de mînă, nu-i mai da drumul, fii cu ochii în patru și faceți drumul împreună. Acesta nu va avea sfîrșit.

GENEALOGIA LUI GRAAL-PIRAT

Miștô, bătrîna zeiță stăpînitoare a apelor, primi în vis vizita unui pelican. Ea nu mai cunoscuse plăcerea de cînd soțul ei, Rezedochiu,

stăpînul insulelor și al ceţurilor, fusese luat prizonier ; puternicul Pontereus îl ţine captiv sub un recif de corali, în aburi înăbușitori. De aceea Miștô, cînd se trezi, se miră de visul ei ; o rugă pe una din fiice, pe divina Vaua, să-i dezvăluie înţelesul. Căci înţelesul viselor stă scris pe fundul mării și Vaua era mare meșteră în această tenebroasă știinţă. „Mamă, spuse ea, vei cunoaște un mascul care îţi va dărui o mulţime de fii și fiice. — Va fi din neamul păsărilor ? întrebă Miștô. — Nu pot să-ţi spun mai mult. Dar nu refuza nimic părintelui unei noi generaţii."

Iar Miștô, într-o noapte cînd nu avea somn, îl văzu apropiindu-se de ea pe marele Leopard al Antipozilor și făcură împreună dulcea muncă a dragostei. Și Miștô zămisli doisprezece fii și douăsprezece fiice care sînt Efemerele. Băieţii au corp de bărbat și blană tărcată de fiară ; braţele li se termină printr-o singură gheară, cu care agaţă catargele vaselor și le fac să se scufunde ; picioarele sînt snopi de fîn. Fetele au corp de pelican și picioare de femeie, bîntuie prin apropierea mlaștinilor și ademenesc pescuitorii de broaște prin rîsetele lor lascive ; pier înecaţi în nămol, victime ale propriilor dorinţe.

Copilul cel mare al lui Miștô și al Leopardului, pe care cei vechi îl numeau Șuţu, dar astăzi îl cunoaștem sub numele de Plan, o seduse pe una din surorile sale, pe nume Tifla, și avură împreună trei fete cu coadă de leopard.

Acestea sînt Urnele. Ele oblăduiesc muncile cîmpului și iubirile împotriva naturii. Numele lor e Bi, Ba, Bo. Pot fi auzite noaptea șușotind prin locurile deocheate ; la ţară varsă pe cîmpii roua. Plan și Tifla mai avură și patru fii, care sînt Transșii. Au gîtul de marmoră și doisprezece ochi de-a lungul șirei spinării. Linor, cel mai frumos din tustrei, ajunse iubitul bunicului său Leopardul, și acesta îi dărui regatul Pămînturilor-Subţiri, unde trăiesc oamenii-ţesători și oamenii-tabureţi. Calot și Frico sînt slăviţi îndeosebi la patafagi ca zei ai digestiei și ai modei. În iconografie n-au mai păstrat decît ultimul din cei doisprezece ochi, numit ochiul stăpînului, prin confuzie cu povestea lui Linor. Calot se însură cu una din Efemere, neagra Myo, care-i dărui un fiu, pe piticul Rzwek, inventatorul cefaleelor și al eczemelor ; o legendă din Transarcidonia pune pe seama lui uciderea Lunii, care de atunci nu mai are lumină proprie. Rzwek avu șase soţii, pe care și le alese dintre muritoare ; acestea sînt primele șase ore ale zilei, cele mai dulci și mai rodnice. Ele îi dăruiră fiecare treizeci și patru de fii și treizeci și patru de fiice, nemuritori cu toţii. Se povestește prin Dualia, ţinut încă prea puţin cunoscut, că piticul Rzwek, cînd se culcă cu prima lui nevastă, nu-și duse la bun sfîrșit treaba și că sămînţa îi ţîșni în Marele Neant al Cuvîntului ; de acolo își trag inspiraţia poeţii cei mai puţin norocoși. Unul din fiii lui Rzwek și a celei de-a patra Ore, frumosul Minciună, suferea de aceeași tară ca și unchiul său Linor.

Bătea drumurile de țară și se împreuna cu toți cerșetorii care-i ieșeau în cale ; un alchimist îi dezvălui secretul homogeniturii ; așa că avu o grămadă de vlăstari, care și ei, la rîndul lor, străbăteau lumea în lung și-n lat.

Patrona, a douăzeci și doua fiică a piticului și a celei de-a șasea Ore, fu sedusă de Semicrizius, zeul uzinelor și al grădinilor. Pățania lor e povestită de Pigrus în cartea a treia din *Satirae Desperatae*. Într-o zi, pe cînd se usca pe iarbă după baie, Patrona văzu țîșnind între coapsele ei un creson care o pătrunse atît de bine încît tînăra fată născu a doua zi un prunc ierbos din cap pînă în picioare. Îl boteză Vîrtute. Copilul, favorizat de zei, crescu în numai cîteva zile și în curînd se arătă dornic de petreceri la iarbă verde și desfrîu. Bețivănia sa îl înrudește cu Dionisos al grecilor, dar, spre deosebire de acesta, Vîrtute nu e un zeu hilar. Seriozitatea pe care o pune în tot ceea ce s-a convenit a se numi dragoste trupească face din el un zeu solitar și neiubit. La căderea nopții, hoinărește prin mahalalele marilor orașe, în căutarea unui prilej de a petrece la iarbă verde. Dacă nu-l găsește, spun oamenii cumsecade, atunci violează micile mahalagioace prin săpăturile rămase în urma lucrărilor publice. Pentru că nu acționează decît pe întuneric beznă, se ia ca măsură de prevedere plasarea de-a lungul lucrărilor în curs de desfășurare a unor lămpașe care îl pun pe fugă. Vîrtute e una din figurile cele mai ciudate ale acestei mitologii. Unii artiști îl reprezintă acoperit de frunze și

păsări ; alții îi lipesc un falus pe cap ; alții fac din el o ființă diformă, cu picioare de bibilică și cioc de rață ; alții îi dau înfățișarea unui cangur, animal sperios și de-o lascivitate extremă ; iar alții, în sfîrșit — aceștia sînt cei mai numeroși — îi împrumută aspectul unui tînăr sărac cu ochi de cărbune care mestecă o părăluță. Vîrtute zămisli cu Gloria, patroana farmaciștilor, pe zeul trăsnetului și al răzbunării. Dar zeul Roșu nu are atotputernicia lui Iupiter tunătorul. El acționează prin viclenie, profitînd de neatenția puterilor cerești. E cel care strică vremea în toiul unui bal cîmpenesc, ca să-și răzbune tatăl pentru ocaziile ratate. Îndeobște i se atribuie zeului Roșu puterea de a-i paraliza pe creditori. Dacă unui debitor i se întîmplă să fie amenințat de creditorii săi, se duce la altarul lui Roșu și aprinde dinaintea altarului o lumînare făcută din grăsime de bius.

Roșu zămisli pe Corius, Corius zămisli pe Brinț, Brinț zămisli pe Piron-Mînjindîră, probabil cu zeița Mirta, dar sînt nenumărate ipoteze asupra acestei împreunări ; tradiția cea mai sigură se pare că ar fi în Cîntscaune de Jos sau în Transcîntscaunia. Acolo băștinașii cultivă afinele din timpuri străvechi. O legendă spune că într-o zi zeul Pilon își prinse piciorul într-un vrej de afine ; cît ai clipi, planta se înnodă în jurul gleznei dumnezeiești și o imobiliză. Pilon e în Transcîntcaunia zeul ploii ; numai că în odele bătrînului poet Vîrcolac se găsesc necontenit aluzii la uscăciunea din

țară ; de-aci poți trage concluzia că, într-o anumită epocă, dintr-o pricină necunoscută, clima se schimbase. Domnul Müller, care s-a remarcat prin lucrările sale de lingvistică de la Universitatea din Agapa, afirmă că rădăcinile *pil* și *pir* sînt identice, amîndouă fiind derivate din indogomoreanul *pis* (= ud) ; așa că Piron-Mînjidîră și Pilon ar fi unul și același zeu. Această ipoteză e confirmată prin aceea că Piron-Mînjidîră, deși nu e zeul ploii, are totuși printre alte atribuții pe aceea de a-i face să saliveze pe gurmanzi.

Piron-Mînjidîră îl zămisli pe heringul Pască, acest monstru cu cap de măslin și coadă de vacă, și care ridică de douăsprezece ori marea și inundă cele cinci continente. De fiecare dată ordinea a fost restabilită de către o lună a anului, ceea ce explică succesiunea celor douăsprezece luni. Acest Pască, ce nu trebuie confundat cu Bască, zeitate agrară, fu pricina pentru care se luptară Piazele și Încurcăreții. El divulgă legătura dintre Încurcărețul Chta și Piaza Dina ; Chta vru să se răzbune și se duse noaptea la Pască. Dar heringul întreținea în casa lui un tînăr Piază care ocupa singur în noaptea aceea patul conjugal. Orbecăind pe întuneric, Chta lovi cu securea la întîmplare de-a curmezișul patului și-l tăie în două pe nevinovatul adormit. Fu prins cînd fugea de către un grup de Piaze noctambuli care observară că e plin de sînge din cap pînă în picioare. Intrară în casă la hering și-l văzură pe frățiorul lor hăcuit. Între cele două tabere se

declară războiul care se termină prin distrugerea și a uneia și a celeilalte. Din toată istoria Piazelor și a Încurcăreților n-a mai rămas decît dictonul : „Încurcă-mă și am să te împiezesc", ceea ce înseamnă cam așa : cînd te afli într-o anumită situație și te temi de comentariile celuilalt trebuie să te porți în așa fel încît fiecare nu numai să revină asupra vorbelor cu care te-a judecat, dar să și declare spontan contrariul acestora.

Pascu îi făcu năpîrcii Gac cinci fii și o fiică, poreclită Gheboasa. Această zeitate de mîna a doua, patroana proxeneților, aranjă întîlnirea fratelui ei Chitu cu nimfa Loristiha în timpul unei orgii în saloanele acvatice ale heringului. Loristiha cea Sălbatică, așa cum o numește Pigrus, era fiica gîștei Pampan și a țiparului Flu. Avea aripile și ficatul mamei sale, coada tatălui și pîntecele hipopotamului Biști, bunică-sa. Fu crescută în singurătatea mlaștinilor din Sirancy-Lupoaica, și la douăzeci și cinci de ani era tot fecioară, spune legenda. Gheboasa pătrunse prin viclenie la Pampan și o convinse s-o trimită pe fiică-sa la căpătîiul lui Chitu, care trăgea să moară. Într-adevăr, se spunea că nimfa Loristiha avea daruri de taumaturg, într-atît e de adevărat că singurătatea e pe lume lucrul cel mai supus la tot felul de vorbe rele sau bune, aproape întotdeauna amestecate cu superstiții. Gîsca se lăsă convinsă, Gheboasa asigurînd-o că n-o va scăpa din ochi pe fată. Ce trebuie să se întîmple se întîmplă : a doua zi Loristiha și Chitu fură găsiți adormiți

unul în brațele celuilalt, sub un năvod pentru midii. Loristiha aduse pe lume pe palmierul Sbur, care are trunchi de bărbat și sex de cîine. El zămisli pe cele trei Astele, zeițele dansului și ale nopților fără lună. Aga e blondă, Ada brună și Ara roșcată. Toate trei au picioare de sturz. O stelă funerară din epoca Mans, găsită în regiunea lacurilor, le înfățișează dansînd pe cadavrul tatălui lor, după obiceiul fissut.

Aga aduse pe lume, fără ajutorul vreunui mascul, pe zeul Can, protectorul știrilor false, și pe țestoasa Ionela, pe care o luă de nevastă Marele Brad ; căsătoria lor fu sterilă și țestoasa se retrase în Dualia, unde e slăvită sub numele de Virela ; ea prezidează lansarea navelor și culesul primelor prune. Se poate observa în această mitologie frecventa atribuire, uneia și aceleiași zeități, a unor sarcini care nu au nici o legătură directă între ele, precum lucrările cîmpului și lucrurile mării. Trebuie văzut aci o tendință generală a spiritului acestui popor care, din pricina țării în care locuiește, n-a știut niciodată să aleagă între vocațiile sale. Se pricepe la toate, fără să exceleze în nimic. Marinarii săi n-au descoperit America, iar agricultorii au rămas la culturile de bază. Nici pic de spirit de aventură. Ca să ne întoarcem la țestoasa Virela, încă se mai găsesc prin părțile acestea cioplitori care îi fac efigia în lemn de vișin ori de cireș sălbatic ; aceste bibelouri fără valoare în sine sînt purtate la gît de către copii în chip de amuletă : îi feresc de întîlniri necurate. În

ce ne privește, am înregistrat în provinciile de nord un alt obicei : Virela e purtată de orbi, care, cu ajutorul ei, evită pașii greșiți. Astăzi țestoasa pare să se bucure în orașele noastre din nou de favoarea tineretului intelectual ; o modă care va trece, dar poate aduce foloase în timpul scurtei sale străluciri celor care i se supun.

Din bruna Ada se născură douăzeci și cinci de mii de băieți. Aceștia sînt Unzii. Zei ai văzduhului, ei își fac cuiburile în arbori, pe falezele și stîncile abrupte. Au înfățișare omenească, dar statura lor nu depășește niciodată înălțimea unui pahar de spălat pe dinți. În serile cu furtună îi auzi mieunînd ; față de oameni au cînd intenții bune, cînd rele ; așa că oamenii din popor se tem de ei mai mult decît de oricare altă zeitate. În cinstea lor se construiesc mici sanctuare la răspîntiile drumurilor și pe scările pisoarelor subterane. Poetesa Ioana vrea să vadă în asta o apărare împotriva mirosurilor urîte, dar interpretarea ei mi se pare oarecum fantezistă, cine știe ce înțeles pierdut undeva în noaptea folclorului trebuie că se leagă de acest obicei.

Din roșcata Ara se născură două fete, Bar și Șup. Prima îi făcu pe caii-lebădă, care sînt muritori. Cea de a doua avu o fiică de la zeul Eghe, supranumit Păstorul Zăpezilor, el stăpînește peste înălțimi împreună cu soața sa, care-i împarte favorurile cu Aurora. Eghe e inventatorul paludismului și al degerăturilor. Fiica-sa, Gențiana, care a dat numele său unei flori,

aleargă peste munți și peste văi în căutarea unui iubit; răsuflarea ei rău mirositoare îi îndepărtează și pe cei mai temerari. Cu bătrînul ei soț, care a părăsit-o, l-a zămislit pe Tyrpo, zeul necazurilor din dragoste. Urmărit de fantomele fericirii sale, Tyrpo, ca și maică-sa, hoinărește toată ziua și e trist; poate fi întîlnit seara pe malul iazurilor sub forma unei umbre de salcie; în orașe e clientul micilor cafenele și se manifestă prin șuierul filtrelor de cafea. Fiul pe care i-l făcu amantei sale Liana cu Ochi de Hipermiză, care muri în timpul facerii, e vestitul Gugu. Figură centrală a acestei mitologii, Gugu e zeul tăcerii. Se mai povestește că maică-sa îl născu pe gură. Din asta își pierdu uzul vorbirii și transmise mutismul ei și copilului. Mai sînt și alte povești în legătură cu această naștere; iat-o pe aceea relatată de Verus, în capitolul al XV-lea din *Phantasticae Parturitiones*: „Cînd peștele Tyrp sau Tyrpus, din fluviul Santiar, unde se născuse, ajunse în marea spumegîndă, fu asurzit de zgomotul talazurilor și se refugie în marile adîncuri unde stăpînea muta Mrm (în traducere literară: «care nu-și rostește nici măcar propriul ei nume»), fiica lui Miștô și a lui Rezedochiu. O puternică dorință îl cuprinse la vederea infirmei, care prin gesturi pline de grație dădea porunci servitoarei. Ea îi propuse s-o ia în căsătorie. Mrm îl făcu să înțeleagă că ar accepta cu condiția ca el să-l învingă pe Pontereus, care-l ținea pe tatăl ei închis în temnițele sale. Tyrp strînse o armată de țipari și luă cu asalt fortăreața lui Pontereus. Dar hipocampii, care apărau zidurile, îi respinseră pe asediatori și-l făcură prizonier pe peștele Tyrp, care se aventurase pe creneluri; Pontereus îi dărui viața pentru curajul său, dar îi tăie limba. Tyrp se întoarse la Mrm, care-i iertă înfrîngerea și-l luă de bărbat; avură un fiu pe care îl botezară Gugu pentru că era mut. Acesta e zeul tăcerii."

O altă versiune relatată de către Falsus în ale sale *Origines Deorum ac Daemonum secundum historiettas que audiuntur apud Nauticos*: Salamandra Tyrpa, fiica focului și a ploii, își părăsi lăcașurile submarine, căci era amenințată de Focă. Ea se îmbarcă pe o plută, rătăci vreme de o mie de ani și ajunse în împărăția tatălui ei, care e soarele cel binefăcător. Ea îi spuse: „Tată, sînt urmărită de Focă cel cu dinți ascuțiți, nu mai există nici un loc de odihnă pentru mine în mare". La care soarele răspunse: „Fată dragă, greșeala e a mea, căci nu te-am înzestrat cu nici un mijloc de apărare. De acum înainte vei scuipa foc ca să-i îndepărtezi pe dușmani." Și-i dărui puterea aceasta. Tyrpa se întoarse în adîncile sale lăcașuri. Acolo îl găsește pe Focă adormit la ea în grădină. Suflă asupra lui focul răzbunării. Focă e pe jumătate calcinat, dar nu-și dă duhul, pentru că e nemuritor; totuși rănile nu i se vindecă pe de-a-ntregul și-i rămîn pe piele niște pete negricioase. El îi cere iertare Tyrpei, care-i pretinde, ca dovadă de căință, să-i gă-

sească un soț. Caută Focă timp de o mie de ani și-l găsește într-o zi pe Vînt. Îl aduce la Tyrpa, care, înveselită de chipul buhăit al Vîntului, se îndrăgostește de el. Cum acesta nu are corp și cum Salamandra pîrjolește tot ce atinge, unirea lor fu cu totul și cu totul spirituală ; dar atît de mare e puterea spiritului încît ei avură un fiu, acesta e Tăcere.

Tăcere îl zămisli pe Idee, Idee o zămisli pe Vorbă, Vorbă o zămisli pe Discordie. Mitologia asta e singura din lume care face din discordie o zeitate binefăcătoare. Discordie, în vechea cîntscăunească, e sinonim cu libertatea regăsită. Ea se căsători cu Bang, zeul muzicii și al călătoriilor, care-i dărui o mie două sute de fii dintr-odată. Fură crescuți de vecinii lor Motanii, căci Bang și Discordia trăiesc despărțiți ; unul aleargă prin lume compunînd opere care sînt apoi jucate de către muritori : acestea sînt războaiele, progresele științei, evenimentele istorice. Celălalt e depășit de multiplele-i activități și nu vine niciodată acasă. Copiii așadar învățară de la Motani toate vicleșugurile și sclifoselile specifice rasei. Li se spune Puți ; de multe ori sînt confundați cu părinții lor adoptivi. Un Put pe nume Dulcică seduse o Efemeră, pe voinica Ida, care-i născu pe Fîss și pe Iondulce. Aventurile familiei au dat naștere la mai multe legende, pe care H. W. Sampeek le-a strîns într-un volum intitulat *Ida's Mishaps*. Se mai folosește și acum expresia : „E lume la Ida“, pentru a spune că se pregătește un scandal.

Tînăra Fîss, care ca și maică-sa avea un corp de pelican, aduse pe lume o serie de monștri cărora e greu să li se identifice tatăl. Pesemne că au fost mai mulți, printre alții și Colțkii, care sînt gogorițele acestor cîmpii. „Am să te dau lui Colțki“, spun mamele către năpîrstocul lor.

Copiii lui Fîss au o însușire comună : aceea de a-și schimba înfățișarea. Tuc e cînd un berbec, cînd un papagal cu cap de măgar, cînd rîul Veseliomie, care vindecă de surzenie, cînd catîrul Rușifidel, invocat de femeile care-și înșală bărbatul. În ce privește rîul Veseliomie, unii se îndoiesc că ar fi una din înfățișările lui Tuc ; ba chiar îl consideră fiul lui Pontereus. Șacar ogarca devine Grinda cea cu o Sută de Picioare în zilele cu furtună, și Ninon într-o lumină dulce, intimă ; există în Dualia o veche rugăciune către Ninon pe care o recită amanții timizi înainte de a-și face declarația de dragoste ; vicleana zeiță îndeplinește întotdeauna dorința celui care se roagă, uneori însă preface ființa iubită în bărbat, dacă e femeie, sau invers. Zaira e un vreasc din pădure dimineața, un ulcior cu labe de lișiță la prînz, o pîlnie ruginită seara. Ritual e slăvit în Tranarcia sub forma unei curci care clocește ; în provincia Fantoine, sub aceea a unui înger cu cap de albăstrea ; în Transcîntscaune i se atribuie înfățișarea unui mistreț ; în valea rîului Roșu și pînă în Sirancy e o lupoaică etc. Canabotina (care înseamnă : „născută de două ori“) e faimoasa broască din ținuturile de la Apus și Trestia Sîngerîndă în procesiunile care au loc

în Granția. Gigantul Turnumeu, văr cu Atlas al grecilor, suportă toată greutatea lumii ; o trece de pe un umăr pe altul la sfîrșitul iernii și redevine el însuși un copil care crește o dată cu anul. Pacta e cînd zeița recoltelor, cînd neghina, cînd războiul ; e zugrăvită pe porțile hambarelor sub formă de spic și pe frontonul arsenalelor sub formă de buldog.

Fratele lui Fîss, Iondulce, e o ființă pașnică. El a născocit melodia. În plus i se mai atribuie, ca și rîului Veseliomie, puterea de a-i lecui pe surzi ; superstiția aceasta e semnificativă pentru lirismul popular. La marile sărbători care se înșiruie de-a lungul anului (sărbătoarea Supei, în ianuarie, sărbătoarea Porților, în martie, sărbătoarea Picioarelor, în aprilie-mai, sărbătoarea Coacăzelor în iulie etc.) e scoasă pe străzi efigia zeului prevăzută cu un tub gros pe care bolnavii și-l pun la ureche rostind formula : „Pan, pan, pan — deschide pivnița unde aud — Vocea adormită de tot — A mamei mele Ecoul". Iată cum povestește Tropus-Coria, în *De auribus et Organis*, o minune din secolul al șaselea :

„Era sărbătoarea Porților. O mulțime de bolnavi și de curioși se îmbulzea la trecerea zeului Iondulce. Cînd procesiunea ajunse în locul numit Trage-targa-pe-uscat (acum la Agapa, răscrucea Rulourilor cu frișcă), o forță necunoscută o opri. Statuia începu să atîrne atît de greu pe umerii celor care o duceau, încît au fost nevoiți s-o lase jos. La vederea acestor oameni paralizați, o mare spaimă îi gîtui pe cei care priveau. Dar o femeie surdă, care trecea

drept nebună, ajunse, croindu-și drum printre rînduri, pînă la efigie, apucă trompa care prelungește gura zeului, și-și lipi urechea de ea ; îndată, ea auzi cuvintele sacre (cf. supra) pe care le repetă în delir mulțimii. Patruzeci de surzi fură vindecați pe loc."

Iondulce avu de la Viola Iubirii o fată numită Tristina, patroana muzicanților săraci. Zeița aceasta, aidoma îndepărtatului ei străbun Vîntul, nu are corp. E înfățișată cum se zugrăveau pe vremuri îngerașii : un chip prevăzut cu două aripi. Fața Tristinei e scăldată de lacrimi, aripile ei pudrate cu cenușă. Prin ținutul Macinăi se spune că Tristina se întîlni într-o seară cu Tyrpo. Singuraticul zeu fu cuprins de atîta patimă pentru ea încît, după ce se împreunară, de gelozie, îi tăie capul. Îi azvîrli corpul în fluviul Santiar, care îl prefăcu într-o insulă plutitoare ; insula urcă și coboară de-a lungul fluviului, ajunge la mare, unde dispare timp de secole, pentru ca într-o bună zi să reapară și să-și continue navigația rătăcitoare. După unii aceasta e insula Phu, leagănul fluturilor-maimuță ; după alții, e una și aceeași cu insula Amărăciunii.

GĂVENII

Într-o zi, pe cînd răsfoiam prin carnetul meu de adrese — mi se rupsese o osie și ne odihneam între două eforturi — Firicel, care îmi citea peste umăr, dădu peste numele Găvanu.

— Numele ăsta îmi amintește ceva, spuse el. Cine sînt Găvenii ăștia ?

— Domnul Găvanu, spun eu, e negustor angrosist ; a continuat negoțul tatălui său cu produse pentru întreținere și l-a dezvoltat considerabil, căci are geniul afacerilor. Fiind un temperament sangvin, el are nevoie de-o activitate constantă și de sentimentul că fără el lumea s-ar duce de rîpă. De cincizeci de ani se scoală la ora șapte, către ora opt trece pe la antrepozit, la ora nouă se instalează îndărătul biroului său ministerial. Secretara, o anume domnișoară Nuționsac, dintr-o familie bună ruinată, îi aduce facturile, notele de comandă, corespondența, registrele, dosarele de asigurări, pe scurt, hrana zilnică a oamenilor de afaceri. Semnează, supervizează, dictează. Domnișoara Nuționsac păstrează totdeauna distanța cuvenită ; e o persoană extrem de bine crescută, care nu poate fi confundată cu anumite colege ale ei ce nu șovăie să dobîndească asupra patronului acel ascendent pe care-l știm cu toții. Domnișoara Nuționsac i-a fost prezentată lui Găvanu de către un birou de plasare care, din cauza probității, nu poate face avere ; e de mirare că anumite instituții se încăpățînează să joace un rol în societatea noastră ; e probabil aici o deviere a sensului de apostolat care nu se încurcă în scrupule. Domnișoara Nuționsac îi dă patronului comunicațiile telefonice cărora li se dă legătura cu aparatul directorial de către telefonistă, domnișoara Cîrpă, care nu vine dintr-un birou de plasare ; ea i-a fost recomandată lui Găvanu de către un fost camarad de regiment, un anume Baloș, specializat în plasarea telefonistelor. Această domnișoară Cîrpă, pe care numele ar putea s-o deprecieze, e foarte drăguță, curățică, atrăgătoare. Are o voce de privighetoare, care-i face pe corespondenți să zăbovească la capătul firului, ceea ce nu-i puțin lucru într-o casă de comerț. De curînd, Găvanu i-a mărit leafa telefonistei în timp ce domnișoara Nuționsac trăiește tot cu salariul de acum cinci ani.

În ce-o privește pe doamna Găvanu, ea nu iese niciodată din apartamentul ei. E o soție model. La douăzeci de ani era brună, la treizeci roșcată, iar cel de-al cincizecilea an o găsi blondă. E grasă, și din cauza asta tristă, noroc că și-a găsit o croitoreasă care știe s-o subțieze cu niște rochii foarte puse la punct. Croitoreasa, fostă ucenică la Brivance, o îmbracă de foarte mulți ani pe baroneasa de Tars ; în timpul licitației parohiale de la Saint-Firmin, doamna îi fu prezentată baroanei, care, deloc ipocrită i-o recomandă pe croitoreasa sa.

Domnișoara Găvanu are optsprezece ani. Nu e frumoasă, dar are un zîmbet naiv care-i dă deocamdată un oarecare farmec. Are fruntea lui taică-său, cam proeminentă, și nasul nobil al maică-si ; o piele de femeie roșcată și un corp aproape de copil. „Logodna va ține trei ani“, a hotărît mama cînd locotenentul Depedrum veni să-i ceară mîna lui Gladys. Au principiile lor Ghioneștii, familia doamnei Găvanu ! Ghioneștii, de baștină din Limousin, au o is-

torie exemplară : pînă la Revoluție, toți bărbații sînt paznici de vînătoare în ținutul lor ; după 89, sînt paznici la cîmp. Un anume Onoriu Ghion se instalează la Paris în 1816 și-și găsește o slujbă de arhivar pe la Ministerul Justiției ; urmașii săi au rămas atașați Ministerului pînă la moartea lui Justin Ghion, tatăl doamnei Găvanu.

— Da, trei ani, repetă doamna Găvanu. După care o să te măritām. La Saint-Firmin sau la Limoges, om vedea. Pierre va lucra la papà, o să aveți din ce trăi. Veți locui la noi timp de doi ani ; pe urmă poate vom construi ceva deasupra antrepozitelor ; l-am rugat pe Soceanu să-mi facă planurile, patru camere, baie, bucătărie. Trebuie să aveți loc pentru copii.

În ziua logodnei, domnișoara Găvanu stătea visătoare privind țintă un clondir. Maică-sa îi spuse : „Haide Gladys, un clondir e un clondir". Dar tainele unei fete sînt lucruri prea delicate ca să le discutăm. Oare la ce se gîndea domnișoara Găvanu ?

PĂDUREA DE MERI

Meri sălbatici acopereau tot ținutul. Eram în timpul toamnei, dar arborii nu dădeau fructe ; frunzișul lor roșcat contrasta cu verdele cîmpiilor care se întindeau pînă departe în zare. De opt zile nu zărisem nici picior de locuitor, drumul era părăsit în voia buruienilor și uneori barat de cîte-un copac mort pe care trebuia

să-l urnim din loc. Aerul era extrem de curat ; albastrul stins al cerului îmi picura în suflet gînduri familiare ; nu eram grăbit să întîlnesc oameni, dar cînd mă uitai la vizitiu, mă neliniștii. Nu mai e la prima tinerețe, mă gîndii eu, așa că docilitatea lui e cu atît mai înduioșătoare.

— Ce-ar fi s-o luăm peste cîmp, Firicel, poate dăm mai repede de ceva.

— E un ilogism care vă caracterizează ! De ce peste cîmp să fie mai sigur că am ajunge într-un sat decît pe drumul ăsta, cît de prost întreținut ar fi ?

— Pentru că un drum mort e mai puțin sigur decît o cîmpie vie.

— Ce-ați spus ?

— N-am spus nimic.

— Cum n-ați spus nimic ?

Nici măcar n-am deschis gura. Fraza a venit din altă parte, șoptită de altcineva. Firicel se întoarse :

— Ce-i cu dumneavoastră ? De ce nu-mi răspundeți ?

— Crede-mă că n-am spus nimic.

— Încep să am halucinații. De azi în două zile doi bani nu dau pe pielea noastră.

În locul acela drumul se bifurca ocolind o pădurice de meri. Avurăm amîndoi ideea să ne oprim și să coborîm din trăsură, lăsîndu-l pe Clotho să moțăie pe marginea drumului. După ce-am trecut de prima perdea de copaci, avui impresia că intru într-un templu. Nu pentru că arborii aveau fiecare altă înfățișare, nu pentru

că frunzișul destul de des oprea lumina, dar un fel de dispunere a spațiilor, o anumită ordine inerentă acelei dezordini naturale pregătea spiritul pentru neliniștile lumii de dincolo. Solul era acoperit de frunze putrezite ; imense ciuperci violete țîșneau din pămîntul negru și gras, formîndu-și pălăria la înălțimea capetelor noastre. Vrejuri de iederă se împleteau cu tulpina scorțoasă a copacilor, prin frunziș, asemenea unor șerpi întunecați. Un cuc își depăna bocetul care părea și mai îndepărtat pe măsură ce înaintam. Observai că arborii, spre deosebire de cei de pe cîmpie, erau încărcați de fructe : mere mici purpurii sau galben-aurii. Scuturai un măr, dar nici un fruct nu căzu. Reușii să ating merele de pe o creangă mai joasă, dar degetele mele nu erau în stare să le desprindă. Devenind din ce în ce mai curios, trăsei spre gură o ramură încărcată de fructe și încercai să le mușc ; merele erau de fier și puțin a lipsit să nu-mi rup dinții în ele. Pe Firicel îl cam neliniștea experiența mea și mă sfătui să mă mulțumesc doar să observ.

— Nu se știe niciodată unde te poate duce lăcomia, spuse el.

Avea darul de a banaliza orice situație.

— Oricum mai departe decît frugalitatea.

— Cum ?

Nici acum nu spusesem nimic. E aceeași voce, dar mai aproape. Întorc capul în toate părțile.

— Ce spuneți ?

— Firicel, nu-i vorba de halucinații ; a vorbit cineva care ne urmărește.

— Ar trebui să vă odihniți o clipă. Imaginația dumneavoastră e surescitată din pricina postului și nu mai aveți controlul asupra vocii.

— Atenție, Firicel !

Avui doar timpul să-l trag cu putere spre mine ; o iederă se desprinsese dintr-un arbore și ca un braț căuta să-l înlănțuie pe însoțitorul meu.

— M-ați speriat ! Ce v-a apucat ?

— Privește !

— Ce ?

— Iedera.

— Ei și ?

— Încă puțin și te strîngea de gît.

Aceeași voce, de astă dată chiar la urechea mea.

— Cine ești dumneata ?

— Vidul.

— Ce vrei ?

— Nimic.

— Unde e prietenul meu ?

Firicel mă bate pe umeri.

— Haideți să ne întoarcem, vreți ?

— Firicel, Firicel ! Unde erai ? Ce-i aia ?

— Care ?

— Firicelul ăla de piatră, chestia aia...

— Nu-i nimic, haide. Am descoperit o cărare care trebuie să ne ducă în locul de unde am plecat. Haideți după mine.

Noaptea e foarte întunecoasă ; lumina merelor nu ajunge pînă la sol și ne croim drum pe bîjbîite. Am impresia că vegetația a sporit,

o mulțime de liane și mărăcini ne stau în cale, solul devine alunecos, aerul e umed.

— Neplăcute sînt nopțile astea de toamnă ! spuse Firicel.

Ne împiedicăm de un morman de pietre, mă sperii ; nu-mi iese din cap vedenia de adineauri. Firicel mă liniștește. Ocolim obstacolul. E probabil un tumul, spun eu.

— Am impresia că ne înfundăm din ce în ce.

GENEALOGIA LUI GRAAL-PIRAT (continuare)

Dodo, fiica lui Iondulce și a Tocitaurei, avu cu Palmipede o mulțime de fii. Aceștia sînt Piedicii, Putorii și Renții.

Piedicii sînt niște ființe răufăcătoare, care străbat în lung și-n lat munții și, uneori, se stabilesc în orașele suprapopulate. Din prudență e bine să le pui seara în fața ușii o farfurie cu de-ale gurii ca să mănînce, altminteri îți forțează ușa și atunci, atunci...

Putorii, poreclíți și Pifani, stau de obicei prin culturile de fragi. Se spune că sînt lipsiți de orice inteligență ; Phutos povestește totuși că un Pifan o seduse, cu ajutorul unei ploșnițe mirositoare, pe cea mai frumoasă țărancă din Novocordia, într-o zi cînd aceasta era la cules. Aici e posibilă o apropiere de istoria Pantalei-Vicioasa, care aiurea e vestită că face dragoste cu insectele.

În sfîrșit, Renții sînt colecționari de cerneluri. Seacă toate călimările fără dop.

Un Piedic cu numele de Agactiziu avu de la Cha-Cha trei fii pe care-i boteză Sfinții ; nu sînt propriu-zis niște zei, dat fiindcă sînt muritori ; totuși renasc de fiecare dată după ce mor sub o altă înfățișare, păstrîndu-și totodată atribuțiile respective ; așa se explică diversitatea amuletelor folosite într-un același scop. Dul te ferește de somnul prea greu ; Dan te ferește de oboseala șalelor ; Don îndepărtează din cutiile de scrisori veștile proaste. Am văzut în Dualia cutii de scrisori împodobite cu mărgele, cu desene, cu scapulare, cu mici statuete de bronz ori de aramă, care nu au nimic de-a face cu cele foloite în Cîntscaune sau în altă parte.

Dan îl zămisli pe Icosaedru, ale cărui douăzeci de fete simbolizează cele douăzeci de perfecțiuni la care trebuie să ajungi pentru a fi un om drept. Istoricii religiilor se ceartă în privința catalogării lor ; de pildă, unii fac să figureze printre ele și sironia, virtute de mijloc între tăcere și dispreț, pe care alții o resping cu bună știință în favoarea eleglicii, alcătuită din eleganță și blîndețe ; nu vom da aici lista acestor virtuți, mult prea contestată.

Icosaedru avu douăzeci de fiice, făcute cu fiecare din fețele sale ; acestea sînt Ororile Intime. Fac ravagii în subconștiente.

Din Dul se născu Flautin, care e visul de dragoste. E reprezentat desprinzîndu-se cu ușurință de pe o scară îndreptată spre cer. O luă de soție pe apa de izvor pe nume Șipot, care-i dădu atîția fii și atîtea fiice că și astăzi încă se mai obișnuiește să se spună prin ținut : „Plouă cu apă din flaut".

Istoria lui Șipot și a lui Flautin e foarte povestită de S. Curralb în lucrarea sa *Visul la hemiplegici și la cretino-malthusieni* ; i-am reproșa poate o tehnicitate care duce întrucîtva la depozitarea subiectului.

Gladamanta, una din fiicele lui Șipot, se căsători cu macul Voinicosu, care o răpi și o duse în regatul său de pitici. Se spune că supușii macului, cînd își văzură suverana, fură atît de înspăimîntați de statura ei încît se făcură nevăzuți prin păduri, unde și acum mai rătăcesc. Populațiile sălbatice din nord-vest socotesc furnicarele drept opera acestor pitici și pedepsesc cu moartea pe cei care le distrug.

Din Voinicosu se născu Prak, corabia fără pînze. Plutește între cer și pămînt ca un adevărat luntraș al sufletelor, avînd drept sarcină curățirea pămîntului de surplusul de neurastenici ; i se atribuie puterea de a-i împinge pe nenorociți la sinucidere.

Prak îl zămisli pe Flop.
Flop îl zămisli pe Duică.
Duică îl zămisli pe Putusea.
Putusea îl zămisli pe Tăițel.
Tăițel îl zămisli pe Vertij.
Vertij îl zămisli pe Mîncă.
Mîncă îl zămisli pe Zoaie.
Zoaie îl zămisli pe Cac.
Cac îl zămisli pe Pompil-Seulprim.
Pompil-Seulprim îl zămisli pe Ronț.
Ronț îl zămisli pe Cleanță.
Cleanță îl zămisli pe Paminegru.

Paminegru îl zămisli pe Țacătonă.
Țacătonă îl zămisli pe Affafiul.
Affafiul îl zămisli pe Mpinge-Mpinge.
Mpinge-Mpinge îl zămisli pe Lapă.
Lapă îl zămisli pe Miamsk.
Miamsk îl zămisli pe Hăt.
Hăt îl zămisli pe Pote.
Pote îl zămisli pe Pote-Pote.
Pote-Pote îl zămisli pe Cornet.
Cornet îl zămisli pe Calea-Valea.
Calea-Valea îl zămisli pe Turtă.
Turtă îl zămisli pe Tartă.
Tartă îl zămisli pe Bunul-Dulce.

DIALOG FILOZOFIC

— E vulgar ce spuneți aici.

— Dragul meu, eu nu spun, eu relatez. Vulgar ? Mă uimești. Vulgaritatea nu provoacă niciodată rîsul ; pe mine unul mă întristează. Judeci un lucru care nu cere decît să-l asculți, știi asta. Nu mă dezamăgi.

— Sînt împotriva talmeș-balmeșului.

— De aceea nu înțelegi marea frumusețe a lumii.

— Dacă genealogia asta e una din splendorile lumii, atunci într-adevăr mărturisesc că nu pricep.

— Nu-i vorba de asta, Firicel. Nu există ceva frumos aici, ceva urît dincolo ; e un întreg, mecanismul întregului. Privește în mare, dragul meu, privește în mare.

— Unde îşi face cuib măreţia dumneavoastră ?

— Măreţia nu-şi face cuib, măreţia zboară pe deasupra. Să fim vulturi.

— Bănuiesc că din cînd în cînd vă mai şi odihniţi, după atîta înălţime.

— Încă o dată, Firicel, nu confunda. Slăbiciunile mele nu mă privesc decît pe mine, ele sînt fără importanţă, fără interes faţă de...

— Mie îmi place ce e trăit. Divagaţiile astea...

Ah, Firicel, Firicel, cînd te gîndeşti că tu eşti publicul, singurul meu public ! Nu-i jalnic oare că cei cărora ai vrea să li te adresezi nu te recunosc, iar cei bine intenţionaţi nu te înţeleg ? E atît de trist...

Părăsisem pădurea de meri de două zile. Să povestesc păţaniile noastre în acest viespar nu-i locul acum ; mi se strînge, nu ştiu cum, inima cînd îmi amintesc.

VRĂJITOAREA VAUA ÎN CĂUTAREA DRAGOSTEI

I

Vaua, vrăjitoarea, pleacă la vînătoare, la vînătoarea dragostei.
Şi-a pus frumoasele-i încălţări din piele de rechin şi rochia de acvamarin,
Şi-a pieptănat părul blond, şi-a pus o coroană de perle

Iar ochii şi i-a făcut mai strălucitori cu sînge de caracatiţă.
Trei mii de duzini de stridii a mîncat ca să-şi înteţească dorinţa,
Iat-o fermecătoare printre recifii de corali, se scufundă, revine la suprafaţă.
Ci se hotărăşte să-şi caute iubiţii în marile adîncuri, acolo unde bezna înlesneşte întîlnirile.
Am văzut-o pe Vaua, prooroaca, dorinţa îi ieşea prin toţi porii pielei,
Eram ascuns în spatele unei stînci şi ea era într-adevăr pe placul meu.
Dar cine poate năzui la dragostea unei zeiţe, dacă ea nu-l doreşte ?
Şi mai ales cine poate năzui la dragoste, dacă se teme de noapte, de marile iubeţe ?
Pentru a fi iubit trebuie să ştii să aţîţi, trebuie să ieşi din casă cînd se lasă noaptea
Şi să cutreieri cîrciumile printre beţivi
Ori să rătăceşti printre alge, în marea mişcare a fluviului şi refluxului care leagănă beznele.
Prooroaca Vaua cunoaşte toate tainele mării
Şi dacă aş fi peşte sau nisip
Ea m-ar găsi în ascunzătoarea mea fără să şovăie.
Dar sînt şi eu un zeu submarin
Şi ascund ceea ce vreau să ascund, inima mea e într-adevăr a mea.
Prin asta mă asemăn cu oamenii, dar ei nu cunosc primejdia
De-a păstra o taină pe care nici zeii, nici oamenii n-o vor putea cunoaşte.
Vaua, vrăjitoarea, pleacă la vînătoarea dragostei,
Va da iama printre peştii mărunţi, de pe-acum se bucură la gîndul că-şi va dezbrăca victimele.

Ah, spune ea, vom face o minunată salată,
Doisprezece voi culege şi-om vedea noi
Cine va ieşi învingător mîine dimineaţă, eu sau ei, plăpînzi şi micuţi.
Scumpii mei, peştii mei dulci, ouşoarele mele,
Au pielea de piersică, gura de căpşună, pîntecele de fildeş,
Acadelele mele, bomboanele mele călduţe.
Iată-i cum îşi pierd respiraţia, leoarcă de transpiraţie.
Muntenii mei mici, acrobaţii mei de miere, bondarii mei, şuşotindu-mi la ureche :
„Cînd ne mai vedem, ia spune, putoare ?"
Îi las să spună, aş putea să-i strîng de gît
Dar am nevoie de ştrengăriile lor.
Cînd după dragoste îi bag sub duş,
Se zvîrcolesc ca nişte peşti ce sînt,
Îmi cer să-i frec, să le dau cu colonie,
Iar cînd sînt curaţi, îmbălsămaţi şi proaspeţi ca nişte trandafiri,
Se urcă iar în pat şi-o iau de la capăt.
Ah, mamă, bătrînă Miştô, împărăteasă a apelor
Cît de mult îţi mulţumesc că m-ai făcut femeie.
Către ora şase seara le ofer ceai şi dulciuri,
Ei se îndoapă cu savarine şi prăjiturele cu cremă.
Sărmanii micuţi sînt istoviţi, dar ochii le sînt atît de frumoşi, atît de frumoşi după dragoste...
Ce mult mi-ar place să-i fac să moară de plăcere
Ah, ultimul, cel de ieri, era duios şi minunat
Cu pielea lui brună şi dinţii de zăpadă !
Nu mă mai săturam de el, aveam un gol în minte,
Şi el rîdea, rîdea, asta mă excita şi mai mult.
Pînă la urmă, pe carpetă, ne-am lins încet urechile.
Ca două animale ostenite după o zi de muncă.

II.

Dar ce va face divina Vaua cînd bani nu va mai avea ?
În primul rînd va fi urîtă şi bătrînă,
Degeaba îşi va da cu roşu pe buze, cu verde pe gene,
Degeaba se va unge cu untură de peşte ca să ademenească peştişorii,
Zadarnice-i vor fi toate vicleniile
Va fi văzută cutreierînd bulevardele,
Zgribulită în vizonul ei jerpelit, cu ciorapii armonică, cu călcîiele scîlciate,
Va ajunge să ghicească în palmă ca să cîştige doi gologani şi să simtă în mîinile ei o mînă de bărbat.
Se va duce să tragă o duşcă de una singură într-o mică bombă împuţită,
Şi fiindcă-i nemuritoare, ai s-o vezi pînă la sfîrşitul veacurilor
Şi-ai să-i faci „vau-vau" ca unei căţele mitologice.
Ce nefericită va fi sărmana Vaua !
Se va duce să doarmă pe fundul mării, în locurile cele mai retrase,
În tovărăşia unor babe puţind a urină şi a moşnegilor care se scapă mereu în izmene.
Se va ghemui într-un colţ, singură, lîngă cratiţa cu fasole mucegăită ;
Va ronţăi un pesmet căzut din latrinele unui mare pachebot,

Îi va chema în minte de acolo de departe pe Jean, pe Jacques, pe Philippe, pe Renaud, pe Albert, pe Timoléon,

Nu va mai avea nici măcar lacrimi să plîngă

Și va dormi rîgîind acru,

Cu mîna pe stomac.

TURISM ȘI TRUISM

Ne aflam într-un fel de șantier sau de oraș părăsit, cînd un băștinaș se apropie de noi și se oferi să ne conducă :

— Acest cartier unde stau alături clădiri fără nici o utilitate, capele neisprăvite, gări pictate iluzionist, cazinouri fără acoperișe, fațade de hotel, galerii cu coloane, clopotnițe, curți, bulevarde fără rost, acest cartier, spun, e numai pentru vizitatori. Pentru construirea lui s-au cheltuit o grămadă de bani ; materialele de construcție sînt de calitatea întîi, iar ornamentațiile foarte căutate. Pe scurt, acesta e muzeul orașului nostru, care s-a ferit dintotdeauna să aibă o istorie. A construit, făcînd apel la cîțiva arhitecți clandestini, centrul acesta de atracții, dacă se poate spune așa, într-un singur an, pentru a nu rămîne mai prejos față de cele din vecinătate, orașe multimilenare, care atrag turiștii prin prestigioasele rămășițe ale civilizațiilor succesive. Un an în care ne-am ridicat la rangul de trei stele în ghidul turistic, un an de muncă inteligentă și înverșunată ! Acum publicăm prospecte prin intermediul societăților de căi ferate și navigație, cataloage ilustrate unde fiecare clădire din muzeul nostru, luată din cel mai bun unghi, se prezintă foarte bine. Mai-mai să crezi că-s adevărate. Arată chiar mai bine decît niște monumente istorice, fiindcă sînt mai curate, mai limpezi. Vizitatorilor, care se miră de cît de bine conservate sînt zidurile, ghizii noștri au sarcina să le vorbească de misterioasele restaurații din secolul trecut, făcute cu atîta grijă încît ministerul n-are prevăzută o nouă intervenție decît cam peste trei sute de ani. Am lipit pe bolți, pe ușorii porților, în unghiurile moarte, cîteva date fanteziste care-i fac să palpite pe arheologi și să suspine de mulțumire pe maniacii istoriei. Zadarnic au denunțat vecinii noștri, printr-o șireată contrapropagandă, lipsa de onestitate a procedeului, nimeni nu dă crezare spuselor lor ; sîntem invadați de autobuze cu străini, călătorii-surpriză, concedii plătite ; hotelierii și hangiii noștri fac avere, iar municipalitatea oferă fiecărui vizitator o fotografie-suvenir și o băutură în semn de prețuire. Pe scurt, sîntem în plină prosperitate. Eu însumi am strecurat la ultima ședință a consiliului că s-ar putea deschide încă un șantier, ne-am plasa astfel capitalurile în noi construcții. Domnul primar nu e împotrivă ; susține totuși că trebuie să mai așteptăm, să pregătim o campanie de publicitate de-o asemenea amploare încît să ne permitem să-i punem pe turiștii noștri să asiste chiar la construirea ruinelor, fără ca prin asta să le iasă din cap ideea că e

vorba de nişte mărturii ale trecutului. Am fost de acord cu propunerea asta, ba chiar am aplaudat. Ce splendidă perfidie! Domnul primar ne surprinde de la un an la altul cu inteligenţa, supleţea şi simţul său comercial. Proiectul va trebui studiat foarte amănunţit; dacă-i vom acorda timpul necesar, vom reuşi să-l punem în aplicare. Zău c-ar merita să mă înscriu în sindicatul ghizilor numai şi numai pentru a mă bucura de uimirea vizitatorilor. O, avem tot felul de resurse noi aici, nu ne lipseşte îndrăzneala, iar de şmecherie nu ne putem plînge. Cînd îi iau la întrebări pe bătrîni, îmi dau seama că, deşi anumite tradiţii ne sînt indiferente, oricum cea a mistificării ne e la toţi dragă. Se pare că pe vremea străbunicului meu — ca să vorbim ca vecinii noştri — unui consilier municipal îi trecuse prin minte să aşeze oraşul nostru pe marginea unui lac, şi aşa a figurat în atlase timp de cincizeci de ani; nu s-a perseverat pe calea asta, pentru că persoanele însărcinate să-i primească pe turişti trebuiau plătite foarte scump pentru energia pe care o cheltuiau să-l sugestioneze pe client. Dar reuşeau. Într-un sens se poate spune că populaţia noastră şi-a ratat vocaţia; e sedentară şi naţionalistă; şi ar fi trebuit, dimpotrivă, să emigreze, să întemeieze colonii; alta ar fi fost faţa lumii! Şi pe drept cuvînt, cine ar putea nega capacitatea de binefacere a unor oameni ca noi? Antrenează mulţimea, suscită entuziasmul, fac să meargă afacerile, revigorează

cele mai fade locuri comune, fac, ca să spunem lucrurilor pe nume, din rahat bici de mătase, ceea ce e propriu unor binefăcători ai umanităţii. Dar văd că şi eu încep să cad în truisme.

CORTEGIU

Animale bizare trec peste un pod. E ora trei sau aproape trei. Lumină plăcută de după-amiază. Arbori urmînd meandrele fluviului şi care devin tot mai groşi pe măsură ce se îndepărtează. La stînga, un sătuc alb.

Animale bizare. Au capetele turtite. Picioarele articulate invers. Aşa că nu ştii dacă înaintează ori merg îndărăt. Ar fi un spectacol original dacă nu te-ar cam irita. Îţi vine să le împingi într-un sens sau altul, căci în realitate nu se clintesc din loc. Porcii, dimpotrivă, înaintează. Au nişte rîturi! Înaintează într-un chip scîrbos, fiecare atras de baliga celui din faţă. Foce-curcani şi păsări-liră plîng în hohote întocmai ca nişte oameni, dar nu se ştie de ce. E vorba de-o înmormîntare? O inaugurare? Trebuie să fie un miting pe undeva. Un ierbivor rău intenţionat presară bile dinaintea cortegiului care se poticneşte la fiecare pas spre bucuria ţîncilor aşezaţi pe malurile fluviului. Un fluviu atît de paşnic! Deloc rău, deloc viclean, un fluviu cum şi l-ar dori oricine, foarte lichid, foarte fluviu.

În afară de animalele pomenite mai sus, mai e o întreagă clică de monştri cu două capete

și cinci picioare, dar e plictisitor să-i descrii... Iată-l, o ! minune a minunilor, pe regele lor. E dus într-un car, căci are gută. Poartă lornion pentru a descifra mesajul pe care n-a știut niciodată să-l citească poporului, povestea-i veche. Îl pocnesc peste față cu evantaiele sub pretextul că-l răcoresc, dar de fapt din răutate.

Animale bizare, da, pentru că sînt sărace. Lipsite de bucuriile zilnice, cerșindu-și pîinea și fericirea aceea de doi bani, care nu le e refuzată nici celor mai umili. Ele n-o au. O cerșesc. Sînt cenușii din cauza prafului, se tîrăsc ca și cele din urmă creaturi, fără să aibă veninul șerpilor. Au capul mai jos de genunchi, iar genunchii la înălțimea călcîielor. Cînd trec, își scobesc galerii ; sînt urmărite și în aceste tranșee și strivite ca niște viermi. Dar își vin iar în fire și, înfruntînd dușmanul, pleacă la o nouă cucerire. Sînt pline de eroism. Sînt bogate de atîtea lacrimi reținute.

Aiurit cortegiu, emoționant cortegiu, te iubesc cum iubesc acele după-amieze cu furtună cînd ploaia se lasă așteptată, îți bate inima, îți pierzi respirația, spiritul ți se eliberează.

OMUL LIBER

Se lăsa seara. Mergeam încă de dimineață printr-un ținut cu văi, destul de plăcut, plin de dude și coacăze sălbatice. Ziua se desfășurase fără încurcături, într-un fel de semitoropeală ;

la prînz făcuserăm un mic popas ca să culegem fructe și să ne dezmorțim picioarele.

Ne instalarăm sub un catalpa unde găsirăm afine. Ne-am întins pe pătura lui Clotho și, înainte de-a adormi, am făcut pentru Firicel următoarea fabulă :

„Atunci regele se sculă și spuse : «Eliberați-l pe prizonier». Zbirii îmi dădură drumul. De emoție rămăsei țintuit locului, apoi mi se înmuiară picioarele. De o lună îmi așteptam prin închisori condamnarea la moarte ; toată lumea cunoaște cruzimea regelui ; prietenii și începură să mă plîngă. Circulaseră chiar și unele zvonuri după care aveam să fiu fiert de viu. Supliciul ăsta, care din evul mediu nu mai fusese aplicat, avea să fie reluat în cinstea mea. Mă obișnuisem cu acest gînd îngrozitor, sau mai bine zis căutam să scap de el prin prelungite exerciții de năucire ; mă învîrteam prin celulă pînă la epuizare ori mă pocneam cu capul de perete ; mă lăsaseră aproape toate puterile, nu mai mîncam deloc, și, încetul cu încetul, mă cuprinsese un fel de nesimțire.

Îmi recăpătai cunoștința într-o anticameră, sub efectul unor găleți cu apă care mi le turnau pe față. Ideea libertății mele îmi apăru atunci sub forma unui chip, un chip real aflat deasupra mea, și întinsei mîna să-l atrag. Oamenii din jur crezură că vreau să mă scol și mă traseră de brațe, dar nu fui în stare să mă țin pe picioare. Mă transportară la infirmerie, unde îmi pierdui din nou cunoștința pentru mai multe zile. Nu știu ce îngrijiri mi se dă-

dură ; mă trezii într-o dimineață într-un pat aproape curat, în mijlocul altor bolnavi. Se mirară văzîndu-mă că deschid ochii, fiindcă se așteptau să mor curînd. Mă luară la întrebări. Nu puteam să răspund. Chipul de deasupra mea nu mai avea trăsăturile de la început, era replica propriului meu chip. În letargia în care mă aflam îmi închipuii că sînt altul și mă priveam cum sufăr. Cerui cu voce slabă să fiu suprimat ; eu eram fața aceea necruțătoare care nu suporta prezența mea pe pat. Mi se dădu de băut. Ideea de libertate se prefăcuse așadar într-o ură adîncă împotriva mea însumi. Asta dură cîteva zile. Îmi recăpătai puțin cîte puțin forțele și dublul dispăru ; în zilele următoare eram ca unul care a scăpat de febră și se bucură de o bună dispoziție de nedescris, dar vai ! convalescența nu durează, sănătatea îți revine, și iată-mă astăzi vindecat și liber.

— Ce vrea să însemne asta ? mă întrebă Firicel.

— Nu știu exact. Dar, dacă vrei, hai să discutăm realist."

VORBE FADE

Făcu legătura cît ai zice pește :

— Bunică-mea, care începuse să-și piardă mirosul, împingea cochetăria pînă într-atît încît pretindea că nu-i plac decît lucrurile fade ; în felul acesta îi înșela pe cei din jur, iar la ea în cameră mînca tartine cu capere și muștar.

— Pentru că veni vorba, spun eu, cunosc un fabricant de oțet care pune să se tipărească pe etichetele sale „Casă întemeiată în 1789". Crezi că e în asta vreo legătură simbolică cu Revoluția ? Iar de aici, cu expresia „iute ca oțetul" ?

— Fabricantul ăsta o fi avînd ceva spirit, domnule, și nu știam că în meseria de...

— Te înșeli. Oriunde găsești oameni spirituali.

— Dar și atîția prostovani ! Nu pot să-i sufăr pe cei care, după un discurs cum nu se poate mai clar, mai evident, te întreabă : „Îți dai seama ce vreau să spun ?"

— Nătîngii de soiul ăsta nu-mi displac. Mi se pare că ești prea agresiv... Trebuie să fii omenos, să-ți însușești și părerile altora, să le adopți gusturile...

— Hm, hm.

— La părerea asta am ajuns. Se fac tot felul de experiențe socotite nebunești ori cel puțin excentrice, ca pînă la urmă să se ajungă la niște concluzii de-o banalitate... Înțelepciunea. Astfel, eu de pildă, sînt convins că dragostea e făcută din sacrificii. M-aș fi lipsit bucuros de ele, dar asta e situația. Îți dai seama ce vreau să spun...

— Hm.

— Ultimele mele concluzii duc toate la niște locuri comune. Te asigur că nu-i nimic umilitor, dimpotrivă.

— Vă știam mai caustic...

— Causticitatea nu-i un ideal. Locul comun, da. Şi paralel aş spune că neliniştiţii sînt cei mai egoişti.

— Nu văd legătura.

— Am spus că paralel.

— Nu văd paralela.

— Cu atît mai rău. Da, neliniştiţii. Ştiu pe cineva care-şi face sînge rău pentru fleacuri ; ar trece drept un om plin de sensibilitate în ochii unui al treilea neavizat, dar în raporturile sale cu ceilalţi omul ăsta e cel mai mare egoist ; e în stare să meargă pînă la mitocănie. Nervozitate în lucruri mici nu înseamnă deci sensibilitate, de vreme ce asta e în primul rînd o poartă către ce-i afară, o deschidere către ceilalţi, nu e decît o fandoseală, adică exact contrariul.

— Dumneavoastră vă place să despicaţi firul în patru. Se poate foarte bine ca sensibilitatea să fi fost deviată de la obiectul său printr-un grav conflict lăuntric.

— Crezi în conflictele lăuntrice ?

— Cum adică ?

— Eu unul nu cred. Nu există decît ciocniri de suprafaţă.

— Ce de cuvinte, domnule, ce de cuvinte !

— Din ce să se hrănească discuţiile ?

— Din idei.

— Ce e o idee ?

— E cînd ai ceva de spus.

— Hm... Aş adăuga, pentru că veni vorba, că singur adevărul are dreptul să se bucure de încrederea noastră. Expresia „a spune adevărul“ îmi sugera pe vremuri imaginea unui bădăran care-ţi strînge mîna cu toată puterea, brutalizînd pe toată lumea ; cuvintele spuse drept, cinstit şi loial îmi inspirau cea mai profundă oroare. Probabil că cine ştie ce brută despre care se spunea că e înzestrată cu aceste calităţi se substituise în spiritul meu imaginilor senine pe care aceste cuvinte ar fi trebuit să le evoce ; adevărul ţîşnea, de nerecunoscut, travestit în brutalitate. Ce confuzie stupidă, nu-i aşa ? Adevărul atît de nuanţat, de subtil, de divers ; a fi de partea adevărului înseamnă a te deda la cele mai primejdioase acrobaţii, la cele mai...

— Hm.

— Nu fac cazuistică, dragul meu. Spun că, deghizîndu-ţi gîndurile, rişti să devii o brută. E o propoziţie inversată.

DOAMNA NATURĂ

A doua zi mă trezii înaintea lui Firicel. Catalpa înflorise. O noapte fusese de ajuns pentru a face să se ivească ciorchinii aceia delicaţi ca o zăpadă în soarele dimineţii. Mă sculai şi, pentru a-mi relua obiceiurile de altădată, plecai în căutare de vînat. O luai de-a lungul unui pîrîu, călcînd în picioare rochiţa-rîndunicii şi piciorul-cocoşului care creşteau pe mal. Cîtă drăgălăşenie în această dimineaţă de aprilie ! Proaspete amintiri îmi reveneau în minte. Îndepărtată copilărie, scotocim în sipetul tău cu comori

pînă și în cele mai mici clipe de mulțumire, ca și cum orișice voluptate, printr-un tainic resort, te-ar face din nou să te ivești.

Peisajul era asemenea unei grădini, arbuști rari alternau cu stînci, pîlcuri de arbori, iazuri cu mii de sclipiri, terase naturale, labirinte de alei plantate cu pomișori. O luai prin unul din aceste dedaluri și rămăsei uimit că toate această construcție savantă era opera naturii ; omul, îmi spuneam eu, n-a făcut nimic care să nu fi fost făcut de natură înaintea lui, poate cu mai puțină rigoare, dar cu o fantezie atît de generoasă ! Ah, cît de mare e generozitatea naturii, și noi o facem să scadă în sufletul nostru printr-o alegere arbitrară a liniilor de conduită, pe cînd, dacă ne-am lăsa conduși de pasiunile noastre, am ajunge mai departe în cunoașterea lumii. Spunînd asta, îmi prinsei piciorul într-o rădăcină și căzui cu capul într-un tufiș de ilice ; să fi prevăzut oare natura jignirea pe care i-o adusesem ? Eram obiectul preocupărilor marelui conducător de joc, hazardul. Ieșii din tufiș. Într-un colț al labirintului descoperii cîțiva cățel abia fătați pe care-i hrănea o gîscă sălbatică. Apoi, puii dintr-un cuib de privighetori care primeau hrană în cioc de la o panteră. Pe urmă, un roi de țînțari sub paza unei găini. Mirarea mea nu mai avu margini la vederea unui mușuroi de termite pictat iluzionist care masca o rezervă de jambon afumat și de batog. Ah, făcui eu, voi fi crutat de oboseala de a mai căuta hrana cea de toate zilele ; iată ce surpriză ne rezervă buna noastră mamă. Dar

cineva mă înșfăcă de ceafă și mă împinse brutal într-o tainiță subterană. Ochii mei obișnuiți cu întunericul descoperiră curînd o cățea, o privighetoare și o țînțăroaică. „Răzbunare", țipa o voce, aceea probabil a băștinașei care mă bruscase. Mă uitai pe gaura cheii și vazui o mască îngrozitoare. „Călăul nostru", îmi spuse cățeaua. Pricepui că se petrece o dramă ale cărei victime erau aceste nevinovate mame de familie. „E oare firesc să fim lipsiți de copilașii noștri ? întreba privighetoarea. — Firesc, firesc... nu, nu e firesc, bîlbîii eu, adică... — Adică ce ? — Doamnă, în natură sînt unele lucruri... — Ah, domnule, se vede că ești celibatar. Natura, o cunoaștem noi mai bine decît dumneata." Și dă-i și bocește. „Eu nu-i iau apărarea, spusei, împotriva dumneavoastră, înțelegeți-mă. — Vorbele dumitale sînt absurde, spuse acru țînțăroaica. Cum se poate concepe să iei o poziție pro sau contra oricui ar fi, într-o asemenea împrejurare. Sîntem niște mame obidite de-o nedreptate a naturii." Recunoscui sagacitatea proprie acestei insecte, care întotdeauna înțeapă acolo unde trebuie. Problema era de nerezolvat. Ce-o să se întîmple cu mine, care nu eram nici mamă de familie, nici frustrat de progenitură ? Aveam să fiu repartizat și eu ca și gîsca, pantera și găina la hrănirea unui cuib de orfani ? Tocmai mă închipuiam prostește dînd țîță unor miriapozi sau unor furnicari, cînd Călăul bătu la ușă. Intră :

— Dumneata ieși afară, îmi spuse el.

— Aş putea cere îndurare pentru aceste trei persoane ?

— Nu-ţi face griji pentru ele. Nu au decît ceea ce merită. Sînt nişte mame denaturate.

— Denaturate ? Cum adică ?

— Asta nu te priveşte pe dumneata. Vino după mine.

Am înţeles că urma să fiu judecat. Mă conduse pînă în faţa unui bust de grăsime instalat sub o boltă de verdeaţă. Eram supus la un fel de ordalie. Mi se explică cum că degetul meu înroşit în foc dacă lăsa o gaură în bust, scăpam basma curată. Asistai la toate pregătirile, apoi la secţionarea degetului, apoi la încercarea propriu-zisă. Ce spaimă ! Dar ieşii învingător. Mai degrabă aş spune că mă azvîrliră afară din labirint decît că-mi dădură drumul.

Ningea. Vremea dăduse îndărăt ; grădina, sub mantia ei albă era ca şi iarna. Nu-mi plăcea acest fenomen împotriva naturii şi-mi ascunsei capul sub un cearceaf.

ORGANISTUL

Dar în fundul unei capele negre, tocmai în vîrful donjonului înconjurat de corbi, la trei sute de etaje deasupra şanţurilor cu apă, căci castelul e un adevărat oraş, în vijelia înălţimilor, duritate de piatră şi arsură de foc, cu o bucurie inalterabilă în suflet, organistul bătrîn şi strîmb ca o mandragoră cînta numai pentru

Dumnezeu acea frază de şapte mii şapte ori repetată, martelată, tăiată, disecată, topită, reluată, ca şi cum, ieşită întîmplător din creierul său, trebuia, prin chinul pe care şi-l impunea pentru a o spune din nou, său se întoarcă în neantul de la începuturi pentru a rămîne de neauzit, şi s-o ia cu el, cu el muzicianul, o dată cu sughiţul ultimei sale variaţiuni ; astfel murea melodia, copilărie, maturitate, bătrîneţe, respectînd ritmul sîngelui, negîndu-l pe cel al orei, privire devenită carne şi apoi schelet, vitînd de ea însăşi ca şi de vîrsta ei, el, tatăl unei legiuni de copii fără voce, înverşunîndu-se cu toate puterile la desăvîrşirea frazei, şi atîtea armonii posibile din notele astea nici un cantor n-ar fi ştiut vreodată, în dimineaţa ca un exil al capelei, să le facă auzite unei urechi omeneşti.

TITI

Firicel mă aştepta sub catalpa, trezit de cîteva minute. Cînd mă văzu sosind fără merinde abia îşi ascunse nemulţumirea ; mă amuzai cît era de decepţionat, apoi scosei din buzunar doi dihonţi pe care-i culesesem de pe drum. Pofticios cum e, bătu din palme şi spuse : „Iute, iute, la cratiţă cu ei".

Dihonţii sînt un fel de limbi de bou jumătate vegetale, jumătate nevertebrate, care se tîrăsc ca limacşii ; de culoare roşietică, ei pot atinge mărimea unui castor. Se frig pur şi

simplu pe sobă cu un cățel de usturoi sau, în lipsă, cu arpagic sălbatic. În afară de asta, culesesem și o tulpină de molsă al cărei suc e delicios. Firicel se întindea alene în culcuș, iar eu mă pregăteam să tai în felii subțiri dihonții, cînd un pui de nagar se ivi de după un molift și începu să țopăie în fața noastră. Făcui cîțiva pași de menuet cu simpaticul plantigrad, iar Firicel uită de foame cînd tatăl apăru și el. Ne liniști curînd în privința intențiilor sale, căci venise doar din curiozitate și nu ca dușman. Necunoscînd gusturile acestui animal, nu știam ce să-i ofer, cînd el zări tulpina de molsă pe care o pusesem lîngă sobă ; îi făcea atîta poftă încît i-o oferii cu plăcere. O ronțăi cu poftă spre marea ciudă a lui Firicel. Pentru a ne mulțumi, nagarul ni-l dărui pe micuțul său, căci nevastă-sa aștepta un altul. „E bine să ai familie, spuse el, dar ce-i mult nu-i bun." Rîserăm de butada lui. Năgărușul era încîntat să vină la noi, și ca să-și manifeste mulțumirea vru să gătească în locul meu. Din politețe protestai, fără să știu că nagarii sînt cei mai buni bucătari din lume.

Pălăvrăgirăm cîtva timp despre fel de fel de fleacuri din pădure, despre galanteria la modă printre nagari, despre viața lor în societate și despre guvern ; îmi făcu impresia că erau foarte bine oblăduiți prin Constituție și cîtuși de puțin dornici s-o schimbe ; însăși ideea de a schimba orișicare cutumă existentă în republica lor i se părea ridicolă oaspetelui nostru. Se miră de gustul pe care îl avem

pentru risc — îi arătarăm în cîteva cuvinte scopul călătoriei noastre — și ne pofti să ne odihnim la el. „Cine se întinde se destinde", spuse el. Mai amabil de atît nici că se putea. Apoi își luă rămas bun de la noi, povățuindu-și fiul să se arate util în orice ocazie. Stabilirăm o întîlnire pentru a doua zi către ora prînzului la nevastă-sa.

La stăruințele sale, îl lăsai pe Titi (așa îl chema pe copil) să pregătească masa și mă întorsei să culeg o molsă în locul unde o găsisem pe cealaltă. Cînd m-am întors, masa era pusă, Firicel foarte nerăbdător, iar Titi trandafiriu de emoție ; se temea că n-o să ne placă felul cum asezonase dihonții. Dar ne-am ospătat pe cinste. Firicel rîgîia zgomotos, spre marea bucurie a lui Titi, care se gîtuia să-l imite. Ah, ce simple erau plăcerile noastre acum, și nu fără nostalgie îmi voi aminti mai tîrziu de aceste ore de digestie zgomotoasă !

După-masă năgărușul se apucă să facă din trestii mici fluiere, din care cînta într-un mod fermecător. Făcea niște mutre foarte caraghioase ; închidea ochii pe jumătate și-și dădea capul pe spate prefăcîndu-se în extaz. Avea serioase cunoștințe muzicale ; ne spuse că le dobîndise de la o persoană pe care ne rezerva surpriza s-o cunoaștem a doua zi. Titi ne cîntă arii silvestre pline de melancolie, arii alpestre pline de voioșie, arii marine pline de sare. Nu pot să fac mai mult decît să aștern pe hîrtie cuvintele improvizate pe una din arii :

Pentru noi nagarii cine va construi vapoare ?
Avem albine de hrănit ?
Ne îngrijim cu sîrg de şef,
El ne consideră prieteni ;
Îl vom părăsi oare pentru a naviga ?

După părerea mea, un lucru cît se poate de rafinat. Năgăruşul mai improviză şi multe altele, şi termină cu un cîntec de leagăn plin de dor care-şi făcu efectul asupra lui Firicel. Vizitiul dormea cînd Titi puse jos fluierele ; cu o graţie cu totul animală, micuţul veni să se ghemuiască lîngă el. Tustrei ne făcurăm siesta ; trebuie că era în jurul orei patru. La ora şase, un cuc mă trezi şi asistai la cel mai încîntător spectacol care se putea vedea : pălăria cu panaş a lui Firicel alunecase pe urechea lui Titi, care, ca un viitor muşchetar, cu amîndouă braţele de gîtul vizitiului, surîdea îngerilor din vis.

Seara ameninţa să fie răcoroasă ; aşa că mi-i trezii pe cei care dormeau ; aprinserăm un foc de vreascuri şi discutarăm despre pregătirea cinei. Titi, care cunoştea pe de rost pădurea unde se născuse, îmi dezvălui un loc propice capturării unui anumit vînat necunoscut de mine, pe care nu mi-l putu descrie decît cu acea imprecizie proprie copiilor de vîrsta sa ; un soi de iepure acvatic, după cîte am înţeles, a cărui grăsime suculentă serveşte la pregătirea nu ştiu cîtor prăjituri. Hotărîrăm să-i încredinţez lui Firicel grija de a culege şi curăţa legumele după cum va crede el de cuviinţă, iar

Titi şi cu mine să mergem, înarmaţi cu laţuri pe care ni le confecţionarăm din răchită, pe locurile frecventate de iepurii aceia.

IEPURII DE NĂMOL

Ajunserăm la marginile unei mlaştini întinse. Titi mă sfătui să nu scot un cuvînt ; apoi începu să înnoade cu multă iscusinţă laţurile şi să le pună în locurile pe care le socotea favorabile. Pe urmă mă rugă să aprind o ţigară ; iepurelui de nămol îi place fumul, îmi spuse el. Aşteptarăm cîteva minute, eu trăgînd nervos din ţigară, el pîndind şi cea mai mică mişcare în păpuriş.

— Uite unul, îmi şopti el.

— Unde ?

— Acolo.

— Nu văd nimic.

— Acolo, în nămol, şuşoti el.

Văzui atunci o mişcare parcă circulară înfiripîndu-se în nămolul mlaştinii, apoi ivindu-se ceva ascuţit...

— E urechea lui, spuse Titi. Sst ! Fumează !

Aprinsei o a doua ţigară. Urechea ieşi toată afară, apoi capul. Semăna cu cea a unei păpuşi mîncă-mărar, măştile acelea tradiţionale din postul Paştelui. Aşteptam cea de-a doua ureche, dar nu avea decît una. Labele din faţă ieşiră şi ele la iveală. Iepurele trase o gură de aer şi se întoarse spre noi. Titi se lipi de mine. Sst, sst ! Animalul făcu un efort

pentru a-şi degaja partea dinapoi şi se tîrî spre un loc uscat, unde începu să se lingă.

— Trebuie să-l lăsăm să mănînce cît mai mult nămol, murmură Titi. Asta-i dă un gust bun.

Iepurele se oprea deseori din treaba pe care o făcea pentru a respira cu mare plăcere fumul adus spre sol de greutatea aerului. După ce-şi termină toaleta, se îndreptă spre noi, înaintînd cu prudenţă ca pentru a evita să-şi murdărească labele. Simţeam cum bate inima lui Titi. Cursa lui o să meargă ? Iepurele se apropia, vizibil atras de mirosul de tutun. Se prinse în laţ şi scoase un chelălăit. „O femelă ! spuse năgăruşul. Avem noroc, femela e mai fragedă, şi poate că are nişte pui gelatinoşi buni pentru supă." Îşi dorea ca iepuroaica să fie grea. Ne apropiarăm de animalul pe care răchita îl strangula aşa cum scrie la carte. Titi îl lichidă cu o lovitură de briceag. Tocmai mă pregăteam să scot afară prada, cînd însoţitorul meu mă prinse de braţ :

— Nu mişca. Uite că vine masculul. Fumează !

Simţurile vînătorilor sînt mult mai dezvoltate decît ale noastre ; văzul ca şi mirosul lor pot ajunge la o extraordinară acuitate. Titi îmi arătă locul de unde, după părerea lui, avea să vină masculul. Într-adevăr, nămolul începu să se mişte, ieşi o ureche, apoi animalul întreg. Nu mai aveam laţuri. Titi îmi spuse să aştept ca iepurele, făcîndu-şi toaleta, să se îndoape cu nămol ; apoi îşi desfăcu cen-

tura care-i încingea de trei sau patru ori mijlocul, confecţionă un lasou şi prinse atît de iute iepurele că abia avui timp să văd manevra. „Iată-l şi pe-al doilea", spuse el voios.

După ce spălarăm iepurii în rîu, îi aduserăm în tabără. Firicel făcu mutre cînd îi văzu şi trebuie să spun că în locul lui aş fi făcut la fel ; iepurii ăştia de nămol sînt destul de respingători, atît prin culoarea lor cenuşie şi urîţenia formelor, cît şi prin mirosul pe care-l degajă. Dar Titi susţinu că nu există carne mai delicată decît a lor. „Şi supa, dragii mei, o să mai stăm noi de vorbă." Nu mă simţeam prea atras, ştiind din ce-o să facă supa. Iepuroaica, într-adevăr, avea pui. Firicel şi cu mine ne lăsarăm din nou pe seama talentelor culinare ale prietenului nostru şi aşteptarăm masa stînd de vorbă ca nişte vechi camarazi.

A doua zi, simţindu-ne atît de bine în tovărăşia năgăruşului nostru, ne hotărîrăm să nu mai mergem să-i vedem părinţii şi s-o ştergem englezeşte. Ne făcurăm bagajele şi ridicarăm tabăra. Clotho era mai sprinten ca niciodată, iar Firicel avusese grijă să ungă osiile căruţei. În acest scop luarăm cu noi grăsimea de iepure pe care Titi n-o mai folosise pentru prăjituri din lipsă de făină. Bietul Titi ! Aveam să plătim scump prietenia noastră pentru el şi ingratitudinea faţă de părinţii săi. La cîteva ore după plecarea noastră, i se făcu rău ; ne oprirăm la marginea drumului şi asistarăm neputincioşi la agravarea fulgerătoare a unei boli care nu iartă :

nagarita. Muri în brațele noastre. Îl lăsarăm hrană hotarilor și plecarăm mai departe plini de amărăciune. Dar experiența făcută în această tovărășie, oricît de scurtă ar fi fost ea, ne pregătise să apreciem altele de felul acesta ; cît de sălbăticiți am fi fost, Firicel și cu mine, confidențele noastre reciproce începeau să ne obosească ; așa se tocește gelozia unei ființe pentru o alta, de parcă refuzul de a împărți ar purta în sine inevitabila ruptură. Dar această imagine depășește cadrul relațiilor mele cu Firicel, lipsite de orice patimă reciprocă.

GAZDA

Ajunserăm într-o peninsulă plantată cu arbuști de camfor. Mici țarcuri dovedeau prezența indigenilor. Merserăm aproape o jumătate de zi pînă să ajungem în fața unui tîrg care se profila deasupra frunzișului.

— Nu-i oare imprudent să ne aventurăm pînă în sat cu trăsura ? îl întrebai eu pe vizitiu.

— Poate că ar fi mai bine să deshămăm aici și să mergem în recunoaștere pe jos.

Deshămarăm. Pentru prima oară, Clotho era la capătul puterilor ; se culcă în iarbă ca un cal gata să leșine. Oare își făcea efectul lipsa de ovăz sau cine știe ce presimțiri rele ? Socotii util să mă înarmez cu pușca cea veche cu piston pe care vizitiul o păstra sub capră ;

nu că aș fi știut să mă folosesc de ea, dar faptul de a purta o armă îmi dădea oarecare siguranță. Gestul meu îl făcu pe vizitiu să zîmbească.

— Sînteți foarte prudent, după cît se pare.

— Dragul meu, știi cît de mult îmi place umorul.

Îl legarăm pe Clotho de un arbore de camfor, blocarăm roțile căruței cu un lanț și o pornirăm spre sat. Precauțiile pe care ni le luaserăm pentru a intra în sat îmi erau neplăcute, de parcă prevederea unui eventual incident a fi trebuit neapărat să-l și provoace. Iar natura era atît de primitoare, de frumoasă !

Merserăm cam vreo leghe ; apoi, la oarecare distanță de cătun, făcurăm un ocol, profitînd de adăpostul care ni-l oferea o mică denivelare de teren, pentru a ajunge în spatele primelor case dinspre pădure. Nu mă mai miram că pădurea a jucat în istoria strategiei rolul care i se cunoaște : ce poate favoriza mai mult vicleniile unui căpitan decît cele ale naturii însăși ? Umbre, perdele de arbori, poteci nenumărate și încurcate, tot atîtea obstacole care îngreunează mișcările inamicului și hotărăsc lupta în favoarea celui care știe să le folosească. Ajunserăm astfel la o sută de metri de ultimele case și, ascunși în spatele unui pîlc de copaci, privirăm cu atenție.

O făptură înspăimîntătoare ieși dintr-un grajd ; ducea o găleată care probabil conținea lapte. Puse găleata în mijlocul curții ca să se

scarpine. Capul era una cu trupul, după care era greu de spus dacă era bărbat sau femelă. Umeri n-avea, astfel încît urechile păreau prinse de bicepşi. Un păr grosolan cădea ici şi colo, ascunzîndu-i jumătate din faţă şi coborînd pe spate pînă pe fese unde urma inert mişcările creaturii. Nu-mi revenisem încă din uluiala care mă cuprinsese, şi Firicel la fel, cînd iată că fiinţa aceea fără formă apucă iar găleata şi se îndreptă spre grămada de băligar unde o deşertă ; ne-am dat seama după culoarea lichidului că era urină. Fiinţa ezită o clipă, privind se pare în direcţia noastră, apoi intră din nou în casă. Firicel mă întrebă dacă aveam de gînd să fac cunoştinţă cu aceste animale. Răspunsei că da, căci exista o şansă din două să fie ospitaliere. Cine ştie dacă nu dormeau în paturi ? Cine ştie dacă nu găteau cu unt ? „Cine ştie dacă nu fac dragoste dumnezeieşte ? adăugă Firicel în glumă. — Asta mă lasă rece, spusei eu, dar un pat, să ştii, e tot ce-mi doresc acum. Sînt sătul de camping."

Ieşirăm din ascunzătoarea noastră şi ne îndreptarăm spre poarta pe unde intrase monstrul. Nu eram prea liniştiţi ; strînsei la piept puşca, iar Firicel ascunse sub bluza de pînză groasă un toroipan. Ajunşi la casă, încercarăm să vedem pe fereastră ce se petrece înăuntru, dar era acoperită de o perdea din pînză de sac ; nu îndrăznii s-o dau la o parte şi mă hotărîi să bat la uşă. Nici un răspuns. Bătui din nou mai tare. Tot nimic.

— Poate că-i surd, spuse Firicel. Să încercăm să întredeschidem uşa.

O întredeschiserăm. Creatura era culcată pe jos şi părea că doarme. S-o trezim ? Îl întrebai din ochi pe Firicel, părea nehotărît. Tuşii. Îşi mişcă picioarele. Tuşii din nou. Deschise nişte ochi cenuşii cu marginile roz ; ne zări şi avu o mişcare de spaimă sălbatică, ghemuindu-se cu genunchii la gură şi, strîngîndu-i cu amîndouă braţele, rămase mai departe culcată pe spate. Constatarăm atunci că era femelă. Ca s-o îmbunez, făcui un gest ca de mîngîiere şi zîmbii, dar fără să mă mişc din loc. Păru mai puţin speriată. Îmi veni atunci ideea să mă aşez pe jos — Firicel făcu şi el la fel — ca să-i dovedesc intenţiile mele paşnice. Izbutii. Se sculă în fund şi ne privi cu atenţie, părăsind expresia aceea de teroare.

— Înţelegi ce spun ? mă hazardai eu.

Dădu din cap că da.

— Locuieşti singură ?

— Da.

— Şi... satul are mulţi locuitori ?

— Da.

Nu părea dispusă să pălăvrăgească. O întrebai atunci dacă putea să ne găzduiască peste noapte. La întrebarea mea, sări în picioare, riscînd să ne facă să murim de frică, se repezi în cămară, scoase de acolo tot felul de provizii, întinse masa, aprinse focul, pe scurt, avu promptitudinea celei mai bune gazde din lume. Stranie, stranie creatură !

Luarăm împreună masa compusă din supă de ghindă sălbatică şi salam cu frunze de camfor; foamea făcu să ni se pară totul delicios. N-am mai stat mult după cină, căci gazda noastră se încăpăţîna să nu scoată o vorbă ; o făcea din prostie, din delicateţe ? În tot cazul, nu din ostilitate. Ne oferi patul mare din alcov şi, ca o persoană corectă, urcă la patul de sus. Adormii imediat, la fel şi Firicel. Dar pe el îl bănuiesc că a petrecut la primul etaj o parte din noapte, căci, trezindu-mă către ora patru dimineaţa, nu-l văzui lîngă mine. Adormii din nou şi cînd, exact la douăsprezece, mă trezii, el mătura prin cameră fluierînd. Se feri să-mi facă vreo confidenţă.

MÎNCĂTORII DE CAMFOR

La prînz mîncarăm la gazdă. De astă dată nu-mi făcu nici o plăcere cînd văzui sosind supa cu camfor. Salata era şi ea camforată, la fel şi un lichior care se serveşte pentru ajutarea digestiei. Pe urmă, Firicel şi cu mine merserăm să dăm o raită prin sat. Vestea sosirii noastre făcuse mare vîlvă ; toţi aceşti oameni sărmani stăteau în pragul porţilor. Erau, vai, cu toţii la fel de prost alcătuiţi ca şi gazda noastră, dar de-o politeţe care merită toată lauda, prosternîndu-se umili la trecerea noastră. Intrarăm în cîteva case. Sînt toate

la fel şi toate au un miros nesuferit. Oamenii aceştia au în general cinci sau şase copii care nu seamănă cu nimic pînă la pubertate, epocă în care capătă o formă, dacă pot spune aşa. Îi mîngîiai pe cîţiva din politeţe, dar contactul cu părul gras şi cu pieile acelea umede îmi era de nesuportat. Copiii sînt ţinuţi în grămezi prin bucătărie sau prin curte ; nu fac nici o mişcare. Părinţii lor muncesc pe plantaţiile de camfor şi asta-i tot ; nici o distracţie în comun, nici o petrecere cîmpenească, nici o ceremonie, niciodată. De aceea, mă gîndii eu, au înfăţişarea asta de cîini bătuţi care pînă la urmă mă înduioşă. N-au nici legi, nici consilii ; se conduc în mod natural. Există o şcoală în care se consideră că tinerii, după ce ies din grămadă, primesc noţiunile elementare de limbaj; dar tocmai în perioada asta încep să li se deştepte simţurile, aşa că elevilor nu prea le arde să-şi împodobească spiritul. Cum mamele lor nu le vorbesc decît la mare nevoie, iar învăţătura primită la şcoală nu dă roade, tinerii camforofagi nu ştiu să se exprime decît foarte tîrziu. De altfel, poporul acesta nu pune preţ pe cuvînt.

Către sfîrşitul vizitei noastre furăm opriţi de un om mai puţin diform decît ceilalţi ; avea de asemenea o mutră mai dezgheţată. Ne invită la el să bem nişte răcoritoare. „Iată-ne din nou camforaţi", îi şoptii eu lui Firicel. Dar spre surpriza şi satisfacţia noastră omul ne turnă să bem un fel de rachiu de

anason care aducea oarecum cu tradiţionalul nostru Pernod. Nu mi-am putut stăpîni un oftat de recunoştinţă.

— E groaznic, peste tot numai camfor, nu-i aşa ? ne spuse omul.

— Cred că e o chestie de obişnuinţă, răspunse politicos Firicel.

— În ce mă priveşte, nu m-am obişnuit niciodată, reluă celălalt. Închipuiţi-vă că, la fel ca dumneavoastră, treceam ca turist prin ţinut acum aproape douăzeci de ani. Puse mîna pe mine o indigenă care mă luă în căsătorie. Traiul împreună cu nevastă-mea — a murit anul trecut — m-a făcut pînă la urmă să am înfăţişarea unui camforofag, dar, vă repet, n-am adoptat niciodată gusturile lor. La urma urmei, sînt nişte oameni cu care se poate trăi ; îmi place indiferenţa lor, modestia ; nu cunosc gelozia şi bîrfa.

De la primele cuvinte îl lovii cu cotul pe Firicel, care înţelese aluzia şi se înroşi ca un licean. Nu mă puteam opri să nu rîd, gîndindu-mă la aventura lui din timpul nopţii şi la pericolul care-l pîndea de a urma calea gazdei noastre. Acesta ne propuse să locuim la el cît vom mai rămîne în sat ; era cît pe-aci să accept, dar mă răzgîndii, din consideraţie pentru Firicel, care efectiv nu sufla un cuvînt. Ah, patul, mă gîndii eu, ce sclavie ! Urmarea acestei istorii avea să-mi dea dreptate.

PEŞTII CEI MOI

După ce-am plecat de la omul cu rachiul de anason, ne-am dus înainte de cină să ne plimbăm prin împrejurimi. O luarăm pe-o cărare cu spanac sălbatic pe margini. Îi propusei vizitiului să-l culeagă şi s-o roage pe gazda noastră să ni-l prepare. Aveam oarecari temeri în legătură cu fiertura noastră din seara aceea. Firicel îmi spuse că doamna ar putea să se simtă jignită. Nu răspunsei nimic.

Poteca ne duse la un mic iaz care colcăia de peşti ; îi vedeai cum sar afară din apă să hăpăie muştele ; îmi veni ideea să pescuiesc. Se va găsi un mijloc îmi spusei, ca să-i frigem. Îmi fabricai cît ai zice peşte o undiţă dintr-o trestie şi un fir pe care-l găsii acolo ; un ac îndoit drept cîrlig şi o rîmă drept momeală. Firicel se trase mai la o parte, gînditor. Practicai cu atîta sîrguinţă acest sport improvizat şi prinsei o asemenea cantitate de peşte încît malul fu în curînd acoperit de ei. Îndată ce erau scoşi afară din apă mureau, fără nici o zvîrcolire, şi se înmuiau. Mă plictisi uşurinţa cu care-i prindeam şi aruncai undiţa în iaz ; îl rugai pe Firicel să renunţe la meditaţiile sale şi să mă ajute să-mi strîng preţioasa recoltă. Dar ne-a fost imposibil. Cei pe care-i prinsesem la început erau deja în stare de descompunere : un fel de gelatină, ori mai bine zis o melasă care ţi se lipea pe degete. După un sfert de oră, pe mal nu mai era decît o pieliţă subţire, strălucitoare.

— Iată imaginea destinului nostru, spusei eu ca o concluzie.

— Vă dă mîna să vorbiţi, mormăi printre dinţi vizitiul.

Ce voia să spună? Ah, Firicel, tu îmi ascunzi ceva.

— E timpul să plecăm, dacă vrem să ajungem înainte de căderea nopţii.

Bine, bine. O luarăm tot de-a lungul potecii şi, în tăcere, ajunserăm înapoi în sat, apoi acasă. Gazda noastră se făcuse frumoasă. O broboadă roşie pe cap, un fel de capot în jurul şalelor. Îşi pieptenase părul lins, care-i cădea în şuviţe turtite şi ţepene; la mînă avea o brăţară mare de lemn, la glezne şiraguri de mătănii din lemn de camfor. Firicel, pe care-l studiam pe furiş, avu o sclipire în ochi. Ne aşezarăm la masă, dar nu putui să înghit nici o fărîmă. În schimb, ceilalţi meseni înfulecau de mama focului. Se servi şi desert. Apoi gazda îmi spuse pe şleau:

— Acum eu o să mă culc cu el. Tu dormi sus.

Firicel avu laşitatea să lase capul în jos fără să adauge un cuvinţel. Aş fi vrut să-i spun că socoteam lucrul acela firesc, dar că aş fi dorit să nu dureze; aveam altceva mai bun de făcut decît să rămînem prinşi în mrejele acestei sirene. Dar poate că mă înşelam eu asupra intenţiilor sale?

Îmi petrecui noaptea muncit de gînduri pe cît de vane pe atît de istovitoare.

O CRIMĂ CU PREMEDITARE

Două luni. Două luni de cînd durează această legătură dezgustătoare. Nu mai puteam. Camforofagii îmi ieşeau, cum se spune, pe nas; mă dusesem să locuiesc la omul cu rachiul de anason, căci decăderea lui Firicel îmi devenise insuportabilă. Trebuie să fac ceva ca să-l smulg din braţele acestei creaturi; orice raţionament era inutil, el califica mustrările mele drept discursuri moralizatoare. Mă hotărîi să joc tare. Să omor. Să ucid. Nici nu-ţi poţi închipui cît de familiară devine ideea asta după un timp mai îndelungat, şi cît de firească punerea ei în aplicare. Pur şi simplu îi tăiai capul gazdei într-o după amiază cînd dormea fără Firicel. Riscam să fiu ucis de el, dar acceptai riscul. Mare mi-a fost mirarea cînd, pîndind sosirea vizitiului, îl văzui oprindu-se nemişcat în faţa cadavrului, căpătînd brusc o expresie feroce şi călcîndu-şi în picioare amanta, cu urlete de ură şi de bucurie. Am crezut că-i nebun. Ieşii din scobitura unde mă ascunsesem. Firicel se aruncă în braţele mele. Am stat îndelung de vorbă. Fusese sub puterea unei vrăji, femeia aceea avea puteri magice. Cum de nu mi-a venit mai repede ideea de a scăpa lumea de ea! Ura lui Firicel se îndrepta împotriva tuturor camforofagilor, deşi aceştia probabil că n-o meritau. N-am mai rămas nici o oră în sat.

MUNTELE

...Nu ştiam ce să facem. Drumul din dreapta escalada un munte foarte înalt ; cel din stînga o lua printr-o vîlcea păduroasă plină cu flori de luză. Nu ştiu de ce mă hotărîi pentru munte ; Firicel se lăsă în seama mea. Apucarăm aşadar pe drumul spre piscuri. Era o dimineaţă frumoasă, căldură nu prea mare, dar din cauza înclinării pantei mergeam foarte încet. Nu-mi părea rău de hotărîrea pe care o luasem, peisajul va fi variat, iar aerul tonic ; altitudinile joase te şubrezesc pînă la urmă. Vegetaţia uscată şi mirositoare a munţilor, izvoarele repezi, cîmpia văzută de sus, toate senzaţiile alpestre vor contribui la desfătarea corpului şi sufletului nostru. Firicel era fericit ca atunci cînd scapi de un vis rău ; era de acord cu cele mai mici dorinţi ale mele ; în ce-l priveşte pe Clotho, curînd aveam să-l uşurăm de persoanele noastre pentru ca această plimbare să fie tuturor agreabilă.

O tufă de rododendroni îmi atrase atenţia. Părea că se mişcă din loc. Îi spusei vizitiului care, mai mult din gentileţe decît din convingere, îmi dădu dreptate. Îl opri pe Clotho şi constatarăm că într-adevăr tufa se căţăra pe pantă. Coborînd din trăsură, ajunsei lîngă plantă, care, de aproape, se vădi a fi un animal foarte ciudat, un fel de porc-spinos înflorit. Nu deslușii capul de restul corpului şi la început mi-a fost silă să ating animalul ; apoi întinsei mîna către corolele care îndată

se îndoiră înăuntru ca tentaculele unei actinii. Le văzui atunci cum se îmbină pe carapacea jivinei, pe care o răsturnai pe spate. Are o burtă cenuşie şi pufoasă, optsprezece labe şi trei ochi deschişi ici şi colo chiar pe abdomen. Dintr-un orificiu, gură sau anus, proiectă spre mine un jet de lichid albăstrui cu un parfum delicat. Îmi veni ideea să scot din buzunar o sticluţă pe care o am totdeauna la mine şi s-o umplu cu această licoare apăsînd pe pîntecele animalului. Îndată după aceea îşi dădu duhul şi toate florile i se veştejiră. Am botezat jivina rodo-porc, iar parfumul ei sevă albastră.

REGELE GNAR

Întîlnirăm pe drum un vînzător ambulant foarte vorbăreţ, care merse împreună cu noi. Ne povesti turneele sale prin ţară şi tot felul de poveşti din ţinutul acela. Povestea regelui Gnar se deosebeşte de toate celelalte :

— În aceşti munţi, domnilor, există o peşteră. O peşteră adîncă, ramificată, ale cărei galerii, foarte îndepărtate unele de altele, au nişte deschizături către exterior ca o gigantică vizuină. Peştera asta e locuită. Aici trăieşte regele Gnar împreună cu familia şi oamenii săi. E un puternic senior. Familia lui se compune din soţie, regina-Tonfa, din şase copii, dintre care trei băieţi şi trei fete, din maică-sa, bătrîna Piroga, din unchiul său Chist, precum şi vreo douăzeci de slujitori aleşi

dintre locuitorii cîmpiei şi ai văilor înconjurătoare. Regele se închină la Graal-Pirat şi urcă în fiecare dimineaţă pe muntele Putred pentru a oficia slujba. E însoţit de trei servitori care duc în braţe trei miei şi un bidon de petrol; ajuns în vîrf, regele începe să se roage, iar slujitorii, avînd pregătit de cu seara un rug, sugrumă mieii şi-i frig cît ai zice peşte. Regele aduce mulţumiri zeului că l-a făcut ceea ce este, aruncă o privire circulară asupra domeniilor sale şi se întoarce la peşteră. Fetele i-au pregătit masa şi nici nu intră bine pe uşă că ele îl şi servesc pline de zel. Tatăl, căruia aerul puternic i-a făcut poftă de mîncare, e foarte bine dispus şi, în timp ce mănîncă, glumeşte cu fiicele sale:

„Cînd vă mărităm, domnişoarelor? Cînd? Nu văd o partidă bună pentru nici una din voi, sînteţi deasupra oricărei condiţii."

„Cu totul respectul pe care ţi-l datorez, tată, nu uita că înainte de toate sîntem femei, asta e adevărata noastră condiţie", spune Maria.

„Şi nu uita că mama era slujnică într-un mare restaurant. Condiţia ei era aceea a dragostei pe care i-o purtai dumneata", spune Solange.

„De altfel, domnule, spune cea mică, fraţii noştri o să ne părăsească; nu se potriveşte condiţiei dumitale să ai trei gineri aici? Cine o să se ocupe de vite, şi de slujitori, şi de clădiri?".

Regele zîmbeşte. Sfetnicul şi prietenul său e un şarpe poreclit Boul. El stă încolăcit sub fotoliul lui Gnar şi cînd îl aude pe stăpînul său că-şi împătureşte şervetul, vine şi-şi strecoară capul între braţul fotoliului şi coapsa regală. Regele îi dă să ronţăie şoriciul de la şuncă rămas pe marginea farfuriei, apoi se scoală purtîndu-l cu familiaritate pe sfetnicul său pe umăr. Se duc să lucreze.

Regina Tonfa se trezeşte. Pune să le cheme pe fete, care vin s-o îmbrăţişeze şi să stabilească împreună cum îşi vor petrece ziua. Cei trei fraţi sînt la vînătoare, unde vor sta pînă la prînz. Slugile sînt la bucătărie, în grajduri, pe cîmpuri.

Ce face regele Gnar în cabinetul său? Nici politică, nici economie. Boul îl iniţiază în marile secrete ale metafizicii şi dezvoltă în el darul previziunii. Boul a fost adus de stăpînul său dintr-o călătorie la graniţele cu Orientul; Boul era şarpe la un vrăjitor, şarpe savant. Cînd Gnar, care nu era pe atunci decît prinţ moştenitor, intră la vrăjitor, mai întîi la Boul se uită. Şi nu se dezlipi de el în tot timpul consultaţiei. Vrăjitorul îi dărui lui Gnar şarpele, socotind că e vorba de o dragoste la prima vedere, şi asta e ceva sfînt. Gnar luă cu el şarpele şi era atît de bucuros că nu mai voia să părăsească locul unde îşi găsise dragostea. Rămase mulţi ani pe malul fluviului Santiar împreună cu Boul, învăţînd de la el astrologia şi alte ştiinţe oculte. Astfel că nici unul nici celălalt nu s-ar fi îndurat să plece

din acest loc ocrotit, dacă nu venea o telegramă care îi vestea lui Gnar moartea tatălui său; datoria fiului era să se întoarcă pentru a-i urma la tron. Se întoarseră. Lui Gnar nu-i fu uşor s-o facă pe maică-sa să-l accepte pe Boul; curînd însă grijile în legătură cu căsătoria tînărului rege ocupară mintea Pirogăi, care le uită pe toate celelalte. Regina Tonfa, cînd se instală, avu abilitatea să nu-i ceară socoteală soţului ei de prietenia pe care acesta i-o purta animalului, şi căsnicia lor fu una dintre cele mai liniştite, mai fericite.

CIREŞUL MORŢILOR

Pe seară, ajunserăm într-un mic cătun aşezat de-a lungul unui torent. Un han vechi ne deschise porţile să mînem peste noapte. Vînzătorul ambulant ne ţinu toată noaptea cu poveşti. Camera unde stăteam avea o lumină blîndă şi mirosea a răşină; gustarăm un lichior de ienupăr de cea mai bună calitate.

— Ca să mă întorc la satul în care ne aflăm, continuă el, l-am cunoscut mult înainte de catastrofa care l-a făcut harcea-parcea, ca să zic aşa; o bucată din multele pe care era construit s-a prăbuşit, astfel că n-au mai rămas în picioare decît aceste cîteva case. Altădată erau terase, o grădină alpestră, o primărie, o biserică şi cel mai minunat cimitir pe care l-am văzut vreodată. Într-o seară de vară, care mă împingea la visare, ajunsei

pînă la cimitir. În mijloc era plantat un cireş mare, plin de cireşe. Întreaga privelişte era scăldată de razele lunii, era un aer călduţ, auzeam cum saltă izvorul şi cîntă privighetoarea. Pe vremea aceea eram îndrăgostit de-o fată care locuia într-un sat nu departe de aici; la iubita mea mă gîndeam. Frumosul cireş îmi întindea fructele sale din care înfulecai cu sutele, într-unul din acele accese de lăcomie specifice vîrstei. Adormii sub copac şi mă trezii în zori. Abia atunci văzui că cireşele erau ochii morţilor. Ochii lor însîngeraţi la capătul codiţelor.

Din comic cum fusese în cursul zilei, povestitorul deveni macabru. Scurtai sfîrşitul acestei seri pentru a evita nişte coşmaruri. Hangiul ne conduse în camera noastră, unde ne aşteptau trei paturi. Firicel nici nu se aruncă bine pe al său că şi adormi. Vînzătorul şi cu mine mai stăturăm de vorbă cîtva timp pînă să ne găsim somnul.

— Cunoşti celălalt versant al muntelui? îl întrebai eu.

— Nu, domnule, n-am fost niciodată mai departe de pasul Piedicii. Dar taică-meu îl cunoştea, era şi el vînzător ambulant ca şi mine; aici a cunoscut-o pe maică-mea şi a dus-o apoi cu el în ţinutul unde m-am născut eu. Cînd taică-meu a murit, am venit aici cu maică-mea, care voia să-şi sfîrşească zilele în munţii ei; a murit acum trei ani, la mătuşă-mea Agata; mătuşă-mea trăieşte încă la Marta împreună cu Ludovic şi Iulian, verii mei pri-

mari ; Ludovic a rămas văduv după Francisca, iar Iulian s-a însurat cu Marta...

Era timpul să-i spun noapte bună tovarășului nostru.

ȘARPELE

Șarpele se încolăcește, șarpele casei, cu gînduri tenebroase, intim cu prinții și cu tîlharii, blînd cu sufletul care-l încălzește ; vine din ținuturi îndepărtate, unde nu există considerație pentru cei drepți, mănîncă de la dușmani. Frumosule prinț care ai un confident, vorbele tale sînt interpretate împotriva ta. Șarpele avea trei coroane pe care le-a predat unor hoți, iar regele le caută în sipet. N-are decît să caute, coroanele s-au pierdut.

— Ce-o fi oare în acest munte care se ascunde, care fuge o dată cu torentul și cu cascada ? Un rege locuiește acolo, elevul unui șarpe, e pitit într-o grotă cu mai multe ieșiri, a mirosit planul meu de-a mă cățăra pe culmi. Ce e muntele acesta locuit de cel nevăzut ?

— Muntele acesta, micule călător pus pe șotii, muntele acesta pe care l-ai ales cu prea multă ușurătate... puterea ta nu merge atît de departe. E ușor să faci să se ivească o cîmpie și s-o crezi un cer și să-l locuiești, dar despre muntele acesta degeaba vorbești, el e mai înalt decît cîmpia și decît cerul pe care îl domină.

— Și regele cine e, și șarpele, s-au născut din întîmplare, și de ce un rege ridicul și un șarpe de operetă ?

— Pentru că pe ce pui tu mîna strici, paznicii lui sînt pe măsura prizonierului din fabulele tale.

— În sacul ăsta, spuse muntele, am un șarpe murat, un șarpe bun de mîncat, nu mai are dinți, nu mai are putere să iasă.

— În capul ăsta, spuse șarpele, am toate vicleniile din lume, care se reduc la a face să te îndoiești de dragoste. Ies noaptea din sac, mă fofilez printre băutori. Se pilesc pînă ce nu mai văd cine-i alături, muzici îi însoțesc pe malul fluviului, unde-i așteaptă corăbiile, iau loc și se duc pe sub sălcii, apa care îi leagănă face să le șovăie simțurile, atunci puntea corabiei le fuge de sub picioare și, în nebunia lor, se învinuiesc unii pe alții.

ALARMĂ ÎN PEȘTERĂ

Într-o dimineață după micul dejun, Gnar și Boul se retrăseseră în sala de studiu și, cum stăteau ei așa, șarpele luă un aer mieros și spuse :

— Sire, ce-i aia un dușman ?
— E unul care îți vrea răul.
— E rău să încalci teritoriul unui vecin ?
— E o crimă.
— Cum se pedepsește o asemenea crimă ?
— Prinzi inamicul și-l omori.

— Şi dacă inamicul pretinde că nu cunoaşte frontierele ?

— I le explici cu ajutorul ghilotinei.

Şarpele îşi freacă mîinile.

— Sire, aveţi duşmani ?

— Nu mi-i cunosc.

— Aveţi frontiere ?

— La naiba !

— Aşadar cine vă violează frontierele vă este duşman.

— La dracu !

— Ei bine, sire, pregătiţi-vă ghilotina.

— De ce ?

— Azi-dimineaţă a fost încălcată graniţa.

— Dumnezeule ! De cine ?

— De doi călători cu trăsura.

— Monştri ! De unde vin ?

— Din Cîntscaune, sire. Şi-i bănuiesc că vin de şi mai departe.

Regele spuse : „Trebuie făcut ceva", sună după marele armurier, după general şi călău. Personalul e înarmat, santinelele la posturi, ghilotina în piaţă. „Vă aşteptăm, domnilor călători."

Prinţesele se bocesc, sînt nişte fiinţe sensibile, nu înţeleg nimic din politică, îşi închipuie doi călători cu o înfăţişare nobilă, deşi obosiţi, seducători, deşi săraci.

— E îngrozitor, surioară, spuse Solange, tata se pregăteşte să omoare nişte nevinovaţi. Ce putem face ?

— La asta mă gîndesc şi eu, surioară, spuse Maria, mă gîndesc cu furie.

— Găsesc că sînteţi cam imprudente, doamnele mele, spuse mezina, să acţionaţi împotriva securităţii statului. De ce această rebeliune neaşteptată din partea voastră, care sînteţi atît de supuse ? Vă cam luaţi nasul la purtare. Nu vă puteţi schimba firea.

— Ne-o putem desăvîrşi, surioară.

Şi uite aşa se urzeşte un complot şi se pun la cale tot felul de planuri.

— S-o înştiinţăm pe mama ? spuse Solange.

— Nici să nu te gîndeşti, spuse Maria, s-ar duce totul de rîpă.

Numai că regina asculta cu urechea lipită de uşă...

BALTA CU RAŢE

În mici etape, într-o frumoasă seară ajunserăm la cîmpie. Dulceaţa aerului, lumina oblică a unui soare care scăpăta, praful drumului, ogoarele arate, toate se întreceau să stîrnească în mine un entuziasm fără precedent.

— Ah, Firicel, de ce să căutăm singurătatea, cînd sînt oameni aici care vor să ne cunoască ?

— Ce rost are să mai vorbim despre asta ? Vedeţi acoperişurile alea ? Să încercăm să ajungem acolo înaintea nopţii.

Şi Firicel începu să fluiere încetişor un cîntec. Remarcai în sinea mea că numai seara

mi se întîmplă lucruri plăcute ; toate amintirile rele sînt legate de lumina amiezii, dar nu-i spusei nimic vizitiului pentru a nu pune la încercare destinul.

Acoperişele, ah ! acoperişele alea, cît sînt de frumoase ! Au anumite înclinări, prelungiri, arcuiri, contraforţi, întreruperi, repetiţii, o graţie absolut omenească, o adevărată nobleţe. Mare ne fu emoţia cînd văzurăm că erau îngrămădite la intrarea unei văi înflorite pe care n-o băgasem în seamă cu cîteva săptămîni mai înainte. Acoperişele astea îmi scăpaseră ?

— Tu le-ai văzut, Firicel ?

— Le-am văzut sau nu, iată-ne aici.

Porumbeii uguiau pe streşini, fumuri albastre ieşeau din hornuri, rîndunele se învîrteau scoţînd strigăte de bucurie. Nu mă hotăram să mă dau jos din trăsură. Calmul acestui tablou cîmpenesc mă reconforta. Zidurile căpătau o nuanţă de caisă, grădiniţele ardeau de steluţe şi gladiole. Spaliere prietenoase tapisau locurile acelea împrejmuite unde stropitoarele, după ce şi-au încheiat misiunea, adormeau visînd nemaipomenite legume. Uşile hambarelor şi ale podurilor sînt închise, maşinile agricole băgate sub şoproanele lor de tablă ; în faţa grajdurilor, fire de paie dovedesc că aşternuturile sînt mereu schimbate. E ora bostanilor. Văzîndu-i cum strălucesc şi se umflă sub ultimele raze ale soarelui, ai zice că sînt nişte astre ale băligarului. Să nu fi fost raţe în tablou, le-ai fi simţit lipsa, dar

erau, se bălăceau încă o dată înainte de a face dragoste.

— Căci fac şi ele dragoste, nu-i aşa ?

— Cine ?

— Raţele.

— Hai să vorbim serios ! Iată, vă propun să mergem la primărie să ne interesăm de-o cameră bună...

— Să batem ca de obicei la prima poartă.

În timp ce scriam scena asta, mă izbi un lucru despre care-i vorbii şi lui Firicel, şi anume că abordam fiecare din aventurile noastre în acelaşi fel : se lasă noaptea, nu ştim unde să ne culcăm, ne adresăm primului venit. „Bine, dar ăsta e adevărul“, îmi spuse Firicel. Nu pricepea. Adevărul, bineînţeles, în fiecare seară trebuie să dormi, dar ce rost are s-o spui de fiecare dată ? Trăsei concluzia că de vreme ce orice situaţie se înfăţişa minţii mele în acelaşi mod, era aici o anumită idee fixă ori obsesie. „Probabil un rest al educaţiei dumneavoastră burgheze“, îmi spuse vizitiul fără nici o răutate. Nu m-a convins.

Pe scurt, ne pregăteam să batem la o uşă, cînd un bărbat apăru în prag. Chiar el propuse să ne găzduiască ; ne putem simţi ca la noi acasă ; grăjdarul se va ocupa de cal şi de trăsură.

— Oricum, educaţia burgheză mai are şi cîte ceva bun, murmurai eu la urechea vizitiului.

— Vă înşelaţi, răspunse acesta, aici nu-i vorba de educaţie.

— Iartă-mă, reluai eu, ospitalitatea e una din formele supreme de politețe a popoarelor.

— Politețea nu se învață, continuă el, ea ți-e dăruită...

— Îți bați joc, i-o retezai eu...

A trebuit să ne oprim, din considerație pentru gazdă. Deschise o ușă în fundul culoarului și ne băgă într-o încăpere care semăna cu...

GRĂDINIȚA LUI IASOMIE

— Astea sînt culcușele. Încă nu sînt coapte. Cînd le cad petalele, miezul le e de două ori mai gros, și e atît de moale, de fraged...

— Ce floare frumoasă face asta! Decorativă. Nu mi-ar fi trecut prin cap că e comestibilă. Și aia?

— E o luză, cum sînt în toată valea. Sînt folosite la parfumarea dulapurilor.

Eram împreună cu Iasomie, gazda noastră din seara trecută, în grădinița lui de flori și legume. Un soare mic se juca printre frunze și ne încălzea de minune.

— O, ce frumoasă salată! spusei eu.

— E o prascoavă. Nu-i comestibilă, dar prezența ei e necesară scurgerului pe care-l vedeți colo. Scurgerul nu prosperă decît lîngă o prascoavă. E folosită drept condiment...

— Fermecător lucru, într-adevăr. Așadar există prietenie și la legume?

— După cît se pare, domnule. Și ce e mai curios, prascoava e mortală dacă o asezonezi cu scurgerul.

— Altfel nu?

— Nu. Dar are un gust rău, n-o mănîncă nimeni.

— Cîte mistere la frații noștri vegetali!

— Asta, care seamănă cu măcrișul de la voi, e molon. Ține loc de carne pentru oamenii săraci. Îl toacă, îl dau prin făină de grîu și fac din el cascote.

— Și asta? Ce ciudată e coacăza asta în vîrful unei frunze! E și ea comestibilă?

— E pălăruica noastră națională. N-ai gustat niciodată dulceață de pălăruică? Ne apucăm s-o facem chiar zilele astea, fructele sînt coapte. Gustă.

— Mmm, delicioasă, parcă ar fi revent. Și asta e o sfeclă?

— E o țeclă. E bună la îngroșatul supelor. Vecinii mei o usucă pentru la iarnă, dar se face lemnoasă, mie nu-mi place. Pe scurt, să zicem că, proaspătă, înlocuiește cartoful vostru.

— Dumneata ne cunoști țara, dragă Iasomie?

— Am călătorit în tinerețe. Îmi amintesc, de la voi, de negustorii aceia de cartofi grăjiți...

— Vrei să spui prăjiți.

— Prăjiți, așa e. Îmi plăceau la nebunie. Am încercat să aclimatizez aici cartoful, dar a fost o trudă zadarnică.

— Mecla se prăjește?

— Vrei să spui ţecla. Nu. De altfel la noi nu se cunoaşte prăjeala.

Conversaţia ca şi plimbarea noastră se prelungiră. Firicel căsca de mama focului. Il scăpai poruncindu-i să se ducă să pregătească bagajele.

— Cum, spuse Iasomie, pleci aşa repede? Nu rămîi la dulceaţă?

— Adică...

— Ah, domnule, te rog, rămîi. Îţi făgăduiesc un adevărat ospăţ, iar culesul e atît de distractiv.

— Ei bine, dragul meu Iasomie, accept. Mărturisesc că ospitalitatea dumitale e plină de delicateţe; cîteva zile în tovărăşia dumitale — Firicel mă ciupea — în tovărăşia dumitale constituie o favoare fără seamăn atît pentru mine, cît şi pentru tovarăşul meu. Nu-i aşa, Firicel?

— Sigur, domnule.

— Du-te, te rog, să vezi dacă stăpîna casei n-are nevoie de serviciile dumitale şi străduieşte-te să-i fi de folos.

Mi-am îngăduit să nu ţin seama de dezaprobarea vizitiului meu; de altfel, atmosfera castă şi senină pe care o respiram aici îi va face foarte bine.

— Servitorii ăştia bătrîni, spuse Iasomie, după ce Firicel se retrase, sînt de neînlocuit, nu-i aşa?

— Într-adevăr.

— ...Uită-te la asta. E o gudrobutie uriaşă. Din miezul ei se face un sos catifelat, iar din

frunze o infuzie depurativă. Iar ăsta e un vinciu. Observă ce mugure îndesat. E delicios cu un sos dulce-acrişor. Iar asta, pariez că nu ghiceşti!

— O, poate o lăptucă?

— Nu, domnule. E un prinde-muscă. Îl atîrni în bucătărie şi muştele se prind de el. Pune mîna. E cleios.

— Într-adevăr.

— Iar ăsta e un freacă-puică. Afrodiziac puternic. Îl toci mărunt, îi pui sare şi-l amesteci cu orice. Trebuie să spun că, în ce mă priveşte, îl folosesc în mare cantitate.

— Chiar aşa?

— Da, domnule. Partuzele pe care în fiecare seară le organizez aici, la mine, pur şi simplu mă epuizează.

— Aici... dumneata...?

— Nu ştiţi ce înseamnă partuze?

— Ba da, sigur, dragul meu, dar nici nu mi-ar fi trecut prin cap...

— Nu ţi-ar fi trecut...?

— Eu... Tu, zău, e cu totul ciudat!

— Ciudat? Nu te înţeleg...

— Vreau să spun... grădina de legume, atmosfera asta... cum să spun...

— Grădina de legume şi...?

Îi luai vorba din gură, şi arătînd spre o plantă:

— În sfîrşit, în sfîrşit o legumă pe care o cunosc. E un bob, nu-i aşa?

— Un bob, aşa cum ai spus. Există şi la voi?

— Numai din astea există.

Făcusem înconjurul grădinii şi ne pomenirăm în locul de unde plecasem.

— Îmi cer iertare că te părăsesc, dragă prietene, îmi spuse Iasomie, trebuie să mă ocup de vinurile pentru prînz. Am la masă cîţiva prieteni cărora îmi va face plăcere să te prezint. O cunoşti pe ducesa de Lemn-Suspect ?

— Ducesa ?... Mi se pare...

— O cunoşti ? Perfect. Ştii fără îndoială că circulă în legătură cu ea o anumită poveste neplăcută ; această condamnare mai ales e o calomnie. O să mai fie şi prinţesa de Hem, care nu-i mai puţin calomniată. I se atribuie nişte scrisori... În fine, să trecem. E şi ea dintre prietenii dumitale ?

— Da... ei !... adică...

— Ştiu, ştiu. Dar te asigur că merită să fie cunoscută... Trei tineri din sat vor lua şi ei parte, băieţi foarte simpli, dar fermecători. Bineînţeles nu trebuie să te schimbi. Vom fi în familie.

Iasomie mă părăsi pentru a se duce în pivniţă. Nu-mi reveneam după cele auzite. A trebuit să mă aşez pe iarbă. Firicel, care probabil mă pîndea, veni lîngă mine.

— Ei, spusei eu, frumoase lucruri aflu !

— Ce, domnule ?

— Un desfrînat, un partuzist...

— Cine, domnule ?

— Gazda noastră, dragă.

— Nu se poate.

Mai e nevoie să spun că ochii lui Firicel sclipiră lubric ?

Prînzul dură pînă seara, iar seara alţi cheflii ni se alăturară pentru a duce pînă la capăt orgia. Gazda noastră era în aşa hal de destrăbălată încît toate formele viciului îi erau familiare. Invitaţii se împărţiră prin saloane după gusturile respective şi reciproce, şi era nemaipomenit să-l vezi pe stăpînul casei încurajînd pe fiecare cu vorba sau cu fapta. M-aş înroşi de ruşine să evoc scenele la care am asistat. Doamne ! mi-am spus, să ne ferim de acum înainte de oamenii care-şi cultivă grădina.

A doua zi îl întrebai pe Firicel cum şi-a încheiat noaptea, pentru că eu mă dusesem la culcare fără să-l mai aştept. Avu zîmbetul acela detestat de persoanele care nu se amuză, pentru că ascunde în el şi amintirea unor plăceri scandaloase, şi dorinţa de-a le face să treacă — în ochii celui nevinovat, care niciodată nu le va gusta — drept şi mai scandaloase.

— Bravo, făcui eu, văd că te-ai distrat. Ai de gînd să rămîi aici ? Nu mi-aş permite să te sustrag...

— Am să fac ce are să facă şi domnul.

Supunerea asta mă înduioşă. Iată-mă ce slab sînt, mă gîndii ; dacă s-ar fi opus, l-aş fi silit să spele imediat putina. Mă simţii umilit cînd adăugă :

— ...Dar cred că prezenţa domnului e o onoare pentru Iasomie, care, aşa cum mi-a spus el însuşi, înţelege prea bine că nu oricine

vrea să participe la jocurile sale. El îi va propune domnului să se ocupe după pofta inimii de grădină şi să profite de aerul curat din timpul zilei, iar seara să se retragă în camera lui, unde biblioteca îi va procura plăcerea pe care o doreşte.

— Bine, bine. Poţi să faci ce vrei.

Atunci apăru Iasomie, care îmi spuse bună ziua. Avea obrazul proaspăt al unui flăcăiaş, ochiul limpede şi ţinuta, în halatul său cu ramuri şi frunze, unui om pe care fericirea îl face sigur de sine. Comparai fără să vreau mutra mea cu a lui într-o oglindă care se afla acolo : arătam groaznic, cenuşiu, cu umerii ridicaţi, privirea stinsă. Mă hotărîi să fac haz de necaz şi, apucînd braţul gazdei mele, îl trăsei în grădină, ca un om animat de-o singură pasiune şi pentru care pasiunile celorlalţi sînt derizorii.

Strînserăm ierburi. Mă apucasem să fac, îi spusei eu, o descriere amănunţită a grădinii sale pentru o lucrare de botanică comparată. Iasomie, cu tactul care caracterizează voluptuoşii satisfăcuţi, nu făcu nici măcar o aluzie la seara din ajun.

DUCESA DE LEMN-SUSPECT

Ei da, sîntem slabi. Ceea ce socoteam drept forţă nu era decît timiditate deghizată. Dragul de Iasomie, cît îi sînt de recunoscător ! Trei săptămîni în tovărăşia lui şi a prietenilor lui

au fost de ajuns să facă din mine o fiinţă sociabilă, cum cred că am fost atunci. Eram de nerecunoscut. Totdeauna primul care propunea tot felul de jocuri şi ultimul care se plictisea. Organizarăm serbări cînd la unii, cînd la alţii, cunoscui lumea asta de petrecăreţi care, privită dinafară, pare lipsită de sens, dar, dacă e aprofundată, se arată de-o plenitudine incomparabilă. Nu cred că există o însuşire mai specific umană decît sociabilitatea, curiozitate de bună calitate care, secondată de experienţă, îi cere fiecăruia să-şi dezvăluie secretul ; ceea ce s-a convenit a se numi libertate de moravuri însoţeşte în mod necesar această aplecare către celălalt şi devine, prin forţa lucrurilor, fraternitate universală. Căci secretul fiecăruia, care e ? Neformulat, vîrît sub un morman de convenţii, amestecat cu temeri fără temei, nelimitîndu-se nici la domeniul spiritual, nici la cel fizic, dar ţinînd şi de unul şi de celălalt ; aşadar cum să-ţi eliberezi fratele de îndoiala care-l paralizează, dacă refuzi să-l ajuţi cu ce ai în tine însuţi ? „Patul, vorba lui Iasomie, îţi spune mai mult despre cineva decît cele mai lungi discuţii.“ Şi asta aşa e.

Aprofundai deci în cursul acestor nopţi elegante cunoştinţele mele despre ceilalţi, care, fără gazda mea şi providenţiala noastră întîlnire, s-ar fi limitat la cîţiva indivizi.

Astfel făcui cunoştinţă cu această ducesă de Lemn-Suspect, celebră pentru frumuseţea şi extravaganţele ei. Niţel veştejită la drept

vorbind, de vreme ce depăşea cincizeci de ani, dăruită însă cu un farmec fără seamăn. Ce e farmecul ? La ea, acesta emana dintr-o stare învecinată şi cu puerilitatea, şi cu agonia : părea că e mereu pe punctul de-a se îneca în această societate căreia nu-i accepta limitele, dar pentru care, totuşi, fiind cu mult deasupra tuturor meschinăriilor mondene, era gata la toate concesiile. Dezinvoltura aceasta mă încînta. Îmi povesti viaţa ei într-o clipă de abandon, pe care ştiu cu adevărată artă s-o facă perfect firească :

— Da, dragă prietene, sînt o străină ; născută la hotarele Transarcidoniei, în micul oraş Nutre, unde trebuie să ştii că obiceiurile se deosebesc de cele ale voastre tot atît ori chiar mai mult decît ale vechilor Ya-Ya. E inexplicabil că, aflîndu-se geograficeşte la o distanţă relativ infimă unul de celălalt, popoarele noastre pot fi într-atît de deosebite. Gîndeşte-te, pentru a nu vorbi decît despre familie, că noi nu cunoaştem străvechile datini ale patriarhatului : femeia măritată e atotputernică şi, ca şi acea insectă numită călugăriţă, îşi suprimă soţul după al treilea sau al patrulea copil ; dacă nu-i face copii, îl otrăveşte după doi ani. Aceasta determină la bărbaţii însuraţi, care se ştiu condamnaţi, o nepăsare şi o libertate cu totul remarcabilă, absenţa totală a simţului de responsabilitate şi vederi foarte largi asupra existenţei. Această stare de fapt ar fi o încurajare a celibatului ori a sodomiei, dacă, pe de o parte, bărbaţii

noştri nu s-ar afla în imposibilitate de a coabita cu o altă femeie decît a lor — trebuie să fie aici o oarecare deficienţă psihică — şi, pe de altă parte, dacă n-ar simţi un adevărat dezgust pentru excentricităţile sexuale. De aceea, bieţii flăcăi n-au altceva de făcut decît să-şi ia nevastă şi să crape. Cînd eram copil, mama ne povestea ca să ne adoarmă cum făcuse să-l omoare pe tata. Abia se sculase după ultima naştere că vecinele o şi hărţuiau : „Nu-l aştepta pe al patrulea, vecino, trei copii ţi-ajung la averea dumitale ; hai, fii tare şi nu te lăsa înduioşată. De altfel, soţul dumitale nici măcar nu e frumos, iar pentru plăcerea pe care o ai de la el...", căci erau foarte la curent cu secretele ei de alcov. Mama totuşi ezita ; în plus, nici nu-i venea în minte ce mijloc să folosească, căci pentru că maică-sa îl strangulase pe taică-său, iar bunică-sa îl spînzurase pe bunicu-său, ea trebuia, după datină, să schimbe procedeul. „Să-l înjunghii, să-i tai beregata, să-l împuşc în gură, ne spunea ea, îmi făcea silă." Căuta zadarnic un mijloc elegant de a-şi băga soţul în groapă, cînd dădu peste o poveste de vînătoare de tigri care zăcea prin bibliotecă ; un fel de presimţire o făcu să deschidă cartea la pagina unde sălbaticii pregătesc groapa şi înfig ţăruşul în centrul ei pentru tragerea în ţeapă a victimei. Asta o cuceri imediat. „Ah, îmi spusei, ne spunea ea, iată un sfîrşit demn de Rodolfo" (aşa se numea tata). Ea nu aduse la cunoştinţa condamnatului supliciul pe care i-l alesese,

deşi o rugă. „Nevastă, oare n-am dreptul să ştiu felul în care voi părăsi dulcea ta tovărăşie ?" Ea pregăti noaptea în pivniţă capcana pe care i-o întindea. Înălţă în mijlocul unei găuri de şase picioare pătrate un candelabru de biserică cu vîrful ascuţit şi acoperi totul cu o rogojină. Apoi, culcîndu-se într-o seară şi pretextînd o tînjeală, îl rugă pe tata să meargă să-i aducă din pivniţă o sticlă de vin bun. „Ai să fii răsplătit la întoarcere, frumuşelule", îi spuse ea întinzîndu-se alene. Lui tata nici prin cap nu-i trecea ce întoarcere îi pregătea ea. Coborî în pivniţă, căzu în capcană şi ţeapa îl pătrunse ca pe un bărbat adevărat ce era din şezut pînă în nări. „Căci ne spunea mama, vîrful candelabrului era atît de lung încît trebuie să fi servit odinioară mai mult la tras în ţeapă decît la lumînări." Astfel că tata fu găsit dimineaţa de slujnică (mama adormise după vicleana ei cerere) care urcă într-un suflet la etaj vestind în gura mare eliberarea după datini. „Admirai, ne spuse mama, rezultatul operei mele, cînd îl văzui pe Rodolfo în ţăruş ; era, ca să spun aşa, intact şi părea că încă mai respiră. Ce poate fi mai urît decît o faţă desfigurată de o moarte năprasnică ?" Am crescut aşadar, continuă ducesa, împreună cu fratele şi sora mea în casa asta veche plină de amintiri. Aveam cîini şi pisici pe care-i dresam în grădină, urmînd astfel exemplul tatei care fusese pasionat după animale ; metodele sale, transmise slugii care-l însoţea peste tot, le aplicarăm şi noi în selecţionarea raselor. Cîteva păsări exotice încă mai rămăseseră, spre bucuria noastră, în colivia cea mare ; îmi amintesc că, la zece ani după moartea stăpînului său, papagalul tot mai spunea „tata". Dar soarta mea nu era să rămîn acasă. La paisprezece ani avui prima aventură cu un străin în trecere pe la noi, care mă răpi din sînul duios al familiei şi mă duse cu el într-un oraş de care nu-mi amintesc. Tratamentul pe care mi-l aplica seducătorul meu mă slăbise în aşa hal că mult timp am fost ca un animal în mîinile sale, fără voinţă şi fără memorie. Din starea asta de prostraţie ieşii datorită lui Lulu, un marinar care mă suflă, cum zicea, lui Valentin şi mă duse cu el în călătoriile sale de amator ; naviga aşa cum ai tricota, din manie şi din lipsă de altă ocupaţie. Eram atît de slabă că în timpul primelor luni ale croazierei noastre nu văzui nimic, căci stăteam culcată în cabină şi nu ieşeam decît o oră pe zi ca să mă întind pe punte, învelită în pături. Dar ce convalescenţă ! Ne aflam pe atunci în mijlocul insulelor Zorzonele. Cunoşti arhipelagul acesta ? Un milion de insule, unele mai suave decît altele. Acostam ici-colo, ameţindu-ne de plăcere, de parfumuri, de răcoare, sub marii arbori tropicali, iar în cochiliile minunat de călduţe formate de ţărmurile stîncoase ne scăldarăm nopţi întregi. Locuitorii insulelor, ca unor stăpîni, ne aduceau flori şi fructe, vînat

şi miere. Ah, ce dulci erau vinurile de pe coastele lor şi ce gustoasă apa izvoarelor! Amintirea cea mai plăcută e aceea din Împingeţol, insula cu flori de aur. Închipuiţi-vă o insuliţă minusculă al cărei centru e format din trei coline şi un mic vulcan; erupţiile acestuia, inofensive din moment ce se reduc la o scuipătură de lavă călduţă, sînt atît de roditoare încît, la cîteva ore după cutremur, coastele muntelui se acoperă de campanule de aur. Florile acestea sînt imediat culese de către indigeni şi constituie singura lor sursă de cîştig. Fac negoţ cu vecinii pentru merindele necesare alimentaţiei, căci sînt leneşi ca nişte peşti şi plătesc tot ce importă în campanule. Dar nu acest obicei poetic m-a reţinut pe insulă. Împingeţolii sînt într-adevăr creaturile cele mai artiste care există; chiar şi cel mai mic act al lor e un pretext de-a născoci o manieră nouă pentru săvîrşirea lui, un mod de a-l exalta. Am văzut ţărani care-şi vopseau boii după culoarea timpului, înainte de-a pleca la muncile cîmpului; conabiu pe timp de furtună, galben-stînjenel sau azuriu cînd e cer senin, de culoarea puricelui sau a muştei strivite pe timp de ploaie, astfel se duc spre brazde maiestuoasele atelaje. Femeile nu-şi spală vesela decît cu apă de trandafir. Copiii de ţîţă refuză să-şi facă nevoile în altă parte decît în mătase naturală. Şi fetele acelea cu diamante înfipte în sîn! Aşa cum în statele noastre se străpung urechile fetiţelor pentru a le împodobi cu floricele de metal, tot aşa, cînd

tinerele Împingeţoale se mai rotunjesc, prima lor grijă e să-şi împodobească mamelonii cu mici briliante care li se încrustează în piele. În insula Împingeţol mi-am dat seama că, de fapt, nu-l iubeam pe Lulu. Ce e dragostea? În primul rînd o atracţie a simţurilor. Dar în afară de asta, în afară de asta... marinarul meu avea din punct de vedere fizic toate darurile şi vă asigur că le folosea din plin, dar îi lipsea un anume plictis, starea aceea de spirit care ne face să regretăm un alt lucru sau mai degrabă, ştiind că nimic nu e de preferat prezentului, să regretăm că nu-l putem prefera. Nuanţele acestea sînt apreciate de femei pentru că ele ne îmboldesc în dorinţa de a place şi le fac geloase pe imponderabil. O rivală, asta nu înseamnă nimic, dar imponderabilul, ce chin! Lulu era simplu şi drept ca bărbăţia lui; aveam nevoie, cum să spun, de îndoiri. Ciudat lucru. Într-o seară am fost abordată de un tînăr de-o frumuseţe care făcea şi mai atrăgător auriul vag al amurgului. Eram singură; îmi făcu o curte stîngace şi pătimaşă, care părea să se adreseze mai mult invizibilului decît mie însămi; cine ştie ce rază din privirea sa mă străpunse, pentru a atinge, dincolo, o fugară aventurieră, căreia îmi plăcea cînd să-i găsesc asemănări cu mine, cînd s-o socotesc de neimitat. Eram îngrozitor de tulburată. Iar el îmi oferi, în loc de pipăieli, o cafea într-o cîrciumioară. Cîtă delicateţe! Merserăm să ne aşezăm la o masă, sub un arbore. Se lăsase noaptea. Mici becuri elec-

trice albastre şi roşii formau între ramuri o ghirlandă ; perechile veneau şi comandau limonăzi în aşteptarea orchestrei ; băieţii purtau cămăşi albe, fetele — fuste albastre. Veselia lor dădea acestor clipe de aşteptare calmul de care aveam nevoie pentru a înfrunta pericolul iminent care ştiam că avea să ameninţe ceea ce-mi rămînea... sau, dat fiind picul de încredere pe care-l aveam... sau să zicem instinctul pentru...

— Ce spune? îl întrebai încet de tot pe Firicel.

— Zău, domnule...

— Dragă ducesă, s-a făcut tîrziu. Calul meu trebuie să fi murit de frig. Îngăduie-mi să mă retrag şi fă-mi cinstea să ne întîlnim mîine la prietenul nostru ; am organizat o mică cină, la care absenţa dumitale ar fi de nesuportat.

— Pe mîine, spuse ducesa.

A doua zi, iată-ne din nou în acea fermecătoare tovărăşie : prinţesa mai frumoasă ca niciodată, ducesa, plină de haz — în seara aceea purta o fustuţă şi pantofi de balerină — ducele încă de pe acum ameţit de băutură, o fecioară din vecinătate, tînărul Armand Roşioară, şi prietenul său Colin Pungaşu, bucătăreasa şefă, Firicel şi cu mine. Trecurăm în salon pentru cafea. Nu ştiu cine a făcut-o pe fecioară să alunece, dar o văzurăm pe jos. E goală sub rochie şi n-are timp să-şi acopere coapsa, aşa că am şi observat la vintre o magistrală vînătaie. Copila îşi dădu seama şi

roşi. Fiecare se prefăcu că discută mai departe şi incidentul fu închis. Iasomie, ajutat de bucătăreasă, serveşte cafeaua. Bucătăreasa e caldă, ducele lîngă ea. Îi bagă mîna sub corsaj. Bucătăreasa scapă o ceaşcă din mînă. Se varsă toată pe plastronul ducelui. Ducesa îl ceartă. El protestează. Prinţesa începe să cînte la pian o romanţă americană, pe care o punctează cu ofuri şi ahuri desfrînate.

DUCESA

(continuare)

Doamna de Lemn-Suspect îmi povesti sfîrşitul istoriei sale într-o zi cînd culegeam împreună nalbe de grădină.

— Da, după aventura din insule eram dezamăgită. Indigenul meu avea prea mult plictis şi nu destulă prezenţă. M-am întors cu tot sufletul la Lulu şi ne-am continuat croaziera, debarcînd în cele din urmă la Port-Mouchi, unde omul meu îşi dădu corabia în schimbul unei crîşme în port. Stăteam toată ziua la casă, iar Lulu servea băutura ; din păcate deveni propriul său client, se îmbăta, în scurt timp nu mai fu bun de nimic şi rămăsei cu el pe cap. Reuşii să vînd cîrciuma şi, după ce plătii toate datoriile, plecai din Port-Mouchi singură, fără nici o părere de rău. M-am împotmolit la Vadroliapolis, după cîţiva ani de mizerie, iar în capitală povestea mea a fost la fel cu a ori-

cărei nefericite pe care un rest de frumuseţe o face atrăgătoare. Ce plictiseală, dragul meu, ce plictiseală Mi-era silă să mai fac trotuarul, cînd, cu ajutorul lui Dumnezeu, am întîlnit un preot care s-a purtat frumos cu mine ; dispunea de o mică moştenire, pe care o cheltuia cu femeile. Am avut o influenţă bună asupra lui, mi-a fost recunoscător şi m-a numit menajera sa. Era cît pe-aci să mă las acaparată de viaţa sacerdotală, cînd, într-o dimineaţă, după slujbă — tocmai frecam sticluţele în sacristie — iată că soseşte un domn care vrea să vorbească cu stăpînul meu. Se prezintă : ducele de Lemn-Suspect. Părintele, care încă nu se dezbrăcase, se scuză pentru o clipă. Îl privesc cu atenţie pe duce, care era încă un bărbat frumos. Aveam pe vremea aceea patruzeci şi doi de ani. Nu-i sînt nici eu indiferentă. Îmi strecoară cartea lui de vizită. Şi iată-mă ducesă. Din recunoştinţă pentru venerabilul meu ocrotitor care se pomeni fără slujnică, i-am pasat-o pe una din fostele mele tovarăşe, de care mi-a spus mai tîrziu că e satisfăcut.

— Povestea dumitale e foarte interesantă, spusei eu.

— Găseşti ? În ce mă priveşte o consider banală... banală... Atît de mult aş fi vrut...

— O, ce floricică încîntătoare ! Cum se numeşte ?

— Siminoc, dragul meu, siminoc.

BERZELE CELE MARI

Ies din scobiturile muntelui, unde îşi au cuibul, şi zboară mai întîi pe deasupra gheţarilor, care le smălţuiesc penele cu sclipitoare corole ; aripile lor negre se profilează pe un cer de safir, proiectînd pe zăpadă umbra mişcătoare, uşoară, subţire şi boreală a terminaţiilor lor ca frunzele de palmier. Cu cioc de şofran, cu labe de coral, marile călătoare, cu gîtul întins spre alţi sori, părăsesc înălţimile şi coboară spre cîmpie, unde ţăranii au împodobit în cinstea întoarcerii lor turlele clopotniţelor ; bucuria flamurilor, braţele întinse către aceşti mesageri ai zeului piscurilor, primăvara venită îndărăt ca o cataractă, vîntul, florile sale miraculoase, proiectate pînă în zenit pe-un continent de extaz şi de dragoste, toate s-au întrecut să întîmpine pasărea pontificală.

Din pădure pornesc spre oameni animalele ca să semneze pactul de prietenie sălbatică. Lighene cu lapte ca să bea şi hălci de carne ca să-şi astîmpere foamea sînt puse în curţile unde dansează copiii, îmboldiţi de teama blănurilor şi a ghearelor de o ferocitate seculară, dansul noii prietenii. Ce strămoş, pierdut în negura vremurilor, preconizase acest rit barbar ? Copiii erau daţi animalelor, înecată în sînge primăvara cîmpiilor şi a munţilor ; dar hoaţele care au furat curcubeul, părăsindu-şi

într-o zi sălaşele, au înscris în nori triunghiul lor de pace ; tigri şi leoparzi, ca nişte cotoi, au venit să se împace cu oamenii, pasărea naşterilor triumfase asupra morţii.

PAHARUL DE ADIO

Şederea noastră la Iasomie se apropia de sfîrşit. Nu pentru că gazda s-ar fi plictisit de prezenţa noastră şi ne-ar fi dat de înţeles asta, dar atmosfera nu ne mai convenea, nici lui Firicel, nici mie, şi Iasomie probabil că şi-o fi dat seama. Insistă totuşi să rămînem pînă la aniversarea amantei sale, pentru care avea o pasiune de-a dreptul miraculoasă. Petrecerea a semănat cu toate celelalte ; cu alte cuvinte, s-a terminat în aburii vinului şi ai desfrîului. A doua zi spre amiază, pe cînd prietenii noştri abia se trezeau, Firicel şi cu mine eram gata de plecare. De la o fereastră rămasă deschisă, prinţesa ne-a văzut încărcîndu-ne bagajele şi a început să strige de uimire ; toată lumea a fost într-o clipă în picioare, insistînd să ne prelungim şederea cu cîteva zile, pînă la aniversarea ducesei... Aşa putea să dureze la infinit ; de aceea pretextai că am o întîlnire peste cîteva zile cu nu ştiu ce om de afaceri ; trebuia să mergem amîndoi la un conac pentru a fixa împreună cu proprietarul condiţiile unei eventuale vînzări.

— Aşadar o să te stabileşti undeva pe aproape ? mă descusu prinţesa. De ce n-ai spus-o mai devreme ?

Mai spusesem eu şi alte minciuni, aşa încît pretinsei că fac acest serviciu unui prieten infirm care doreşte să se retragă la ţară. Oricînd va fi o bucurie pentru mine să vin să-l văd, în caz că se instalează la castel, şi cu acest prilej să le fac la toţi o vizită. Iasomie fu încîntat de promisiunile mele şi, pentru a reactualiza obiceiul de a bea un ultim pahar la botul calului, ne oferi şampanie. Şi-acum mă gîndesc cu duioşie la micul grup care se formă în jurul brişcăi : fermecătorii mei petrecăreţi pe jumătate dezbrăcaţi, cu părul zburlit şi ochii tulburi, vizitiul şi cu mine grăbiţi să plecăm şi emoţionaţi de amabilitatea lor şi de atîtea amintiri plăcute, totul sub acel faimos soare palid al dimineţii, pe care nu l-am mai văzut nicăieri în altă parte. Iasomie avusese delicateţea să-i dăruiască lui Clotho nişte hamuri noi-nouţe şi să poruncească revopsirea în mov a brişcăi, destul de ofilită în urma păţaniilor din timpul călătoriei. Astfel c-o pornirăm iarăşi la drum în urale şi fluturări de batiste.

Merserăm pînă la ora trei după-amiază. Clotho se îngrăşase şi părea mai puţin îndrăgostit de drum. „Ah, îi spusei, desfătările din Capua nu prind bine la nimeni ; şi stăpînul şi vizitiul dumitale sînt descumpăniţi de această nouă plecare, iar dumneata ţi-ai uitat vioiciunea de altădată.“ O anume iapă din grajdul

lui Iasomie nu suferise cine știe ce în tovără-șia calului nostru.

Firicel era visător. „Vorbește, îi spusei eu, vorbește. Spune orice-ți trece prin cap." Ezită, apoi spuse :

— Nu mă gîndeam la Iasomie, mă gîndeam la dumneavoastră, la noi. De fapt, ce rost au toate astea ?

— Care toate astea ?

— Călătoria noastră, înhămarea noastră împreună, dacă pot spune așa, și plăcerea asta pe care-o aveți de-a vă face însemnări zi de zi. Nu reușesc să înțeleg...

— Să înțelegi...

— ...să înțeleg ce vă interesează de fapt. Să călătoriți, să trăiți, să vă uitați la ceilalți cum trăiesc, să scrieți ? Ce așteptați dumneavoastră de la experiențele pe care le faceți ? Și-apoi, oare sînt niște experiențe sau e purtarea dumneavoastră firească ? Totdeauna am avut impresia...

— Impresia... ?

— ...că vă aflați, cum să spun... într-o situație dificilă...

— Dificilă... ?

— Ca și cum... iertați-mă... ați sta tot timpul să controlați... dacă gulerul și manșetele vă sînt curate... Ah, cît de prost mă exprim !

— Vrei să spui că sînt lipsit de spontaneitate?

— Da, asta e. Dar nu întotdeauna. Uneori vi se întîmplă să fiți prea spontan, vreau să spun în comparație cu atitudinea dumneavoastră obișnuită, după aceea să regretați, să vreți parcă să vă scoateți paguba, nu înțeleg de ce, sau mai precis nu înțeleg pentru ce această atitudine... Dar să fie oare o atitudine ? Groaznic de complicat...

— Firicel, spune-mi mie drept ce te necăjește ; chiar dacă nu pot să-ți dau un răspuns, asta m-ar ajuta pe mine să mă găsesc...

— A, știam asta ! E ceva care scîrțîie. Să vă găsiți ! Așadar...

— Așadar... ?

— ...vă căutați ? Probabil vă fac impresia că sînt un sălbatic, dar asta, să știți, mă face să rîd ! Ca să vă găsiți interesant ? Ah, iertați-mă...

— Interesant nu e cuvîntul potrivit. Să găsesc ceea ce sînt...

— Dar bine, domnule, cine vă va spune dacă nu eu ? Sau Iasomie ? Sau oricare altul ? Cum vreți să...

— Firicel, dumneata ești un mare filozof.

— Aici mă măguliți. Am un pic de bun-simț, asta-i tot. E adevărat, cei care își înalță propria statuie...

— Propria statuie... ?

— Adică pe cea pe care ar vrea s-o aibă, e ceva caraghios. Ești așa cum ești, domnule. Nu există statuie. Există un om despre care prietenii spun că e amabil sau că e nebun, sau, dacă n-au încotro, că e poet. Dar el habar nu are de asta. Toate eforturile pentru a influența judecata altora îi fac lui rău.

— În asta ești cam prea categoric. Ceea ce nu mă împiedică să-mi placă la nebunie sinceritatea dumitale. Ai să vezi, dragă Firicel, că vom face lucruri mari împreună.

BĂCĂNIȚA

Așadar merserăm pînă la ora trei. Ne oprirăm la o băcănie de pe marginea drumului. O luai pe băcăniță la întrebări ; cum se face că s-a instalat la mai mult de zece leghe de orice așezare omenească ; are mușterii ; își realizează cifra de afaceri ? Îmi răspunde în graiul celor din Auvergne ; așa încît trag concluzia că poziția sa excentrică i-a fost impusă, e un fel de carantină sau de punere la încercare. Oare ce faptă să fi săvîrșit băcănița ? Cumpăr de la ea conserve și pantofi. „Și sfoară", îmi strigă Firicel din trăsură. Băcănița are un stoc foarte mare de sos tomat și face tot ce-i stă în putință ca să mi-l vîndă ; n-am însă încredere, căci cutiile sînt ruginite. „Dați-mi una", spun eu. Băcănița scoate din coc un creion și face nota. Totalul e o sumă exorbitantă. Protestez. Băcănița își cheamă cîinele. Un dog uriaș apare dintre perlele unei perdele de soare sau apărătoare de muște cu care e împodobită ușa de la intrare. Plătesc. Adio, doamnă băcăniță.

— Să mai facem o bucată de drum înainte de prînz, îi spun lui Firicel, nu-mi place de loc cîinele ăsta.

Ne oprirăm lîngă un gard de liliac, unde făcui un buchet. Firicel așternu pe iarbă pătura, în timp ce eu mă dusei să scot apă din rîu pentru flori ; le vom așeza într-o cutie de conserve pe burduful trăsurii.

Cînd ne terminarăm masa, o fetiță ieși de după gard și se apropie de noi. Purta o perucă galbenă cu cosițe groase împodobite cu panglici roșii. Ochii rotunzi ca niște bile și o gură mare pînă la urechi. Ce dinți urîți avea gura asta ! Dinți galbeni de cal, și mulți nu glumă !

— Bună ziua, fetițo.

— Bună ziua. Știți cine era Palimpotas ?

— Palimpotas... ? Nu, zău, nu-mi amintesc.

— Nici n-ați putea, nu există. Și Sirrizik ?

— Cred că tot un filozof imaginar.

— Nu, domnule. Sirrizik a fost unul dintre cei mai mari matematicieni ai noștri. El a inventat legea progresiilor răsturnate, puțul fără fund și zero în cifră. Și știți de ce sînteți aici ?

— Ca să... ca să...

— Ca să plictisiți lumea. Și știți...

— Domnișoară, spuse Firicel, știi că ești nesuferită ?

— Și dumneata că ești un mitocan ?

— Și că trebuie să speli putina, că altfel mă supăr ?

— Stați, copii, stați, nu vă certați. Să binevoiască domnișoara să ne spună unde-și are casa și ce sat...

— Casa mea ? Hi-hi-hi.
Și fetița dispăru într-un abur.
— Ciudată arătare ! spun eu. Ce crezi că înseamnă ?
— Habar n-am. Îmi face impresia că ne aflăm într-o regiune ciudată.
Or, noi eram în țara Vîntului.

ANEMONELE

Poveștile care circulă prin țara Vîntului sînt nenumărate ; o viață întreagă nu ți-ar ajunge să le povestești, și nici o sută de vieți, și lumea însăși ar înceta să existe pînă să le fi terminat pe toate. De cum începi a povesti, ea dă naștere la o infinitate de alte povești, ca și cum s-ar apăra să fie catalogată vreodată. Cum să dau o idee despre acest fenomen ? Nici imaginația povestitorului, nici hazardul clipei nu sînt de vină de această neîncetată mutație.

Adaptasem aici cîteva dintre aceste povești și i le citeam lui Firicel, cînd el mă întrerupse :
— Găsesc că nu sînt deloc interesante. Ați putea continua în felul acesta la nesfîrșit, nu aduc nimic nou.
— Dar e folclor, îi răspunsei eu, așa că are o mare valoare. Știi dumneata că sînt oameni care s-ar arunca și în foc pentru folclor ?
— Pe dracu ! Cu atît mai rău pentru ei. Dar mi se pare că dumneavoastră aveți ceva mai bun de făcut decît să vă luați la întrecere cu ei.

— Fie, n-am să le mai pomenesc.
Ispita era totuși mare, căci de cînd ne aflam la Anemone nu trecea o zi fără ca un cerșetor să nu ne recite, acompaniindu-se la biștăreață — un fel de mandolină cu o singură coardă — miturile care bîntuie sufletele acestor oameni. Se simt nenorociți cînd nu sînt lăsați să turuie și sînt numeroase cazurile de nebunie zisă verbioasă, cînd bolnavul se închide într-o bună zi în casă pentru a debita de unul singur toate aceste amintiri colective ; nu mai iese de acolo decît cu picioarele înainte, cum se spune, căci uită să se mai hrănească.

Am asistat la cîteva din aceste înmormîntări. În general, smintitul, dacă n-are familie, atrage atenția cîtorva vecini care, nemaivăzîndu-l ieșind, știu că agonizează. Se feresc să-l deranjeze, așteaptă și spun : „Iată pe Cutare care-și mănîncă biștăreasa“, ceea ce vrea să însemne că e pe ducă. Cînd prin perete nu-l mai aud mormăind, sparg ușa. Nenorocitul e în picioare, țeapăn, cu gura deschisă, în atitudinea unui orator paralizat. Asta e Moartea-De-anpicioarelea. Îl culcă pe o targă și mișcarea asta de balansare face să-i iasă din gîtlej ultimele cuvinte care-i rămăseseră prinse acolo. Dacă se pot desluși, i se scriu pe mormînt, dacă nu, se va pune numai mențiunea „Mort-De-anpicioarelea“. Cimitirele sînt pline cu acest epitaf. Nici giulgiu, nici sicriu. Familia sau vecinii merg în urma convoiului recitînd litanii improvizate pe gustul celui răposat. În trecere, pentru a îngroșa cortegiul, sînt racolați și copii ; aceștia

sînt imediat biciuiţi ca să li se întipărească bine în minte ceremonia. Cărţi, ziare, tot felul de imprimate care se găsesc întîmplător la îndemîna cuiva sînt aruncate peste mort de-a lungul ultimului drum ; dacă prin apropiere se află vreun vînzător de ziare, datina cere să i se cumpere întreg teancul, şi iată-l liber pentru toată ziua.

Ajung la cimitir. Imprimatele sînt aruncate în groapă. Se umple gura mortului cu hîrtie de ziar, căreia i se dă foc ; apoi cadavrul e coborît în gaură. Dacă imprimatele ard, epitaful va fi precedat de semnul +, dacă nu, de semnul — ; asta pentru statisticile după care anemonele se dau în vînt.

FUGĂ

Eu care mă gîndeam să mă stabilesc în ţara Vîntului, sedus cum fusesem de primul contact, mă cuprinse brusc dorinţa de a o părăsi cît mai repede. Nu era nimic adevărat, deci nimic atrăgător, nici în peisaje, nici în oameni ; dimineaţa nu ştiai dacă dormi sau dacă dormiseşi, situaţiile insolite erau probabil numai imaginare, erai înşelat mai mult de tine însuţi decît de oameni, nu te puteai bizui pe nimic şi mi se făcuse repede silă de toate aceste fantezii. Idei funebre îmi veneau în fiecare seară în locul bucuriei pe care mi-o făgăduisem. Ajunsei să

vorbesc de sinucidere. Într-adevăr, multe surprize ascunde firea omenească ; năzuieşte spre libertate şi, de îndată ce i se oferă, se simte prinsă ca într-o menghină. Fără să mă prevină, Firicel făcu într-o dimineaţă bagajele şi mă trezii, ca să spun aşa, pe drum, în scumpa noastră brişcă. Ah, Firicel, cît sînt de nenorocit !

— Da, îi spusei eu, am crezut că e posibil. Să fii la dispoziţia vîntului, acest maestru al erorii şi al deziluziei. Am făcut toate eforturile pentru a ajunge în starea de pai pe care şi cea mai mică adiere îl poartă de ici-colo, de frică să nu rămîn pe loc fără nebunie şi fără orizont. Dar ce credeam eu că e posibil era de fapt imposibil, iar starea de pai era aceea de fetus, minus reconfortarea pe care ţi-o dă un joc de cuvinte [1]. Unde m-a purtat acest frumos hazard, şi ce furtună mi-a fost dat să înfrunt ? Nici una, şi nicăieri, decît în circuite din ce în ce mai închise, labirinte pe care le-am luat mai întîi drept nobile impasuri, dar nu erau decît nişte înfundături. Ah, Firicel, suma erorilor pe care o acumulăm e mare şi vine ziua cînd ne va fi fatală, dacă nu-i vom da adevăratul său nume. Acesta e eşecul. Eşecul. Să ne gravăm în minte acest cuvînt pentru a ucide iluziile ; ce mare maestru al ştiinţelor întunericului ne-a momit cu acest paradis al nevolnicilor ? Trebuie să avem tăria de a renunţa.

1 Jocul de cuvinte e intraductibil : *fétu* = pai ; *foetus* = fetus.

— Ce spui, domnule? Există o mai mare slăbiciune?

— Nu, Firicel, îi răspunsei eu pe-un ton profetic. Și adu-ți aminte de conversația asta.

UN ORAȘ BALNEAR

Hotelul la care am tras în seara aceea era situat în mijlocul unui orășel balnear, într-o piață umbrită care ținea loc de parc și de sală de concert, amenajată pentru plăcerea ochilor și confortul sezoniștilor. Pe cît de mult îmi displac de obicei aceste locuri mondene, pe atît cel de aici, după cîteva luni de călătorie în mijlocul naturii aproape sălbatice a acestor ținuturi, mi se părea agreabil. La sosire, n-avurăm nici timp, nici chef să hoinărim prin piață, dar, după ce ne-am trezit, cu cîtă plăcere stabilirăm programul zilei, care trebuia să cuprindă mai multe ore de trîndăveală și plimbare. Vedeam pe fereastră, în timp ce Firicel îmi pregătea hainele și-mi peria pantofii, platanii unde se zbenguiau o mulțime de păsări, și, prin verdeață, acoperișurile roșii ale diferitelor chioșcuri și firmele colorate ale barurilor și dancingurilor. În partea dreaptă, într-un spațiu creat special pentru asta, un teren de tenis unde niște sportivi se antrenau; pe cîteva bănci în jur conversau persoanele în vîrstă, iar pe trotuarul

lat, care făcea înconjurul pieței, o mulțime veselă și zgomotoasă se plimba ori lua pe terase un aperitiv înainte de masa de prînz.

Mă îmbrăcai și-mi pusei în ziua aceea o cravată cu verde și roz, destul de urîtă, dar care mi se păru potrivită cu tonul frivol și poetic al momentului; veșmintele pe care le purtăm au de multe ori datoria să ne ajute să intrăm mai lesne, dacă pot spune așa, în atmosfera pe care știm că o vom găsi acolo unde ne ducem. Vechii mei pantofi roșii îmi completau ținuta, dîndu-mi, nu știu cum, un aer ridicol, care-i face pe ceilalți să ne adreseze mai ușor cuvîntul; o ținută severă nu îmbie pe nimeni. Cît despre Firicel, el își încrețise cu fierul ușor încălzit pana de la pălărie, își lustruise nasturii vestei, își călcase cămașa și-și ridicase cu cochetărie vîrfurile mustăților.

Coborîrăm în hol, unde niște turiști întoarseră capul după noi, ceea ce mi se păru de bun augur. De cum ajunserăm în stradă, cei care se plimbau se năpustiră pur și simplu asupra noastră și ne sărbătoriră ca pe niște trimiși ai cerului; e de observat în ce hal se plictisesc oamenii aparent cei mai veseli din lume și cum pîndesc orișice schimbare; totul în jurul lor nu e decît hazard, și totuși, ca și cum ar ști dinainte că plăcerea pe care o așteaptă va fi asemănătoare aceleia avută în alte împrejurări distractive, tot ce iese cît de cît din cadrul înconjurător li se pare o portiță de salvare. Sîntem, hotărît lucru, fiii primilor noștri părinți și mai

avem, orice s-ar spune, pînă să uităm cu totul paradisul pierdut.

Așadar furăm purtați în triumf și depuși în centrul parcului, în chioșcul unde cîntă muzica, și, cît ai clipi din ochi, veniră muzicanți de tot felul, care ne rugară să improvizăm un cîntec în legătură cu călătoriile noastre ; se oferiră să ne acompanieze la instrumentele lor. Nu știu ce beție mă cuprinse atunci, căci, neavînd nici voce, nici gust pentru exhibiții, intonai cel mai de necrezut *blues* inspirîndu-mă din pasionantele invocații ale New-Orleansului ; amestecai nostalgicul cu barbarul, puerilul cu demonicul, avînd drept canava punctele cele mai marcante ale peripețiilor noastre ; îmi amintesc că aveam canavaua asta în fața ochilor ca un plan de luptă și, după ce cuceream o poziție, treceam la următoarea, în aplauzele ascultătorilor. Această stare de beție dură mai mult de o oră, și la sfîrșit fui complet epuizat ; mă culcară pe pardoseala chioșcului ; o tînără englezoaică îmi tampona fruntea cu o batistă înmuiată într-o căldare cu gheață în timp ce o bătrînă mă desfăcea la curea și-mi făcea vînt cu gentuța.

Firicel fu solicitat și el să se producă ; fu mult mai modest decît mine și se mulțumi să fredoneze cîteva arii populare din țara sa, care-i încîntară pe cei amatori. Seara am fost invitați la un dineu la cazinoul municipal ; primarul făcu minuni de zel și generozitate ; tinerii se îmbulzeau să le dăm autografe ; femeile frumoase se întreceau pentru noi în grații. Ah, ce plăcut e să fii admirat !

Petrecurăm o noapte încîntătoare plimbîndu-ne prin parcul iluminat în cinstea noastră ; focuri bengale erau așezate de-a lungul aleilor și-și răspîndeau lumina roșie sau aurie, înlocuite mereu de alte focuri sau întretăiate de jerbe care se înălțau în văzduh sub forma unor somptuoase crizanteme. Tinerii așteptau nerăbdători ceea ce numeau ei buchetul și care, după cum vorbea fiecare, avea să depășească în splendoare tot ce văzuserăm pînă atunci. Clipa aceea sosi. Artificierii începură să se agite în jurul unei uriașe construcții care se pierdea în întunecimea cerului. Tot orașul își reținu suflarea timp de-o secundă și se dădu foc capodoperei. Vîrtejuri de stele și flăcări se înălțară de-a lungul axelor pînă în vîrf, desenînd treptat — ce surpriză ! — conturul unei briști gigantice cu un cal și două persoane, Firicel și cu mine. Mulțimea era în delir. Îi împărtășii primarului admirația mea, spunîndu-i cît de mult prețuiesc abilitatea tehnicienilor săi și promptitudinea cu care au îndeplinit o lucrare atît de frumoasă. Îmi răspunse că meritul nu le era chiar atît de mare pe cît credeam eu, ci că lucrătorii erau foarte bine secondați în munca lor de către veverițele-lumînări, animale specializate în montarea unor asemenea piese. Am vrut imediat să văd unul din aceste animale, dar din păcate dormeau, și dacă le trezești la o oră ca aceea, riști să le faci rău.

— Sînt atît de delicate, ne spuse primarul, încît, dacă le tulburi obiceiurile și instinctele,

asta poate avea urmări funeste pentru sănătatea lor. O să le vedeți pe îndelete mîine dimineață.

Încheiarăm seara conversînd prin grădini și bînd limonadă ; eram un pic neliniștit de sentimentul pe care-l încercam în aceste plăceri, găsindu-le straniu de fade în comparație cu altele, fie ale alcoolului, fie ale trupului ; neliniștea mea deveni panică la gîndul că niciodată nu voi mai gusta aceste bucurii pur spirituale ale conversației și că de acum înainte numai excesul va găsi în mine ecoul care, în străfundul oricărei făpturi, răspunde chemărilor fericirii ; îmi reveneau obsedant în minte imaginile nopților mele de orgie și n-a lipsit mult să-i părăsesc pe cei din jurul meu pentru a mă duce în cartierele josnice ale orașului să fac un buchet brut pe deasupra celui artificial.

VEVERIȚELE-LUMÎNĂRI

Sînt la fel ca veverițele obișnuite, numai că blana lor capătă toate nuanțele de alb, gri, bej și negru. Urechile lor reacționează la cea mai mică inflexiune a vocii omenești și e minunat să vezi aceste prelungiri inteligente mișcîndu-se în toate sensurile la auzul sunetelor emise de organul nostru vocal. Știința lor de montatori-artificieri e înnăscută, n-au nevoie de nici un dresaj. Cei care sînt numiți maiștri cunosc în plus legile balisticii și ale chimiei ; dacă li se prezintă o simplă machetă a lucrării pe care o au de executat le e de ajuns ; fac studii, coordonează, dau instrucțiunile necesare, și iată-i pe muncitori la lucru.

Veverițele-lumînări sînt hrănite cu alune și mierle albe. Sînt instalate în apropierea pieței pentru serbări, într-un mic hotel unde o grădină în stil englezesc le oferă pentru *week-end* verdeață și răcoare, precum și spațiul necesar zbenguielilor.

Închiriarăm de la primar un maistru-veveriță și șase calfe în vederea executării pe acoperișul hotelului nostru a unei piese vizibile din tot orașul, ca mărturie a recunoștinței noastre. Micuții lucrători sosiră într-o dimineață fix la ora nouă și se anunțară la portar ; îi rugarăm să urce în camera noastră, ceea ce făcură plini de demnitate, pe scara cea mare a hotelului. Zgîriară la ușă, iar maistrul spuse : „Sîntem la dispoziția dumneavoastră, domnilor". Deschiserăm. Avurăm surpriza de a-i vedea foarte curat îmbrăcați în albastru cu o mutră isteață și gata să se arate utili. Pentru că încă nu-l prevenisem pe directorul hotelului de intențiile noastre, a trebuit să așteptăm ora zece ca să-i vorbim ; mai era și proprietarul unui alt stabiliment din împrejurimile orașului, unde își avea locuința, și se împărțea între cele două întreprinderi. Profitarăm de ora aceasta de răgaz pentru a le pune întrebări prietenilor noștri. Vorbiră fără grabă, fiecare cînd îi venea rîndul, despre specialitatea lor, și-am fost încîntați de precizia cu care se exprimau ; aveau de altfel rezerva și politețea oamenilor modești, ceea ce pentru interlocutor e întotdeauna o lecție de bună-

cuviință. Le oferii cîteva praline pe care le aveam în rucsac. Între timp sosi directorul, care fu încîntat de ideea noastră și ne dădu mînă liberă s-o executăm după pofta inimii. Urcarăm așadar pe acoperiș și studiarăm împreună un proiect de focuri de artificii. Mă gîndisem la un fel de văpaie simbolizînd dragostea și frăția ; maistrul-veveriță emise ideea că ar fi poate mai pe înțelesul mulțimii dacă o combinăm, de pildă, cu o inimă, imagine grăitoare și din totdeauna populară. Căzurăm de acord în această privință și le lăsarăm pe veverițe să se descurce cum or ști mai bine. Coborîi să mă spăl și să mă îmbrac, apoi discutai cu directorul în legătură cu anunțarea serbării noastre din seara aceea ; făcu apel la toboșarul municipal, care după o oră anunță noutatea în piață. Urcai din nou pe acoperiș, unde mă simții cuprins de-o uimire fără margini : piesa era montată, înaltă de o sută de metri și gata de funcționare. Veverițele pălăvrăgeau între ele și fumau.

— Zău, îi spusei eu maistrului, e-un miracol, nici mai mult nici mai puțin. Ar trebui să vă instalați la noi în capitală sau să dați spectacole în toate țările lumii ; cîștigul pe care l-ați scoate ar fi foarte mare.

El îmi răspunse că-i convenea mai mult liniștea orășelului decît agitația pe care ar implica-o o mutare sau organizarea de turnee prin capitalele lumii. Îl întrebai apoi de ce primarul nu se adresa numai veverițelor-lumînări, ci și oamenilor secondați de ele. Îmi răspunse cu modestie că această exclusivitate ar fi împotriva considerației care trebuie să se acorde persoanei umane în general și legilor sindicale în particular.

Cînd bătu miezul nopții, aprinserăm focul de artificii, care îndată începu să pocnească din toate petardele, izbucnind în flăcări strălucitoare ; se înălță treptat în văzduh, crescînd din ce în ce, pînă în momentul cînd, chiar din mijlocul flăcărilor, fu proiectată în spațiu o inimă de diamante pîlpîind de stele și scînteind de raze de aur ; ea parcurse pe cer un spațiu circular asemenea unui astru cuprins de furie, apoi explodă într-un milion de inimi, care înroșiră toată bolta cerească, pentru ca să se stingă, epuizate, la vreo mie de leghe împrejur. Senzația pe care o avui în fața acestui spectacol a fost un amestec de oroare și evlavie ; priveliștea era mai mult decît un divertisment, era plină de înțelesuri. Soarta anumitor inimi prea prost alcătuite pentru a-și asuma acea funcție a lor de reglare, prea mari pentru a se mulțumi cu zaharicalele cotidianului, prea schimbătoare pentru a întreține pasiunea necesară unei dragoste unice, e de a se arăta din cînd în cînd în toată splendoarea dereglării lor, și apoi să se transforme în cenușă ori într-un obiect fără valoare. S-ar spune că fiecare e singură în felul ei, ca și cum cea cu care se înrudește cel mai tare ar trebui să-i fie mai îndepărtată, mai neasemănătoare și chiar mai indiferentă decît îi este lui Apolo infima sclipire a unei părăluțe aurii, pentru simplul motiv că între ei există anumite asemănări.

INIMA CU PĂR

În noaptea aceea avui un coşmar ; aveam o inimă păroasă şi cleioasă care atrăgea spre ea tot felul de animale fără apărare ; ele se prindeau în acest hăţiş şi se sufocau acolo, iar apoi, după ce mureau, un fel de mişcare centrifugă le arunca peste o grămadă de cadavre, unde recunoscui toate fiinţele pe care le iubisem ; reveneau la viaţă în acest dezgustător osuar şi, incapabile să se mişte, îmi aruncau priviri pline de ură. O milă de nespus mă lega de soarta lor ; eu însumi eram în imposibilitate de a mă mişca şi nu le scăpam din ochi. Toate aceste fiinţe mă învinuiau că le-am dat, în timpul legăturii mele cu ele, prea multe speranţe, iar eu căutam zadarnic semnul prin care le-am putut înşela şi pricina pentru care atitudinea faţă de ele fusese alta decît aceea de încredere. Făcusem oare cunoştinţă cu ele anume pentru ca îndată după aceea să le uit, nu căutasem în tovărăşia lor decît o distracţie trecătoare, sau dimpotrivă, neînfrînata mea dorinţă de a-mi uita împreună cu un altul singurătatea mă înşelase chiar asupra naturii sale ? Voisem să le iubesc pe fiinţele acestea, le iubisem, eram sincer, sau trebuia să mă consider drept cel din urmă juisor, amantul cel mai abject ? Îmi priveam inima cum freamătă din toţi perii şi-şi continuă, neobosită, înfiorătoarea mişcare de înghiţire şi azvîrlire ; animalele se îngrămădeau ca într-un abator şi numai după ce erau părăsite pe mormanul de cadavre reuşeam să le recunosc trăsăturile omeneşti.

Mă trezii scăldat în sudoare. Era cu putinţă ca unei asemenea spaime să nu-i corespundă nimic în mine însumi, să fi dispreţuit într-atît sentimentele celorlalţi ? Îl strigai pe Firicel şi-i povestii visul.

— E tipic, îmi spuse el. Aveţi şi veţi avea întotdeauna o inimă de anghinare.

Dar răspunsul acesta bizar nu era menit să mă liniştească. Oare dragostea să fi fost cea mai mare înfrîngere din viaţa mea ? Ce amarnic e să-ţi aminteşti, ce trist...

N-am mai rămas în orăşel, căci la puţine zile după venirea noastră se stîrni o molimă ; oameni şi animale mureau în cîteva ore din pricina unui flegmon care-ţi apărea între ochi şi căpăta proporţiile unei conopide, absorbind creierul şi plesnind, iar apoi scurgîndu-se pe toată faţa ca un canal ; gazele care ieşeau din abces infectau pînă şi vegetaţia, iar mai tîrziu aflarăm că dintre locuitori n-au mai rămas decît trei bătrîni şi că oraşul se întinde astăzi într-un pustiu lipsit de orişice viaţă. Scăparăm aşadar dintr-o nemaipomenită primejdie.

Drumul care ducea afară din oraş în direcţia mării era tare frumos, mărginit de plopi şi măturat de brizele marine ; respirarăm adînc.

— Ah, Firicel, spusei eu, trebuie oare ca destinul să se înverşuneze împotriva inocenţilor şi să-i cruţe pe cei vinovaţi ? Vezi şi tu cîtă nedreptate e pe lumea asta şi cît de justificată e revolta anumitor oameni de bine. Aceşti cetăţeni amabili sînt victimele unui flagel care

după toate regulile ar fi trebuit să se abată asupra secăturilor și...

— Care reguli ? mă întrebă vizitiul.

SALONAȘUL

Ajunserăm după mulți kilometri și bunăvoință într-un sat pe ale cărui ulițe se putea observa o anumită fierbere. Întrebarăm pe o fată care ne spuse că prefectului i se născuse chiar atunci un băiat, primul după optsprezece fete. Iată de ce erau atît de stîrniți sătenii, care cu toții puseseră rămășag că se va naște o fată. Prefectul făgăduise un botez nemaipomenit, care urma să aibă loc a doua zi.

— Ar trebui să vă duceți să-i faceți o vizită, ne spuse ea, domnul prefect adoră străinii, sînt sigură că bucuria lui va fi înzecită că va putea să-și prezinte fiul.

Fără a mai zăbovi, ne duserăm la prefect, care locuia într-o vilă fermecătoare, cu o grădină în stil vechi burdușită de roze-pompon și garoafa-poetului. Doamna prefect născuse acasă și veni chiar doica să ne deschidă. Doica aceasta, despre care vom mai vorbi, avea o figură destul de trivială și purta niște cercei nepotriviți cu condiția ei socială : două diamante veritabile mari cît niște ouă, montate cu perle și rubine.

Ea ne introduse într-un salonaș unde peste tot zăceau aruncate scutece murdare ; un miros fetid umplea încăperea.

— Să deschidem fereastra, îi spusei vizitiului cînd rămaserăm singuri, nu pot suporta emanațiile astea.

Mă așezai lîngă fereastră, care dădea într-o curte înțesată de unelte agricole și de ustensile scoase din uz. Firicel trecea în revistă porțelanurile de Saxa din vitrine și lua în picioare rufăria murdară ; își pierduse răbdarea. Prefectul intră în clipa în care eram gata să renunț în mod nepoliticos la întrevedere, luîndu-mi, ca să zic așa, tălpășița.

— Îmi cer scuze, ne spuse el, că v-am făcut să mă așteptați ; soția mea, care zace la pat, conducea în camera ei o ședință a sindicatului de inițiativă și n-am putut să scap mai repede. Domnilor, fiți bineveniți în casa mea.

Prefectul scoase de sub o grămadă de scutece o sticlă de aperitiv și luă dintr-un dulap trei pahare pe care le umplu și ni le oferi cu simplitate. Aș fi vrut să spun ceva amabil, dar bufeurile rău mirositoare îmi paralizau glota. Firicel salvă situația spunînd că eram obosiți după călătoria pe care o făcusem și nu doream decît s-o felicităm pe gazda noastră pentru fericita naștere : eram așteptați la han cu masa pe care o comandasem. Prefectul ne mulțumi pentru politețe și ne invită a doua zi la botez. Ne luarăm rămas bun.

— E oricum revoltător, îi spusei eu lui Firicel cînd furăm pe stradă, să fii în așa hal de lipsit de idei. De ce să primești în salonul ăsta îngrozitor, cînd o grădină plină de trandafiri...

— Cea dintîi lege a ospitalității, mă întrerupse Firicel, e să deschizi ușa musafirului ; dar sînt de acord cu domnul că această tradiție e uneori supărătoare.

UN BOTEZ

A doua zi ajunserăm în fața bisericii la ora la care ni s-a spus. Tot satul se adunase în piață, iar familia aștepta sub porticul de la intrare sosirea prefectului. Preotul, care se afla pe trepte, îndată ce ne zări, trimise la noi pe un băiat din cor ca să ne roage să înaintăm și să mergem sub portic printre rude. Preotul ne ură bun-venit și ne spuse că eu am fost ales drept naș ; domnul prefect nu îndrăznise să mă anunțe la hotel și-l rugase chiar în dimineața aceea pe preot să fie atît de bun și să mă convingă să accept.

— E un om tare timid, adăugă clericul, consimțămîntul dumneavoastră i-ar face cinste, dar să nu vă simțiți obligat, o să-i cerem unei rude să-și asume această funcție în cazul cînd nu vă face nici o plăcere.

Eram zăpăcit de atita solicitudine și acceptai.

— În acest caz, îmi spuse preotul, fiți bun și îmbrăcați haina asta albă, simbol al nevinovăției neofitului pe care aveți să-l înfățișați.

Mi se întinse un veșmînt de dantelă garnisit cu panglici și flori de portocal ; mi-l petrecui peste hainele mele obișnuite. Apoi, preotul îmi așeză pe cap un mic văl brodat și-mi puse în brațe o carte de rugăciuni deschisă la pagina cu botezul.

— Binevoiți să citiți răspunsurile și faceți gesturile pe care vi le voi indica în cursul ceremoniei.

Firicel mă privea amuzat.

Veni și prefectul, urmat de doică cu copilul în brațe ; le făcurăm loc printre noi, iar prefectul îmi strînse cu căldură mîna ; recunoștința lui era atît de mare încît mă întrebai dacă nu cumva îmi luasem cu prea multă ușurință sarcina de a fi naș, care cine știe ce însemna pentru acești oameni cumsecade ; aveam oare să fiu pus în fața unor obligații oneroase ? Nu avui timpul să-mi pun și alte întrebări, începea ceremonia. Scoaseră sugaciul din pachetul de flaneluri și lînuri în care era înfofolit și finul mi se arătă în forma lui naturală. Un cap mic păros și zbîrcit ca un măr renet, niște mîini prea mari și roșii, niște picioare violete și pe tot corpul pete roze și albe ca la un cîrnat. Îl întrebai pe Firicel care-i pricina acestei suspecte împestrițeli ; el îmi răspunse că e semnul unei bune circulații a sîngelui. Copilul fu depus pe o masă sfințită și preotul își acoperi capul cu o pîlnie care îi ajungea pînă la bărbie ; două găuri pentru ochi, dar nimic pentru gură, astfel că formulele pe care le recita erau de nedeslușit ; nu știam ce să fac cu răspunsurile mele, căci, neînțelegînd nici o iotă din cuvintele liturgice, n-aveam cum să nu scap rîndul cînd trebuia să vorbesc. Dar cel ce conducea slujba nu se simțea stingherit doar pentru atîta

lucru și, cînd trebui să răspund, îmi atinse brațul arătîndu-mi pe carte rîndul pe care trebuia să-l citesc ; ne răspunserăm astfel timp de două-trei pagini, cînd, la o frază pe care o rosti mașinal, îmi văzui finul cum capătă culoarea șofranului și apoi forma unui crab. Scosei un țipăt și scăpai cartea ; asistența fu scandalizată de purtarea mea și preotul fu silit să-și potolească enoriașii, dar asigurîndu-mă și pe mine că această transformare era cît se poate de firească, de vreme ce copilul trecea din starea de fiu al Diavolului în aceea de fiu al lui Dumnezeu ; nu era de altminteri decît prima fază a metamorfozei finale și trebuia să mă aștept și la alte surprize.

Luă pe urmă o lumînare cu care mîngîie crabul, apoi sfînta vaselină cu care-l unse pe finul meu. Recitarăm de mama focului rugăciuni, pentru ca, după opt-zece pagini, să-l vedem pe crab transformîndu-se în furculiță, apoi într-o șopîrlă neastîmpărată ; animalul ne-ar fi scăpat fără iuțeala unui diacon, care îl prinse chiar cînd se strecura printre două pietre de pe jos. O lovitură de sfeștoc bine aplicată îl preschimbă în pară fleșcăită și tocmai în clipa aceea doica izbucni în lacrimi ; pe urmă am aflat că în această fază pierduse ea un copil, preotul neîndemînatic scăpîndu-l din brațe. Paracliserul vărsă peste pară cîteva picături de rachiu pentru a simboliza spiritul triumfînd asupra cărnii ; se păstrară cîteva minute de tăcere, în timpul cărora îmi trecu prin minte gîndul nelegiuit că în starea în care se

afla finul meu ar fi fost bun de mîncat ; de altfel, se spune că există prin regiune o sectă de eretici care pentru a lupta împotriva suprapopulării așteptau această fază pentru a tăia para în două, apoi în atîtea bucăți cîți credincioși erau acolo, care s-ar putea spune că înghițeau voinicelul.

După aceea para fu așezată într-o farfurioară sfințită și expusă timp de cinci sau șase pagini pe altarul sfîntului Vearză ; dădui răspunsurile greșit și-mi atrăsei niște priviri severe din partea preotului. Firicel rîdea pe ascuns și fu cît pe-aci să se înăbușe prefăcîndu-se că strănută, cînd, făcînd o mișcare greșită, piciorul mi se prinse în dantela hainei, care crăpă de sus și pînă jos. Din nou asistența își manifestă nemulțumirea și mă simțeam prost că sînt un naș atît de stîngaci.

Din pară finul meu trecu în starea de ou prăjit, apoi de varză creață, și-și recăpătă forma omenească, lipsindu-i însă capul. Cel care oficia ținu atunci o scurtă predică asupra oportunității unei asemenea carențe pentru păstrarea printre credincioși a sfintelor tradiții ; „vai, însă natura, continuă el, învinge întotdeauna, și fără nici o bucurie vom vedea în curînd reapărînd căpățîna copilului, făcînd din el acel veșnic instabil care e fiecare din noi cu tot harul botezului". Recitarăm atunci cîteva formule exorcistice pentru a goli capul care trebuia să se ivească de veninul său și finul meu se regăsi întreg la sfîrșitul ceremoniei, la fel de urît ca înainte.

FEMEIA MOARTĂ

În urma nașterii doamna prefect se infectă și peste puțin timp muri. Soțul ei fu cît pe-aci să-și dea sufletul de supărare ; supraviețui doar mulțumită doicii ce-și desfășură toată arta de care era în stare pentru a-l ține pe marginea prăpastiei unde era să cadă ; ea se învoi la toate pretențiile bolnavului a cărui stare de maximă slăbiciune cerea o reeducare completă, și fizică, și morală. Se aruncă de multe ori cu piatra în anumite femei, fiind socotite interesate în acțiunile lor ; dar ce le împinge să acționeze e de multe ori mai nobil decît se presupune și de altfel opera judecată după rezultatele ei vorbește de la sine. Prefectul scăpă din beleaua asta aproape teafăr și nevătămat. Și nu rămase decît cu un fel de amorțire a memoriei care-l făcea să vorbească de nevastă-sa ca despre un om viu, aflat undeva foarte departe, dar la care putea ajunge la anumite ore, în anumite stări de spirit, și prin anumite mijloace, printre care și telefonul. I se întîmpla așadar — în general noaptea — să pună mîna pe aparat și să converseze cu defuncta, el singur punînd întrebările și tot el dînd și răspunsurile. Se obișnuiseră toți cu această dispoziție a lui pînă în ziua cînd un fapt destul de bizar stîrni tulburare în toată casa. Era ora două spre dimineață. În patul conjugal doica se trezi cînd prefectul așeza pe noptieră telefonul. Bolnavul punea întrebări, dar nu mai răspundea tot el, doica auzea o voce în aparat ; luă

celălalt receptor, cu toate protestele prefectului, și auzi un bocet îndepărtat. Pe urmă vocea se stinse. Prefectul încercă să-și continue conversația, dar zadarnic. Doica îl luă cu binișorul pe bolnav, spunîndu-i că e vorba de-o glumă, vreo abonată șireată de pe rețea i-a făcut o farsă. Apoi, folosi intimidarea și-l amenință pe prefect că va face publice în sat conversațiile sale necrofonice, dacă nu-i dezvăluia numărul celei cu care vorbea. Îngrozit, recunoscu că formase un număr la întîmplare, așa cum făcea de fiecare dată. Doica nu se lăsă convinsă și-n cursul lunilor următoare — în timpul cărora prefectul telefona în ascuns și la alte ore decît cele nocturne — ea încercă tot felul de combinații de cifre, dînd astfel fie uneori peste abonați onești, fie de obicei peste nimeni. Pînă la urmă, primi de la centrul regional ordin să-și înceteze cercetările, care produceau perturbări pe rețea.

Aproximativ după un an de la acest incident, prefectul își anunță amanta că Germaine — nevastă-sa — cerea să fie exhumată și îngropată în cimitirul strămoșilor ei, la multe mile de sat. Sophie, adică doica — care se mai îmblînzise și devenise supusă — nu se opuse deloc la această formalitate pînă în clipa cînd Victor o înștiință că rămășițele care trebuiau exhumate nu erau cele ale lui Germaine, sau mai precis că cea pe care o luase drept Germaine nu fusese niciodată nevasta lui, adevărata, singura Germaine, era o anume domnișoară Amelia de Nuționsac, moartă în urmă cu o sută de ani și

îngropată în cimitirul parohial într-un anumit loc.

Sophie acceptă să meargă la cimitir împreună cu Victor, care îi arătă, într-un colț lăsat de mult în voia buruienilor, o piatră înfundată în pămînt, pe care într-adevăr stătea scris numele respectiv. Degeaba protestă Sophie și apoi îl luă cu duhul blîndeței pentru a-l convinge pe Victor că nu existase niciodată vreo legătură între familia de Nuționsac și a lui ; el nu vru în ruptul capului să renunțe la asta. Și nu se lăsă pînă nu-i impuse consiliului comunal să-i aprobe petiția.

Exhumarea avu loc într-o dimineață de mai ; asistau la ceremonie : preotul, țîrcovnicul, trei membri ai consiliului, prefectul, Sofia și două persoane în trecere care locuiau la hotel. După ce-au căutat mai multe ore, groparii descoperiră cîteva resturi de oseminte și o cutie de plumb, pe care o deschiseră cu ajutorul unei pîrghii ; înăuntru se găsea o pereche de cercei aidoma cu cei ai doicii. Aceasta păli la vederea lor, dar nu vru să dea nici o explicație ; pretinse că se simte rău și se întoarse acasă, lăsîndu-l pe Victor mai departe cu ocupațiile lui funebre.

Convoiul mortuar luă drumul cimitirului din Nuționsac ; soarele se înălțase și ziua promitea să fie frumoasă ; ultimele flori de cireș acopereau iarba proaspătă a livezilor, iar pe garduri ciripeau cintezoi și pițigoi cu cap negru ; în grădini se veștejeau narcișii și înfloreau macii, înverzea salata și se colorau în roz, peste ogrăzi și acoperișuri, marii castani sălbatici.

Domnul preot avea în traistă o sticlă zdravănă cu vin de împărtășanie și fiecare pe rînd trase cîte-o înghițitură matinală. Unul dintre consilieri, un om jovial și bun tovarăș de petreceri, povesti anecdote și apoi îi pofti pe cei pricepuți în ale mîncării să dea sugestii în legătură cu prînzul pe care avea să-l pregătească la han în timpul ceremoniei ; astfel uitară de obiectul adăpostit sub scaunul camionetei într-o cutie de pantofi, dat fiindcă dimensiunile răposatei nu cereau să se cheltuiască pentru un nou ambalaj.

Pe drum întîlniră o domnișoară cu o umbrelă verde, așezată pe marginea șoselei. O rugară să se urce în mașina lor, unde prezența tinerei fete făcu să crească veselia destul de trivială a consilierului. Convoiul neavînd în aparență nimic funebru, nu-i dezvăluiră scopul călătoriei lor, și tînăra, care avea un castel prin împrejurimi, îi invită pe toți să facă un popas la ea.

Castelul se ivi după o jumătate leghe de mers. Era o veche așezare boierească pusă ca un desert pe-o față de masă cu flori. Foarte vesel într-adevăr a fost acest popas nesperat ; coborîră în curtea din față, lăsînd camioneta la poartă. Domnișoara Nudu — acesta era numele castelanei — orfană ruinată și model la un pictor cu renume, își chemă guvernanta, care se duse să caute în spatele unei legături de nuiele un anume absint de pe vremea bunicului Nudu și făcut nu pentru copiii din cor. O masă și niște pahare, cîteva scaune din palmier de

India, și iată-i pe oamenii noștri instalați pentru băutură. După cîteva pahare, pline-ochi, spiritele se dezmorțiră și domnișoara Nudu fu rugată să se dezbrace, ceea ce ea făcu cu plăcere ; țăranii se extaziară în fața formelor ei și cred că puseră și mîna ; din fericire guvernanta veghea și-i concedie cît ai zice pește. Se treziră în camionetă unde se văzură siliți să constate că fuseseră pur și simplu prădați : vestoanele și portofelele, tot ce aveau cu ei de-ale gurii, și, după ce fusese răsturnată bancheta, cutia de pantofi. Noroc că amănuntul acesta îi scăpă prefectului, care era peste măsură de vesel ; foarte abil, preotul îi abătu atenția în timp ce se punea la loc bancheta, și nu mai fu vorba decît despre portofele. Unde și cui să se adreseze ca să găsească hoțul ? Cordialitatea gazdei interzicea păgubașilor orice bănuială în privința castelului ; domnișoara Nudu era tare mîhnită de această figură urîtă și-i sfătui să meargă pînă la Nuționsac, unde ar putea să depună plîngere la jandarmerie.

O porniră așadar la drum. Licoarea domnișoarei avu puterea binefăcătoare de a le conserva întreaga veselie și ajunseră la destinație rîzînd cu gura pînă la urechi și cu hainele în neorînduială. Se duseră la jandarmerie să-și depună plini de voie bună plîngerea, apoi la cafenea unde li se făcu credit dat fiind funcțiile publice pe care le îndeplineau, în timp ce unul din consilieri se zbătea să găsească la bazar o altă cutie de pantofi, pe care o umplu cu cîteva deșeuri.

Se duseră apoi la arhiereu care aștepta convoiul încă de dimineață și nu mai trăgea nădejde să-l vadă venind. Era un om foarte convențional, acest preot din Nuționsac, nu glumea cu formalitățile ; fiindcă se mira că nu vede nici flori, nici sicriu, i se înfățișă cutia care îl scandaliză și fu cît pe-aci să compromită înmormîntarea. Bătrînul ceru ca rămășițele Ameliei-Germaine să fie puse în coșciug. Se adresară așadar tîmplarului din sat, care din fericire avea niște rezerve pentru orice eventualitate și cără toate cele trebuincioase la casa parohială. Așezarea în coșciug avu loc în sacristie, iar slujba se desfășură în biserica toată cernită, în sunetele marilor orgi. Prietenii noștri, după atîtea peripeții, nu mai erau în stare să aprecieze seriozitatea solemnității și adormiră în timpul slujbei. Pe urmă, au fost nevoiți să suporte la cimitir o orație funebră de cea mai mare extravaganță, arhiereul fiind convins că Amelia de Nuționsac e rudă cu prefectul, iar fiecare dintre cei de față uitînd pricina care motiva propria lor prezență la marginea mormîntului.

MISTERUL NUDU

Aventura asta avu drept urmare că Victor se vindecă pe deplin de nebunia lui. Prefectul ne invită — spun „ne" căci cele două persoane care locuiau la hotel și erau amestecate în această farsă funebră nu erau altele decît

Firicel și cu mine — să petrecem o săptămînă la el ; n-aveam nimic împotrivă să mai rămîn prin regiunea aceea cîteva zile în plus și-mi făgăduii să profit de această ocazie pentru a lămuri misterul furtului de la castel.

Cînd sosirăm la prefect, avurăm penibila surpriză de-a o vedea și pe doică apucată de necrofonie ; cît lipsisem noi găsise numărul fatal și conversa cu o cunoștință a ei, o anticară moartă cu două luni în urmă. În dialogul ei reveneau deseori niște aluzii la cercei, fără să ne putem da seama dacă e vorba despre ai ei sau despre cei găsiți în mormînt ; aceștia din urmă, care fuseseră confiscați de către prefect și ascunși în biroul lui, dispăruseră fără urmă.

Victor se simți distrus că o vede pe Sofia în starea asta ; știa din experiență că nimic n-ar putea s-o împiedice pe iubita lui să se dedea maniei ei, așa că se hotărî să aștepte să-i treacă. Dar cine putea ști dacă doica dăduse, ca și amantul ei, peste o moartă capabilă s-o scoată basma curată ? Anticara asta era oare atît de îndrăgostită de doică încît să vrea, de dincolo de mormînt, s-o vindece ? Amorul conjugal e, dintre toate, sentimentul cel mai dezinteresat ; Germaine îl iubise pe Victor într-atît încît provocase în mintea soțului ei transferul Germaine-Amelia, care-l salvase. Sophie va avea și ea această șansă ?

Două zile mai tîrziu, îi împărtășii prefectului dorința mea de-a clarifica afacerea furtului ; intenția mea era să mă întorc la castel, căci aveam motive s-o bănuiesc pe domnișoara

Nudu, să văd la fața locului ce e de făcut și la nevoie să chem pe cineva în ajutor ; nu mă încredeam deloc în jandarmeria din Nuționsac, adăugai eu.

Plecai cu trenul. Erau trei ore de mers pînă la Buna-Măsură, situată la doi kilometri de castel ; mă instalai așadar și-mi propusei să citesc ziarul, cînd observai că o doamnă din compartimentul vecin cu al meu ieșea mereu pe culoar, aparent sub pretextul că ia aer la fereastră. Întorcea din cînd în cînd capul spre mine cu indiferență, dar nu-mi scăpă că avea o privire scormonitoare. Ce voia cu mine ? Vecinul de compartiment remarcă manevrele cucoanei și făcu, amuzat, o observație de prost gust ; îi spusei că nu mi se părea ca ăsta să fie adevăratul motiv și că aveam de ce să mă tem pentru siguranța mea. Doamna, în momentul acela, ieși pe culoar ; continuai să conversez cu bărbatul de alături, rostind cuvintele cît mai deslușit și spunîndu-i că aveam asupra mea bijuterii de o mare valoare aparținînd unei bătrîne domnișoare nobile din ținut... Stratagema îmi reuși ; o văzui pe cucoană cum trage cu urechea și, neștiindu-se observată, cum își notează într-un carnețel. Adăugai, tot conversînd, că într-un castel de prin împrejurimi fusesem victima unui furt în urma căruia rămăsesem fără portofel. Doamna avu atunci un zîmbet imperceptibil. Sînt pe o pistă bună, îmi spusei eu. Îmi petrecui restul drumului pîndindu-mi victima — sau eram eu a ei ? — și făcîndu-mi planul ; tocmai aveam de gînd s-o abordez pe

cucoană sub un pretext oarecare, cînd trenul se opri în stația Buna-Măsură. Coborîi, nu fără a arunca o privire în trecere spre intriganta aceea, care fuma privind cu ostentație cerul.

Apucai pe drumeagul spre castel, pe care fusesem cu trei zile înainte într-o voioasă tovărășie, hotărît să merg pe jos ca să-mi dezmorțesc picioarele și ideile.

Aerul era delicios de proaspăt și miresmele liliacului se amestecau cu mirosurile puternice ale pămîntului ca să-mi încînte simțurile și să mă ducă cu mintea spre alte pămînturi, în alte seri pe care le cunoscusem și care nu încetau să mă obsedeze și acum cu dulceața lor pierdută pentru totdeauna. Fusesem îndrăgostit, nu mai eram, și-mi dădui seama în seara aceea că regretul anilor îndepărtați va constitui mereu fondul stării mele de spirit ; degeaba recurgi la rațiune, îmi spusei eu, și-i dai mereu înainte, cîtă vreme va exista liliac, acul ascuțit al frumoaselor zile trecute va fi amestecat cu mirosul lui.

Ziua scădea, dar lumina era încă minunată în anotimpul acesta cînd ajunsei la conac. Dinadins n-o anunțasem pe castelană de sosirea mea. Sunai la poarta cu grilaj și așteptai. Bătrîna guvernantă veni să-mi deschidă și nu mă recunoscu ; a trebuit să-i amintesc de trecerea noastră pe acolo ; își încruntă sprîncenele și-mi spuse că domnișoara era în vizită la un castel din vecinătate. Dădui dovadă de îndrăzneală și, ca ultimul codoș, pretinsei că am văzut-o pe fereastră.

— A, înseamnă că s-a întors în timp ce eram la spălătorie, spuse bătrîna, și mă pofti să intru.

Domnișoara Nudu fu imediat anunțată și veni în întîmpinarea mea cu cel mai grațios surîs, rugîndu-mă să iau loc în fața șemineului din hol. Îi spusei că obligații de ordin profesional m-au făcut să mă întorc la Nuționsac și că mă gîndisem să-i fac între două trenuri o vizită.

— Pentru că veni vorba, îmi spuse ea, ați aflat ceva nou de la jandarmerie ?

— Da, spusei eu, hoțul a fost arestat. Un anume Massot sau Marsot, care mai fusese condamnat de cîteva ori pentru vagabondaj ; l-au înhățat cînd intra la Hanul Cireșului din Nuționsac, obiectul furat îl ascunsese sub stratul de zdrențe pe care-l poartă după el în mica lui șaretă...

Născocii o întreagă poveste pe care domnișoara Nudu o ascultă la început cu un aer prostit, apoi întrerupîndu-mă cu zgomotoase hohote de rîs.

— Trebuie că nebuna aia bătrîna de Amelia v-a băgat în cap asta, spuse ea în sfîrșit, dumneavoastră sau jandarmilor !

— Cum, Amelia ?... O cunoașteți pe Amelia ?

— Dragă prietene, mă iei drept o idioată ? Eu am șterpelit în ziua aceea cutia de pantofi. Era o chestiune de dreptate ca rămășițele strămătușii mele să se afle în posesia mea...

— Cum, dumneata știai ?...

— Ba bine că nu ! Dumneata crezi că ea nu știe să folosească telefonul ?...

— Cum ?

— Ce cum ? De ce faci pe prostul, cînd însuși prefectul vostru era în comunicare cu ea, și cînd v-ați învoit la toată comedia aceea a reînmormîntării ? Știi ce, îmi faci greață, uite aici vestoanele, portofelele și conservele voastre. Mi-ar fi prins bine, pentru că n-am un sfanț, dar să iei orișice ai lua de la niște persoane ipocrite, asta nu-mi stă în fire.

Îmi puse în brațe vestoanele și tot restul, pe care le scoase dintr-un lădoi, și mă împinse spre ușă.

— Oasele le păstrez. La revedere domnule.

O pornii iar la drum cu pachetul, din care făcui apoi o boccea și-o pusei pe umăr agățată de baston. Se lăsase noaptea și ajunsei la Nuționsac ca un halucinat, cu urechile țiuind de apeluri telefonice și voci de dincolo de mormînt.

MORMÎNTUL

Ajunsei la hanul Cireșului cam pe la miezul nopții și ciocănii în jaluzele. O lumină se aprinse la etaj și hangiul ieși la fereastră. Îi spusei că eram un prieten al prefectului. Coborî să-mi deschidă și căzui lat pe o bancă din sală. Mă privi cu un aer bănuitor și nu știui ce să-i spun, nici de venirea asta tîrzie, nici de înfățișarea pe care o aveam, nici de bocceaua aceea caraghioasă. Îi cerui pur și simplu un pat ; el mă conduse la primul etaj și-mi deschise una din cele trei camere.

— Păreți cam obosit, spuse el. Noapte bună.

Adormii imediat. A doua zi dimineață mi se aduse un mic dejun foarte apetisant și, tot ronțăindu-mi tartinele, îmi rememorai aventurile din ajun. Cît de neverosimile ! Cu toate acestea nu pusesem la punct afacerea cu cerceii și-mi amintii că domnișoara Nudu despre asta n-a scos un cuvînt. Pesemne că acolo era cheia întregii enigme și o cale de salvare pentru nenorocita de Sofia.

Mă întorsei la cimitir la mormîntul Ameliei. Spre surprinderea mea, găsii aci, așezat chiar pe mormîntul proaspăt, un buchețel de flori sălbatice numite de obicei casanesiene, varietate necunoscută în regiune, dar pe care o remarcasem în grădina prefectului ; Sofia ținea tare mult la planta asta, pe care o cultiva la ea sub ferestre. Buchetul era încă destul de proaspăt, probabil din ajun. Mă aplecai să-l văd mai îndeaproape, cînd un zgomot mă făcu să mă întorc ; avui timp doar să zăresc o fetiță cu cozi blonde dispărînd de partea cealaltă a zidului pe care-l escaladase. Alergai, mă agățai de zid, dar nu văzui nimic de partea cealaltă decît o cerșetoare care, cînd mă zări, își ascunse capul în coșul pe care îl purta cu ea.

Mă hotărîi s-o regăsesc cu orice preț pe doamna din tren. Îmi achitai nota de plată hangiului, lăsîndu-i vestoanele pe care o să vină cineva să le ia, îi spusei eu, în cîteva zile. Mă dusei la gară și-mi luai un bilet pentru

stația terminus, să zicem Motanșiret ; un personal avea să treacă trei sferturi de oră mai tîrziu, așa că avui timpul să-mi potolesc setea la bufet.

DOAMNA DIN MOTANȘIRET

Mai tîrziu am aflat că doamna din tren se numea doamna Fieraru. Se dădu jos la stația terminus. Își luă din plasă valiza și o sacoșă, chemă un hamal și merse după acesta pînă pe peronul gării, unde un taxi staționa încă de dimineață. Șoferul dormea. Doamna Fieraru îl bătu pe umăr și el se trezi mormăind niște scuze. Taxiul demară, o luă pe șoseaua Omulnu și se îndreptă spre oraș.

Motanșiret e construit pe malurile rîului Tortă ; e un mic orășel medieval aproape mort, nu are nici industrie, nici comerț. Pe vremuri era renumit pentru plăcintele sale excelente și pentru crîșmele de pe malul apei ; bîlciurile sale erau printre cele mai vesele din ținut și atrăgeau timp de cincisprezece zile pe toți locuitorii din împrejurimi. Din viața asta minunată n-a mai rămas nimic, ori atît de puțin încît, într-o situație disperată, îți vine să spui : „Parcă am fi la Motanșiret".

Șoseaua Omulnu se termină în fața unei Porți fortificate care marchează intrarea în oraș. Taxiul trecu pe poartă și fu oprit la vreo cincizeci de metri mai încolo de-o îngrămădire de cărucioare. Șoferul coborî pentru a încerca

să-și croiască drum și să-l învețe minte pe cel vinovat de toată dezordinea asta : o vînzătoare de haine vechi care refuza să-și miște mai la o parte cărutul pînă cînd poliția nu venea să-i facă dreptate. Șoferul o apucă pe femeie de umeri și o împinse pe trotuar, în timp ce un gură-cască mișcă din loc cărutul. Doamna Fieraru, care asista fără să se miște la scenă, ieși brusc din taxi și se îndreptă către gură-cască. Îi spuse ceva la ureche și celălalt păru neliniștit ; el arătă interlocutoarei sale către un domn cu pălărie moale, care se afla printre spectatorii atenți la cearta dintre șofer și vînzătoare. Doamna Fieraru strecură o monedă în mîna haimanalei. Își reluă locul în taxi fără s-o fi văzut nimeni.

Apoi taxiul traversă orașul și, ieșind prin poarta Gologanilor, o luă pe drumul către Spreheruv. După aproximativ un kilometru, stopă în fața unei case care părea părăsită și doamna Fieraru coborî ; intră în casa a cărei ușă era întredeschisă și rămase acolo un sfert de oră, în care timp șoferul auzi în două rînduri un plîns înăbușit. Doamna Fieraru ieși din nou cu un pachet sub braț. Porunci șoferului să se întoarcă la Motanșiret.

Se opriră la numărul 6 de pe strada Veche ; doamna Fieraru plăti șoferului și intră în casă. Se înnoptase.

Șoferul se duse să-și gareze mașina, apoi se îndreptă către cafeneaua Trei Halebarde, unde intră. Era o încăpere afumată ; o duzină de băutori și de jucători de cărți stăteau la mese și-l salutară pe noul venit. Printre ei, omul

cu pălărie moale, care se ridică și-l luă deoparte pe șofer, să stea de vorbă cu el lîngă tejghea.

În timpul acesta doamna Fieraru apucă telefonul și o chemă pe domnișoara Nudu.

— Alo, tu ești Margareta ? Aici Germaine.

— Spune, care-i situația ?

— Merge, dragă, merge. Mai trebuie cîteva mici formalități... Paulina e lîngă tine ?

— Ți-o dau la telefon.

Urmă o conversație între Paulina și Germaine în legătură cu bărbatul cu pălărie moale și cu șoferul ; era vorba să-l facă să dispară pe unul sau pe altul pentru a evita o eventuală compromitere ori șantajul.

Paulina, sora geamănă a Margaretei Nudu, nu trăiește la castel, dar vine aici o dată pe săptămînă pentru a clasa facturile sorei sale și a-i face să aibă răbdare pe creditorii care vin s-o plictisească pe aceasta din urmă la ea acasă : „Mai treceți pe joi, le spune Margareta, o să aranjăm cu Paulina". Aranjamente pe care le fac creditorii și debitorii între ei și despre care nu e locul să vorbim aici.

Nu știam de existența Paulinei și nici de cîrdășia ei cu doamna Fieraru. În seara sosirii mele la Motanșiret, negăsind hotel, am intrat la Trei Halebarde ca să mă informez ; cerui ceva de băut la tejghea și atunci, la puțin timp după ce intrasem, apăru șoferul. Discuția lui cu bărbatul cu pălărie moale mă făcu să mă îngrijorez ; mă apropiai de cei doi pehlivani și-mi fu ușor să intru în vorbă cu ei plătindu-le cîteva

rînduri. Cînd căpătară încredere, n-am avut prea multă bătaie de cap să-i fac să vorbească. Nu știau mare lucru despre afacerea în care erau băgați, dar îmi dezvăluiră oricum numele doamnei Fieraru — aveam sentimentul că nu putea fi decît cucoana din tren — locuința ei din Motanșiret și relațiile pe care le avea cu „domnișoarele", cum le numeau ei pe surorile Nudu.

Nu dormii deloc în noaptea aceea. Rătăcii mai întîi prin oraș, punînd la cale o groază de proiecte, apoi descoperii numărul 6 de pe strada Veche, unde mă hotărîi să merg să bat la ușă pe la ora zece dimineața. Pînă atunci, coborîi pe malul rîului și mă întinsei pe iarbă ; zorii mă prinseră cînd eram gata să ațipesc. Mă sculai cu o zdravănă durere în șale. Făcui cîteva exerciții de înviorare acolo pe mal și urcai la Trei Halebarde să-mi iau cafeaua de dimineață. Patronul, cînd mă văzu, se uită la mine cu un aer bănuitor și mă întrebă dacă sînt de la poliție ; cei doi băutori se pare că vorbiseră cam mult după plecarea mea. I-am spus că nu, eram în legătură cu o agenție imobiliară din Spreheruv, interesată de unele plasamente în comunele vecine, aflasem că doamna Fieraru era proprietara casei în care locuia, și-aș fi dorit să intru în legătură cu ea.

— Dacă nu-i decît asta, îmi spuse hangiul, pot să v-o prezint. E o veche cunoștință a mea.

Mă grăbii să accept ; recomandarea asta ar face-o pe cucoană să mă privească cu ochi mai buni. Hangiul îmi spuse că tocmai se duce la

Spreheruv cu mașina pentru cumpărături, că o să mă ia cu el, și o să mă lase în Motanșiret la doamna Fieraru ; prezentările nu vor dura mult.

— Dar să așteptăm ora nouă jumătate, zece, adăugă el, nu se scoală niciodată înainte, și în plus mai am și eu treabă pînă atunci.

— Tocmai asta voiam să vă spun, replicai eu. Intenția mea era să aștept ora zece.

Și era abia șapte și jumătate. Mă instalai într-un colț al cafenelei și-l rugai pe domnul Gușă — hangiul — să mă strige cînd va pleca. Adormii imediat și eram într-o foarte bună dispoziție două ore mai tîrziu cînd mă urcai în mașină. Aveam doar cîteva minute de mers pînă în strada Veche ; profitai de ele ca să-i pun lui Gușă cîteva mici întrebări despre doamna Fieraru.

— E foarte bine din toate punctele de vedere, spuse el.

CASTELUL DIN BUNA-MĂSURĂ

Pe cînd eram la Motanșiret făcînd pe polițistul, bunul meu Firicel se hotărî să vină după mine la Buna-Măsură ; știindu-mă nervos și atît de puțin făcut pentru prefăcătorie — o calitate necesară în rolul în care mă aflam — se gîndea să mă secondeze prin sfaturile sale. De altfel, atmosfera de dincolo de mormînt pe care o respira în tovărășia Sofiei îl enerva la culme ; așa că luă ca și mine trenul și debarcă

la Buna-Măsură cîteva zile după ce plecasem eu de acolo.

O și pornise cu valiza pe drumeagul către castel, cînd un țăran i-o luă înainte și se oferi să-i ducă bagajul. Firicel acceptă și cei doi discutară tot drumul. Țăranul, pe nume Caterincu, aflînd că Firicel se duce la conac, își luă un aer de om care știe multe și-i spuse că nimeni nu cunoștea povestea mai bine ca el. Și imediat îl puse la curent cu tot ce știa :

— Castelul Buna-Măsură, domnule, se poate spune că e ceva istoric. Eu nu l-am cunoscut niciodată pe bunicul domnișoarelor Nudu, dar taică-meu îl cunoștea bine, și-a aflat de la el o sumedenie de istorii în ce privește familia și casa lui. Așa cum o să vedeți, dacă vă duceți acolo, castelul nu mai are nimic din înfățișarea de altădată. Înainte era o fortăreață, domnule, adică ceva construit anume ca să reziste la năvala dușmanului. Se spune că de pe vremea invaziei ya-yașilor, Buna-Măsură, care pe atunci se numea Benemituri, fu asediat timp de șase luni și că năvălitorul pînă la urmă se lăsă păgubaș. Asediații, care erau în număr de trei sute, se treziră doar optsprezece după asediu ; se mîncaseră între ei. Ca să răsplătească o atît de frumoasă ispravă, regele îl făcu pe castelanul din vremea aceea — un anume Menaric — marele său maestru de vînătoare și-l iertă de orice bir către coroană. Castelul avu atunci o perioadă de belșug. Își dublă suprafața, și pămînturile dimprejur se întinseră dincolo de Spreheruv, la apus, și pînă

la Nuţionsac, la răsărit. Menaric Nudu îşi împărţea timpul între slujba pe care o avea la Curte şi lucrările sale la Buna-Măsură. Îşi dădu duhul într-o zi de iarnă, îngheţînd cu cal cu tot în timpul unui viscol. Fiul lui Menaric, Varzobosită, nu l-a mai mulţumit pe rege în slujba pe care o avea de la taică-său pentru că era beţiv. Toată viaţa lui nu se clinti din Buna-Măsură, care deveni, după ce se terminară invaziile şi în ţară fu linişte, un loc de întîlnire pentru beţivi. Marchizul de Buna-Măsură, cum poruncea să fie numit Varzobosită pentru a-şi aduce şi el obolul la moda asta de-a franţuzi numele barbare, avu norocul de-a plăcea fiului regelui, care văzu în el tovarăşul ideal pentru neruşinările sale — era şi el beţiv — şi-l numi cînd se urcă pe tron mare paharnic. Cum marchizul refuza să-şi părăsească reşedinţa, regele se deplasa el cu toată Curtea la cumătrul şi nu se dezlipea de Buna-Măsură decît dacă vreun curier îl chema în capitală pentru o afacere de stat. Regina-mamă luă asupra ei domnia în timpul acestor intervale etilice, dacă se poate spune aşa, ale fiului său. De altfel, regina aceasta, Alfonsa, a fost una din figurile cele mai jalnice din vremea aceea ; hemofilică şi paranoică, ea era în mîinile doctorului său, Retezeu, un subiect pentru cele mai diferite experienţe, dintre care cele mai multe fură nefaste regatului. Cine nu cunoaşte, de pildă, impozitul asupra urechilor ? Orice ureche care depăşea formatul tolerat de către edictul regal era impozabilă

proporţional cu cît depăşea, asta dacă nenorocitul posesor nu dăruia tezaurului unul din apendicii săi, folosit ca îngrăşămînt în culturile de fire pentru răsucit ; aşa se întîmplă că un număr din ce în ce mai mare de supuşi îşi retezară o ureche — de unde numele lui Retezeu. Cunoaşteţi probabil şi expresia „a asculta doar cu o ureche“, care deveni repede populară. Aşadar doctorul fu de fapt singurul stăpîn al regatului timp de douăzeci de ani, ceea ce explică o mulţime de dezordini care se produseră atunci şi ale căror consecinţe afectează şi astăzi viaţa civică din ţara noastră. Ca să revenim la castel, v-aş spune că există anumite tainiţe necercetate, unde se spune că odihnesc rămăşiţele personajelor care n-au încetat nici acum să obsedeze minţile oamenilor noştri. Ducele Filip de pildă, bun prieten cu Varzobosită, care colecţiona inelarele amantelor sale, reduse de stăpînul lor, după ce erau mîngîiate, la starea de pezmet. Marchizul se supără de moarte cu ducele în urma uneia din aceste căsăpeli, una din victime fiind rudă îndepărtată a prietenei lui celei mai bune. Preotul Mişcăcrupă, cavalerul Relief, domnişoara de Tusecaldă, maica Sacîz, avocatul Clănţău, duşmani ai castelanului şi totodată prizonieri pe veci în subteranele de la Buna-Măsură. Şi cînd spun necercetate nu fac decît să urmez părerea vulgului. În ce mă priveşte, nu m-aş mira ca surorile Nudu să coboare din cînd în cînd în beciurile lor şi să ştie cu exactitate moaştele existente

acolo, care, dacă nu mai sînt compromițătoare, nu înseamnă că nu dezvăluie îndeajuns zelul străbunilor lor. Căci Varzobosită n-a fost singurul din familie care s-a lăsat pradă unor afecțiuni dezordonate ; majoritatea descendenților săi au provocat scandal, ca să ajungem pînă la Gaston Nudu, tatăl domnișoarelor, care, bețiv înrăit cum era, făcu să i se ducă duhul pe vremea cînd eram eu copil, și muri într-un șanț la vîrsta de treizeci și opt de ani peste o fetiță pe care o sugrumase. Dar vorbesc, vorbesc... Aș putea să știu, de fapt, ce vă aduce la castel ?

— Trebuie să-mi găsesc acolo stăpînul, domnule, care tratează cu aceste domnișoare niște afaceri de care habar n-am.

— Și de care cred că n-o să aveți niciodată, deoarece ghicesc că sînteți atît de discret...

— Nu știu, domnule, ca un servitor să-și poată permite să încalce față de stăpînul său regulile bunei-cuviințe, i-o tăie Firicel, care, întotdeauna subtil, nu se lăsa îmbrobodit.

— Fie și-așa, domnule. Am să continui deci, dacă vreți să turui mai departe ca o moară neferecată, cum se zice... Dar uite că de aici se vede unul din turnulețele castelului. E Turnul Dragostei, numit așa în amintirea Aramintei Nebunache, a treia favorită a lui Anton Nudu, baron de Nuționsac și senior de Spreheruv, marchiz de Buna-Măsură. Araminta asta, văduvă după mareșalul-duce de Bunălău și măritată apoi cu contele de Nebunache, era una din cele mai frumoase persoane ale regiu-

nii. Marchizul i-a fost prezentat în timpul unui bal dat de nobila văduvă de Ercule, și din seara aceea datează legătura lor rodnică în tot felul de drame. Araminta avu de la Anton trei copii, pe care-i înăbuși în leagăn și sînt probabil îngropați în beciuri. Contesa, despărțită în fapt de bolnăviciosul ei soț — grav rănit în cursul unei bătălii, nu se mai înzdrăveni niciodată cum trebuie — își alese să stea la Buna-Măsură, unde pînă la urmă se stabili un fel de rotație între amanții ei. În ciuda lui Anton care nu crîcnea, sus-numiții veneau la Araminta în apartamentul ei, curînd socotit prin împrejurimi drept cel mai galant azil. Într-o seară, cînd cavalerul Relief era lîngă amanta sa, intră marchizul, care greșise ziua. O pornire subită îl făcu să se năpustească asupra tînărului, care, gol-pușcă, se repezi afară pe scări ; nu-l pusese însă la socoteală pe credinciosul valet al lui Anton, care-i bară drumul și-l lovi de moarte pe una din trepte. Araminta, nebună de durere, se azvîrli de la înălțimea ferestrei în șanțul cu apă dimprejurul castelului, unde se înecă. Marchizul din ziua aceea închise turnul fatal pe care-l zidi, și-și închină restul vieții operelor de binefacere și celei mai sălbatice evlavii, căci era spaniol după bunicul dinspre mamă. Povestea domnișoarei de Tusecaldă și a maicii Sacîz e mai veche, ea datează din vremea lui Ludovic Nudu, consilier al regelui Rindeluță. Era pe timpul cailor de paradă și a rochiilor cu blană de veveriță. Babette de Tuse Caldă, doamnă

de companie a marchizei, era o tînără desăvîrșită din toate punctele de vedere. După originea și educația ei, trebuia să ajungă una din primele doamne ale regatului. În plus, era și fecioară, deși avea optsprezece ani, ceea ce nu găsești pe toate drumurile. Partidele cele mai măgulitoare o asaltau cu insistențele lor, dar fiecăruia dintre adoratori avea obiceiul să-i spună: „N-am să vă ascult, frumosule senior, pînă cînd n-o să mi se vindece rana de care sufăr“. Nobilimea din vremea aceea, oricît de exersată ar fi fost în dezlegarea enigmelor, care se obișnuia să se pună între oamenii de spirit, în saloane, era uluită în fața acesteia, cu atît mai mult cu cît orice mare farmacist sau medic trimis s-o aline pe bolnavă primea același răspuns. Ajunseseră cu toții să dispere de starea acestei persoane, cînd într-o zi, tînărul și îndrăznețul baron de Tragențintă, care se ducea spre Locurile Sfinte să se pocăiască, trecu prin acest ținut și auzi vorbindu-se de domnișoara noastră. Mai pișicher decît compatrioții noștri, dibui care-i misterul și se hotărî s-o vindece pe bolnavă. De multă viclenie și îndemînare avu el nevoie, căci de cîtva timp nevinovata copilă nu lăsa să se apropie de ea pe nimeni care era de alt sex. Așadar Tragențintă se travesti în femeie bătrînă, încovoindu-și șira spinării și bălăbănindu-și ciolanele ca frunza bătută de vînt. Se instală într-o colibă din apropierea castelului, la marginea pădurii, și, pentru a face cunoscute darurile de doftoroaie pe care zicea că le are,

se ducea în fiecare zi în sat cu coșul plin de tot felul de plante și alifii fabricate cu ajutorul acestora. Întîmplarea făcu ca o frunză de moșmon să intre în compoziția unuia din balsamurile sale și s-o vindece de varice pe o femeie din sat; se duse vestea, și maica Sacîz, cum îl botezaseră, văzu defilînd pe la ea pe toți buboșii, furunculoșii și bolnavii de varice din canton. Faima bătrînei ajunse la urechea domnișoarei de Tuse-Caldă, care, cînd cumătra se înfățișă la conac, nu refuză să se lase examinată de ea. Ghiciți urmarea istoriei care a început prin nenumărate mîngîieri cerute, după cum spunea șireata bătrînă, de starea în care se afla rana; și ghiciți și esența acestei răni și modul în care cavalerul nostru își îngriji pacienta. Aceasta nu avu timp să zică nici măcar „au“ și se trezi prinsă așa cum se cade, fapt pentru care, se spune, n-a fost supărată. Dar vă spuneam că maica Sacîz, ca și domnișoara Tuse-Caldă, au sfîrșit în beciurile subterane. Într-adevăr, însoțitoarea marchizei, după această aventură, se aruncă într-un asemenea desfrîu că nu mai era nici un grăjdar, nici un bărbat din garnizoană care să nu-i fi fost medic, în așa fel încît doamna de Buna-Măsură se gîndi că singura îngrijire cerută de starea Babettei era de-a nu mai avea nevoie de nici una; o închise în beciuri, la fel și pe Tragențintă, singurul vinovat de toată această dezordine, și nici de unul, nici de celălalt nu se mai auzi vorbindu-se.

— M-a impresionat, spuse Firicel, parfumul medieval care se degajă din povestea dumitale, așa că sînt nerăbdător s-o cunosc pe aceea a preotului Mișcărupă.

— Mișcăcrupă, domnule. La drept vorbind nu știu dacă pot să v-o povestesc, căci e una dintre cele mai ușuratice...

— Fugi de-aici, domnule. Am mai văzut noi de-astea.

— Ei bine, iată. Abia și-a terminat studiile la seminarul din Agapa, și tînărul Matei Frînghiuță fu trimis de către episcop să preia parohia din Gea, mic tîrgușor din Rubița. Nu știu de cînd datează istoria asta, dar eu o văd întîmplîndu-se cam pe vremea diligențelor, a ghetrelor și a crinolinelor. În colegiu, Matei — profesorii erau cu toții de acord în această privință — trecea drept spiritul cel mai logic și cel mai chibzuit. De sorginte țărănească, bunul simț mai mult decît cine știe ce strălucite facultăți intelectuale l-au ajutat în muncă și, fără prea multă trudă, dar și fără strălucire, a dus-o la bun sfîrșit. Un tocilar, cum s-ar spune astăzi. Nostalgii nu avea. Fantezie nici pe atît. Așa că Monseniorul, pe care îl seduseseră toate aceste calități, nu stătuse mult pe gînduri, atît pentru a-l pune pe tînăr la încercare, cît și pentru a umple golul creat în personalul său, să-l numească în acest loc vacant din Gea. Moartea vechiului preot produsese o adevărată zăpăceală printre enoriași, care profitau de lipsa preotului pentru a nu-și îndeplini obligațiile

religioase și a reînvia între ei anumite certuri de vecinătate, pe care cu mare trudă răposatul le potolise. Parohiei îi trebuia un om energic, prea puțin înclinat la meditație și mai ales aproape, prin mediul său familial, de mentalitatea țărănească. Matei era tocmai bun, deși îi lipsea stagiul de vicar, iar preamarea lui tinerețe putea să-i fie dăunătoare. Dar necesitatea face legea și Monseniorul se pronunțase. Așadar, într-o frumoasă dimineață de octombrie, Matei sosi la Gea, unde de la început îi plăcu aerul curat care-i înțepa obrajii îmbujorîndu-i. Ce preot drăguț o să fie, se gîndiră fetele cînd îl văzură trecînd ; iar el saluta fără nici un gînd ascuns, împărțind fiecăreia și fiecăruia cel mai candid surîs al său. Nu i-a fost greu să-și găsească o gazdă ; drept către clopotniță ca o rîndunică se îndreptă el, cu inima plină de bucurie și capul zumzăind de vorbele sfinte ale Te-Deum-ului. O scurtă rugăciune la biserică, o privire încărcată de dragoste către tabernacol, și iată-l pe Matei cu valiza în mînă sunînd la poarta casei parohiale. Domnișoara Berta alergă să deschidă ușa cu niște ochi rotunzi la vederea heruvimului, pe care-l îmbrățișă ca o bună mamă-cloșcă pe amîndoi obrajii. „Barem pe dumneata, spuse ea folosind un barbarism la modă în regiune, nici ridurile și nici părul alb nu te reprezintă.“ Cîtă prospețime în toate astea, nu-i așa, domnule ? Povestea mea începe ca o dimineață de Paști și puțin lipsește să n-o termin aici... Dumnezeu să mă ierte, dar, vai,

cireşii se veştejesc, simplitatea nu-i decît o capcană pentru proşti, şi tot ce începe prin culorile aurii ale harului, sfîrşeşte în rugina păcatului. Matei Frînghiuţă nu scăpă nici el acestei legi generale, şi cu cît mai glorioasă îi fusese ascensiunea cu atît mai monstruoasă i-a fost decăderea. Totul începu într-o seară de duminică, după vecernie. Ultimele enoriaşe părăsiseră biserica, domnul preot ieşise în grădină. De şase luni de cînd sînt aici, se gîndi el, bunul Dumnezeu nu-mi dă decît bucurii. El a îngăduit ca enoriaşii să mă iubească şi să mă urmeze în misiunea pe care o am. La slujba de duminică totul merge strună, pruncii sînt tot botezaţi, cu copiii care învaţă religia n-am cine ştie ce greutăţi, am strîns o mulţime de fetiţe pentru cultul Sfintei Fecioare. Corul merge bine, pomeni cîte vrei, toţi au încredere în păstorul lor. Binecuvîntat să fie cel ce vine în numele Domnului, amin. Îl rog pe Atotputernic să arunce şi de acum înainte asupra mea privirea-i milostivă şi să mă facă demn de sarcina pe care mi-a încredinţat-o ; el mi-a dăruit sănătatea şi tinereţea ; de mi-ar dărui perseverenţa şi spiritul de abnegaţie pe care în faţa unei asemenea fericiri sînt în primejdie să le pierd. Or cel viclean tocmai clipa asta şi-o alese pentru a-şi manifesta prezenţa. Cîtă mîrşăvie în acest cap decăzut, ce gînduri întortocheate şi cîtă perversitate ! Pentru a se potrivi cu blîndeţea predicii şi cu puritatea acestei seri săteşti, el luă înfăţişarea lui Octav zis Titircă, flăcău din Perona, frumos ca un

înger, plin de veselie, mare pezevenghi în faţa Domnului, primul copil din cor. Aşadar Titircă, fluierînd o melodie de dans, trecu prin faţa grilajului, unde se opri ca să-l salute pe Frînghiuţă ; se sprijini în coate de portic, ostenit cum era de ziua aceea la cîmp, iar părintele se apropie de el să-i strîngă mîna.

„Poţi să vii mîine dimineaţă să mă ajuţi la liturghie ? îl întrebă el. Fifi e bolnav, iar Puişor e la bunică-sa, n-am pe nimeni."

„La ordinele dumneavoastră, părinte, zice Titircă, deşi la cincisprezece ani, ştiţi, sînt cam bătrîn, ar trebui să vă gîndiţi să mă înlocuiţi..."

„Ce tot spui tu acolo, Titircă ? Nu există vîrstă cînd e vorba de bunul Dumnezeu, şi cu cît vei sluji mai mult la altar, cu atît mai bun fiu vei fi pentru ai tăi."

„Credeţi ?" întrebă celălalt cu o sclipire de răutate în ochi.

„Nu eu spun asta, sfîntul Pavel în epistola către..."

„A, îmi place sfîntul Pavel, reia Titircă, are vînă nu glumă, e..."

„Vînă nu-i cuvîntul cel mai potrivit cînd e vorba de un sfînt, de un apostol şi de un doctor al Bisericii. Ardoare mai degrabă, sau pur şi simplu credinţă, căci credinţa mişcă munţii din loc. Ştiai, Titircă ?"

„Credinţa şi dragostea, părinte."

„Sigur, Titircă. Dragostea de Dumnezeu e cea spre care trebuie tot timpul să năzuim, căci ea nu ne e dată, ea se dobîndeşte, se

întărește, crește. A cunoaște pentru a iubi, spune sfîntul Eustațiu..."

„Că veni vorba, părinte, ați văzut crăpătura aceea mare din dreapta altarului sfîntului Vearză ? Ar trebui reparată..."

„O crăpătură ? N-am văzut..."

„Veniți, am să vă arăt."

Și Titircă a și sărit peste portiță și l-a tras pe Frînghiuță după el în biserică. Ultimele raze ale amurgului abia se stinseseră la orizont, sfîntul lăcaș se umplea de umbra străpunsă doar de cîteva licăriri, pe care mîini pioase le făcuseră să țîșnească din lumînările pentru liturghie, în semn de rugăciune și de închinare la sfîntul lor preferat. Novene din copilărie, cine va spune farmecul ritualului și a tot ce vă însoțea ? Titircă și preotul merseră spre altarul sfîntului Vearză, unde pîlpîia o flăcăruie în sfeșnicul ei de aramă, și băiatul, trăgîndu-l de mînecă pe pastorul său, îi arătă pe perete, abia vizibilă, crăpătura. Dar atît de apropiate unul de altul, în întunericul complice al predicilor nerostite și al surdelor patimi, capetele lor se recunoscură deodată, o mare tulburare făcu să se prăbușească în ochii lui Frînghiuță lumina pîlpîitoare a candelabrului, iar Titircă bolborosea într-o latină profană condamnabile duioșii. De atunci preotul din Gea făcu lucrul acela cu Titircă, apoi cu Tonache, apoi cu Ipolit, apoi cu Clement, cu Jacques, cu Jean, cu Bartolomeu, cu toate lichelele din sat și din împrejurimi, și luă încetul cu încetul înfățișarea acelora pe care-i

trădează cine știe ce ciudățenie în moravuri, de unde porecla de Mișcăcrupă. E puțin probabil ca el să fi fost obiectul mîniei domnului marchiz, ci mai degrabă al fulgerelor Monseniorului ; legenda populară totuși l-a azvîrlit în subteranele de la Buna-Măsură, unde putrezi împreună cu frații săi întru nelegiuire.

— Ei bine, domnule, spuse Firicel nu-ți mai rămîne decît să-mi povestești istoria avocatului Clănțău, pentru a sfîrși cu tainițele astea subterane.

— A, aceea e de alt soi ; din crimă în crimă ajungi la furt, care nu-i cea mai neînsemnată nelegiuire...

— Te ascult.

— Avocatul Clănțău... Stai, să-mi amintesc... Da, avocatul Clănțău era unul dintre acele personaje veroase pe care le întîlnești în această profesiune mai des decît ar fi de dorit Ce stirpe mîrșavă, nu-i așa ? De cînd există oameni pe lume, se plîng de acești profesioniști ai escrocheriei, fără ca pentru asta să-i excludă o dată pentru totdeauna din societate ; vorbesc de avocățeală în general, fără nici o deosebire, deoarece socotesc că specia a furnizat destui buni de spînzurat pentru a putea fi considerată în ansamblul ei drept o tară a omenirii.

— Bine, domnule. Vino la fapte, te rog.

— Avocatul Clănțău, spuneam, era un om de nimic. Profesa avocatura la Naltînscurt, oraș cu populație destul de mică, dar suficientă pentru talentul lui, pe care-l folosea să-și

împingă concetățenii unii împotriva altora ; n-a existat ceartă în familie, faliment fraudulos sau crimă pasională de care să nu fie indirect răspunzător. Sculat cu noaptea în cap, Ciprian Clănțău bătea în lung și-n lat străzile orașului, pîndind cea mai mică ocazie de a intra în acțiune. O precupeață la tejgheaua ei era insultată de-o menajeră, un băiat cu cărucul împiedica trecerea pe șosea, un șofer îl brutaliza pe-un trecător pașnic, iată-l pe pedantul nostru în acțiune, îmboldindu-l pe unul, ocărîndu-l pe celălalt, moralizîndu-l pe-un al treilea și înveninînd din toate părțile cearta pînă într-atît, încît intervenea forța publică — aceasta la Naltînscurt se ascundea sub uniforma pașnică și spălăcită a unui jandarm. Oamenii se înfierbîntă, amenințările sporesc, pumnii curg cu nemiluita și postul de poliție e la capătul străzii. Maestrul Clănțău se alătură cortegiului și, dintr-odată mieros, fiecărei părți în cauză își oferă serviciile, lipindu-se de cel care i se pare mai solvabil. Bună treabă, într-adevăr ! Iar naivitatea tuturor acestor oameni cumsecade e atît de mare că manevra ticălosului nu-i cîtuși de puțin descoperită, și autorul ei se alege de fiecare dată cu un proces de susținut și un spor de stimă. La prînz își joacă rolul de băiat bun, plătind aici un aperitiv, colo spunînd cîte-o glumă deocheată, mai încolo strîngînd mîna unora de la care va scoate într-o zi cu vîrf și îndesat o groază de gologani. Apoi, seara îl vezi bîntuind barurile și cluburile, elegant îmbrăcat, vorbind vrute și nevrute, apropiindu-se de oricine și făcîndu-se luntre și punte să-și atragă simpatii și confidențe de pe urma cărora va profita prin șantaj și cu ajutorul unor combinații, despre care cel mai mic lucru ce se poate spune e că sînt suspecte. Or, Gaston Nudu, tatăl acestor domnișoare, despre care ți-am mai spus, era la Naltînscurt — aflat doar la aproximativ zece leghe de Buna-Măsură — proprietarul unei case grevate de ipoteci, dar pe care dorea cu orice preț s-o păstreze în patrimoniul său. Făcea din cînd în cînd cîte-o incursiune la Naltînscurt, unde toți îl cunoșteau sub numele de Roșcovanul, atît pentru culoarea părului, cît și pentru obiceiul de a bea la prețuri de nimic ; la Capitelul, crîșma din piață, ți se povestesc în legătură cu el o sumedenie de anecdote. Așa se face că Gaston, încrezîndu-se mai întîi în opinia publică, apoi în informațiile mai amănunțite asupra personalității lui Clănțău, se gîndi că cel mai sigur mijloc de-a ieși basma curată era să se adreseze pungașului nostru. Își dădu întîlnire cu cumătrul și-i expuse cazul ; era vorba să-i despăgubească iute pe creditorii ipotecari fără să scoată vreun ban din buzunar ; nici Gaston, nici Ciprian nu se gîndiră să se înșele unul pe celălalt asupra modului în care vedeau problema. Clănțău ceru ca aconto cerceii marchizei, vestiți în tot ținutul și pe care-i obținu cîteva zile mai tîrziu sub formă de garanție pentru plata onorariului. Urma, conform planului pe care-l făcuseră

împreună, să declanşeze o ofensivă în toată regula împotriva unor proprietari din vecinătatea casei Nudu, invocînd nişte servituţi uitate, dreptul de trecere şi alte şicane, care la noi la ţară constituie o hrană serioasă pentru oamenii legii...

— Cred că am ajuns, îl întrerupse Firicel, oprindu-se în faţa grilajului de la castel. Sînt dezolat că nu pot să aflu continuarea istoriei, dar mă tem să nu fiu nepoliticos faţă de domnişoara Nudu dacă vin prea tîrziu. Am să te mai văd, desigur, într-una din aceste zile, şi-ţi mulţumesc pentru plăcuta dumitale tovărăşie.

— N-ai pentru ce, bombăni palavragiul contrariat de modul acesta abrupt de-a întrerupe discuţia. La bună vedere, domnule.

Şi Caterincu îşi continuă drumul, în timp ce Firicel suna la poartă. Doar oboseala putea să-i justifice modul trufaş în care pusese capăt discuţiei, căci aluzia la cercei ar fi trebuit să-i aţîţe curiozitatea.

MISTERUL NUDU

(continuare şi sfîrşit)

Firicel, aşteptînd să i se deschidă, şi eu pe de altă parte, în faţa uşii lui Germaine, eram amîndoi, deşi în momente diferite — la interval de două-trei zile — şi în locuri diferite, în aceeaşi situaţie. Misterul Nudu ne intriga pe

fiecare, dar nu în aceeaşi măsură, de vreme ce Firicel ştia mai puţin decît stăpînul său, dar ne preocupa pe amîndoi şi se înfiripa astfel în pofida împrejurărilor, ba chiar în pofida lui însuşi. Aşa se creează sau recreează, din pricina atenţiei indivizilor foarte îndepărtaţi unii de ceilalţi, dar însufleţiţi de aceeaşi pasiune, ceea ce s-ar putea numi noduri circumstanţiale de timp şi de loc, complexe parcă de materie spirituală brută, neexplorată, disponibilă, încărcată toată de forţă şi gata să dea naştere la cine ştie ce minunată invenţie ; dar această forţă nu-i decît o himeră, ea are toate aparenţele vieţii, împrumutîndu-i ineditul la nevoie, făcînd să apară între diferitele posibilităţi nişte tainice relaţii, scoţînd în relief anumite inponderabile, fără ca prin aceasta să participe la singurul mister care există : realitatea. Tot aşa ne străduim în camera noastră să construim pentru viitor o fericire ideală, avem impresia că o păstrăm datorită veghei şi eforturilor, nu ne poate scăpa decît din neatenţie şi de aceea nu pierdem nici o clipă, stînd, ca să zic aşa, de santinelă ; şi pentru că, poate, la cîteva mile de aici cine ştie ce visător acţionează la fel, se creează acea faimoasă legătură circumstanţială şi ajungem la intima convingere că sîntem pe punctul de-a reuşi. Şi cînd colo ne pomenim peste o sută de ani în aceeaşi cameră şi cu mîinile goale, pentru că am uitat să deschidem uşa şi să coborîm în stradă, unde poate ne aştepta norocul.

Iată de ce misterul Nudu nu există, şi nici un alt mister decît acela al măreţiei omeneşti ; şi lui Firicel mai tîrziu, cînd îi spusei despre eroarea pe care o făcusem — nu găsise la castel decît pe Margareta Nudu în faţa ciorbei ei, iar eu, la numărul 6 de pe strada Veche, pe Germaine Fieraru la ea în baie — i-am explicat că am dat dovadă de înţelepciune că n-am văzut dincolo de scenele astea banale o realitate transcendentă şi că am renunţat frumuşel să mai sondăm cu luminile noastre ceea ce era insondabil, pentru că nu avea profunzime.

Nostim e, şi asta infirmă ce-am spus adineauri, că ne întîlnirăm amîndoi la prefect, fără să ne fi înţeles dinainte, exact la aceeaşi oră şi în aceeaşi zi, ca şi cum scurta noastră despărţire nu avusese niciodată loc şi că amîndoi, eu mai repede, iar el într-un ritm mai moderat, visaserăm şi participaserăm numai în imaginaţie la această jalnică aventură.

ULIUL

A doua zi ne luarăm iar brişca precum ocnaşul ghiuleaua şi plecarăm în direcţia mării. Un uliu, pe care-l vedeam rotindu-se deasupra noastră, veni să se aşeze pe grumazul lui Clotho, care nu se arătă deloc stingherit, ba dimpotrivă, părea că stă de vorbă cu pasărea. Aş fi vrut să ştiu ce putea să apropie două animale atît de deosebite ; e supărător să nu poţi înţelege, încă de la început, anumite manifestări naturale, căci înclinaţia noastră către mister ne face să le socotim drept nişte enigme. E oare enigmatic că o zburătoare se complace în compania unui patruped ? E oare enigmatic că au aerul a doi complici ? Cîtuşi de puţin şi totuşi asta mi-e pornirea, că nu mă puteam împiedica să acord înţelegerii lor un caracter insolit, cu atît mai mult cu cît Clotho, la o încrucişare de drumuri, o apucă fără să mai stea pe gînduri şi fără să aştepte porunca, la dreapta. Pasărea bătu din aripi, parcă de satisfacţie, şi-şi luă zborul pentru a se duce să se cocoţeze pe-un fel de dolmen, care se vedea înălţîndu-se la cîteva sute de metri mai încolo. Ajuns la dolmen, Clotho se opri şi nu reuşirăm să-l facem să plece ; întoarse capul spre uliu şi necheză de două-trei ori, lovind cu copita în pămînt. Coborîi din brişcă şi mă dusei în recunoaştere către monument ; cînd mă văzu apropiindu-mă, uliul se desprinse de pe locul unde se cocoţase şi se îndepărtă dînd din aripi.

Se aflau acolo trei pietre uriaşe ; bazele lor aşezate cam la doi metri distanţă una de alta şi vîrfurile care se uneau formau un fel de piramidă grosolană, sub care văzui cu emoţie mişcîndu-se ceva. Mă apropiai. Era un copil în faşă aşezat pe-o pătură şi avînd un aer foarte vioi. Cînd mă văzu, începu să gîngurească, iar gura lui ştirbă zîmbea cu duioşie. Ce descoperire ! Îi strigai lui Firicel că găsisem un fiu şi, vîrîndu-mă sub piramidă, luai copilul, care continua să facă mii

de drăgălăşenii. Îmi cărai povara pînă la brişcă, şi vizitiul, la vederea acestei progenituri neaşteptate, rîse cu gura pînă la urechi.

— Numai asta ne mai lipsea, spuse el. Ce-o să facem cu pruncul ăsta ?

— O să-i căutăm o mamă, răspunsei eu, în satul cel mai apropiat ; căci un copil fără mamă, părăsit sub o stîncă, nu îndeplineşte condiţiile cerute de igienă. Nu eşti de acord ?

— Să fie într-un ceas bun, domnule. Mă temeam ca sentimentele dumneavoastră materne să nu meargă pînă acolo încît să faceţi din sugaciul ăsta tovarăşul nostru de drum.

— Ce-ţi trece prin cap ? Hai, la drum. Trebuie să ajungem la Naltînscurt, dacă mi-amintesc eu bine, în două-trei ore.

Pruncul purta la gît un lănţişor de aur şi o medalie pe care era gravat numele Gypsofilius ; pe reversul medaliei, un uliu. Oho ! mă gîndii eu, să nu mă grăbesc cu concluziile. Era de altfel, pe cît puteam să-mi dau seama, destul de curat îmbrăcat şi părea încîntat de atenţiile mele. Nu mi-au plăcut niciodată pruncii, dar acesta, şi nu pentru că eu îl descoperisem, mă mişca prin încrederea şi prin faptul că depindea întru totul de mine ; mă gîndii că în locul lui aş fi fost foarte mulţumit să scap în felul ăsta de sub dolmen şi numai această imagine era de ajuns să mă îmboldească, pe mine adult, să fac pentru nenorocitul de sugar ce mi-ar fi plăcut să se facă pentru mine însumi. Apoi, brusc, mă cuprinse o nelinişte : va trebui oare

să şi schimbăm copilul şi să ne îndeletnicim cu această treabă scîrboasă ? Îi pusei întrebarea lui Firicel, care pufni din nou şi răspunse că o să avem tot timpul să acţionăm, dacă împrejurările o vor cere. Mă rugai la Dumnezeu ca acestea să n-o ceară pînă la Naltînscurt şi-l instalai de Gypsofilius pe perne alături de mine.

— Fiţi atent să nu cadă cu capul înainte, spuse vizitiul, un prunc e foarte plăpînd şi primejduit la cel mai mic hop ; aplecaţi-l mai pe spate.

Aşa făcui. Dar Gypsofilius începu să zbiere ca din gură de şarpe şi a trebuit să-l iau din nou pe genunchi şi să-l legăn. Copilul era încîntat.

Curînd furăm nevoiţi să ne oprim, căci două corpuri culcate de-a latul drumului ne opreau trecerea. Erau cadavrele unui bărbat şi unei femei care aveau amîndouă pe faţă urme de lovituri şi de gheare. Ridicai capul şi văzui uliul planînd în văzduh ; nimic nu te silea să faci vreo legătură între pasăre şi corpurile aflate în nesimţire, deşi pentru o clipă m-am simţit tentat. Cerui părerea vizitiului, dacă se cuvenea să luăm de la cadavre cîte-o şuviţă de păr ; nu găsea că are vreun rost ; aşa că traserăm corpurile la marginea drumului şi eram gata să ne urcăm în trăsură, cînd îmi veni ideea de a recupera cămaşa şi încălţămintea bărbatului ; lui tot nu-i mai foloseau, iar eu aveam mare nevoie. Cînd dezbrăcai mortul, văzui că avea la gît acelaşi

lănţug şi aceeaşi medalie ca şi copilul. Avui curiozitatea să mă uit dacă femeia purta şi ea aşa ceva şi văzui că da.

— Nu încape nici o îndoială, îi spusei eu lui Firicel ; aceşti bieţi oameni erau părinţii lui Gypsofilius. Mai trebuie să ştim ce înseamnă uliul de pe amuleta lor.

— Luaţi şi medaliile, îmi propuse automedonul. O să avem poate răgaz să aflăm mai multe despre ele.

Scosei deci lănţişoarele de la gîtul răposaţilor şi-mi reluai locul lîngă orfan. O pornirăm din nou la trap.

Furăm încă o dată opriţi din cursa noastră de o masă negricioasă aflată în mijlocul drumului. Firicel coborî el acum şi scoase o exclamaţie de surpriză. Obstacolul era format din ulii morţi, îngrămădiţi metodic cu capul sub aripă, în aşa fel că la prima vedere nu-i putusem identifica.

— Enervante coincidenţe, spusei eu ; par să ne ceară să adoptăm iarăşi mentalitatea primitivă pentru a vedea în fiecare din ele manifestările unei ordine supraterestre. Mă hotărîsem să...

— Ajutaţi-mă să azvîrl animalele astea în şanţ.

La Naltînscurt ajunserăm pe înserate ; de o oră Gypsofilius scîncea într-una, oricîtă ingeniozitate am desfăşurat eu ca să-l distrez. Care din sat o să-l vrea pe orfan şi cum o să-i explicăm prezenţa în brişca noastră ? Vom fi luaţi drept hoţi de copii şi-or să iasă tot

felul de complicaţii din asta. Firicel avu fericita idee de a pofti în brişcă o ţigancă şi, cu ajutorul unei sume sau mai degrabă a promisiunii că i se va plăti, s-o convingă să treacă drept mama copilului. Am întîlnit-o chipurile pe drum şi i-am propus s-o conducem, pe ea şi pe fiul ei, pînă aici, dat fiindcă pierduse trenul la Spreheruv. Femeia pe care n-o cunoştea nimeni prin părţile locului consimţi să intre în jocul nostru fără nici o altă explicaţie şi ne sfătui s-o lăsăm să coboare la un anume han, unde ştia ea că se duc de obicei oamenii din neamul ei, cînd vin la Naltînscurt.

— E unul Capitel, ne spuse ea, proprietar acolo.

Numele ăsta de Capitel îi aminti ceva lui Firicel. Dar ce conta ; important era să ne descotorosim de prunc.

Găsirăm cu uşurinţă hanul în piaţa satului. Coborîi cu ţiganca şi intrai cu ea la Capitel, care se afla în spatele tejghelei în cafeneaua de la parter. Pentru mamă şi copil îi plătii costul unei mese şi al unei nopţi şi făgăduii să mă întorc a doua zi ; noi urma să dormim la nişte persoane care ne aşteptau. Urcai din nou în brişcă şi-l sfătuii pe Firicel să se îndepărteze de Naltînscurt ; dacă am fi rămas aici, ţiganca n-ar fi pregetat să ne găsească a doua zi dimineaţă şi să ne ceară suma pe care i-o promisesem, ori noi abia aveam din ce să ne acoperim nevoile şi nu ne mai socoteam răspunzători de viaţa copilului ; îi găsiserăm o mamă mai pricepută decît noi s-o

scoată la capăt, iar găzduirea asta era pentru ea singurul cîştig. Firicel acceptă motivele mele şi ne hotărîrăm să mergem pînă în tîrgul Scuipău, la două leghe de acolo.

Mă gîndii pe drum că dezinvoltura pe care o căpătasem era soră bună cu necinstea ; la rîndul său Firicel se vede că era însufleţit de aceleaşi gînduri, căci deodată spuse cu voce tare :

— Fără sentimentalisme.

Şi biciui calul.

SCUIPĂU SAU EXPERIENŢA

Tîrgul Scuipău e tare murdar. Prost îngrijit, fără un serviciu de întreţinere a drumurilor şi plin de amabilitate faţă de excrementele sale. Nu-ţi poţi închipui ce cantitate de resturi şi de materii fecale poate acumula o mică localitate pe durata să zicem de-un an. Toate aceste materii sînt îngrămădite, nu din grijă pentru igienă, ci numai şi numai pentru a permite tîrgoveţilor să circule, la marginea străzilor, aşa cum se face în alte părţi cu zăpada în timpul iernii ; închipuiţi-vă ce efect decorativ !

Venind în goană prin noaptea întunecoasă, Clotho, brişca, Firicel şi cu mine, dădurăm peste unul din aceste mormane ; o oprire bruscă a calului ne aruncă într-acolo şi cu chiu cu vai scoaserăm mai întîi brişca, pentru ca apoi să ne curăţăm hainele la o fîntînă de

pe marginea drumului. Din fericire, temperatura era destul de blîndă şi, sub primul hangar pe care-l găsirăm, ne stabilirăm tabăra pentru noapte ; ar fi fost penibil să ne prezentăm în starea jalnică în care ne aflam în casa cuiva.

În zori, mînjiţi din cap pînă în picioare cum eram, a trebuit să ne călcăm pe inimă şi să ne adresăm unui cultivator ca să ne vină în ajutor. Nu numai că acest om cumsecade nu păru surprins, dar ne spuse că situaţia noastră se repeta în fiecare zi, atît pentru locuitori, cît şi pentru turiştii care treceau pe-acolo, el însuşi era îngrozitor de murdar, pentru că alunecase în ajun într-o groapă cu bălegar.

— Zău, spuse Firicel, cînd mă văzu relatînd aventura noastră din Scuipău, nu vă alegeţi bine episoadele. De ce să vorbeşti de satul ăsta cînd sînt atîtea amintiri care ne năpădesc sufletul ? De altfel îmi pare rău — asta în paranteză — după discuţiile noastre filozofice ; altădată vă blamam că aveţi înclinarea asta, iar acum îmi lipsesc.

— O, ştii, răspunsei eu, Scuipău ori filozofia mea, tot încurcătura aia de maţe.

— Dacă ne gîndim bine, continuă el vesel, mai mult fac cuvintele decît...

— Poate că ai dreptate. Ei bine, hai să vorbim despre experienţă, vrei ? Ce crezi despre experienţa altora ?

— Se spune că nu foloseşte la nimic.

— Se spune prea pripit, dragul meu. În ce mă priveşte, cred că experienţa celorlalţi nu ne scuteşte să ne-o facem pe-a noastră, dar ne serveşte s-o confirmăm ; vreau să spun că, pentru un anumit rezultat care reiese din investigaţiile noastre, sîntem siguri de valoarea sa şi ne ţinem de linia de conduită pe care-o pune în lumină în măsura în care ştim că e urmată şi de alţii. E cu neputinţă să eliminăm *a priori* din modul nostru de viaţă aceste referinţe, oricît de puţin conştiente ar fi ; ceea ce vrea să spună că sîntem nişte animale sociabile, oricît de sălbatic de individualiste ne place să ne arătăm.

— Toate astea, mi se pare mie, au mai fost spuse...

— Ba chiar într-un mod mai elegant, sînt de acord. Dar nu uita slăbiciunea mea pentru locurile comune. Trăim, dragul meu, o epocă în care respectul formelor nu trebuie să înăbuşe oamenii. De altfel, cei care au pretenţia să inoveze...

— Asta aşa e.

Iată-ne, în sfîrşit, pe drumul spre mare. Albastra imensitate nu era la mai mult de cincizeci de kilometri, ceea ce în vegetaţie se simţea încă de pe-acum.

FLORA

Levănţica-pescăruş. E aproape arborescentă. O tulpină lungă pe care la fiecare treizeci de centimetri se agaţă o pereche de frunzuliţe

mirositoare de-un albastru-pal. În vîrful tulpinii două aripi albe, vii, care se desfac şi se închid după vreme şi oră. În soarele puternic al amiezii, în mirosurile înteţite, aceste mii de aripi desfăcute bat în diferite cadenţe pentru a oferi ochiului spectacolul unei armate de pescăruşi captivi parcă ai miresmelor plantei. Totul albastru şi alb, prefigurare a cîmpurilor marine.

Bucuriile-dimineţii. Sînt un fel de sori trandafirii cu petale lichide. Seva ţişneşte din circumferinţa inimii, formînd o fîntînă cu douăsprezece sau patrusprezece jeturi. Imense cîmpuri de bucurii se succed după puste de levănţică, împrospătînd atmosfera cu culturile lor umede ; căci bucuria se cultivă sau mai bine zis se forţează cu ajutorul îngrăşămintelor potrivite şi al răsădirii ; floarea sălbatică are o culoare ştearsă, iar seva ei curge picătură cu picătură şi nu formează decît embrioni de petale.

Nimic nu e mai frumos decît un cîmp înflorit cu bucuriile-dimineţii ; şi ce minunat e să te lungeşti gol sub cascade ! Pielea se înmoaie, devine suavă ca o corolă de rujă, iar spiritul se descotoroseşte de necazuri ; zile întregi ai rămîne sub ploaia asta de apă vie.

Barcarolele. Cupe uşoare care rămîn pe sol, dar a căror tulpină se usucă şi se frînge repede, lăsînd floarea să rătăcească de ici-colo. Cînd bate crivăţul, barcarolele se deplasează

şi se împrăştie pe kilometri întregi de landă ; ai zice că e o sărbătoare japoneză. Movul şi galbenul predomină.

Suledulcile. Sînt un fel de cactuşi fără ţepi, dulci la pipăit şi foarte prolifice. Formează nişte arbuşti care dimineaţa sînt de grosimea unor zmeurişe, iar către patru după-amiază ajung la dimensiunea unui cedru. La prima adiere din larg, către ora şapte, sărurile marine atacă miezul acela delicat pe care-l rod fără întrerupere şi din tot arborele nu mai rămîne decît un schelet, apoi o grămăjoară de fibre.

Macii-cîini. Plante primejdioase pentru că sar la om. Le-am văzut de departe, masate pe-o colină căreia îi dădeau nuanţe purpurii şi albastre-violet. Cînd trece prin preajma lor carne proaspătă, latră. Sturzii care se abat pe coline, seduşi de culoarea pe care o cred a cireşilor, sînt repede devoraţi. Fiecare floare e prevăzută cu un peduncul extensibil ; sare asupra prăzii şi o muşcă ; muşcătură veninoasă, care uşurează şi scurtează lupta împotriva adversarului.

Uitarea-amărăciunii. Flori delicate de-un violet intens şi mirositoare, strălucind ca smaraldul şi fremătînd de dorinţă. Au fost transplantate în această regiune maritimă, avînd o natură mult prea misterioasă pentru a fi originare de aici. Şi totuşi s-au aclimatizat ca şi acele populaţii care, născute în ceţurile Nordului, vor îndulci, visînd în continuare la zăpadă şi la burniţă, sărbătorile barbare ale autohtonilor din Sud. Te gîndeşti, văzîndu-le

atît de blînde, la acele locuitoare din America boreală pe care un scaun de transatlantic le reţine pe malurile unui golf tropical numai pentru că e în vecinătatea unei frunze de palmier. Depeizare şi transhumanţă. Iubirile lor care au fost, pe vremea perlelor şi a petrecerilor cu *whisky,* străbătute de drame gangstereşti, sînt astăzi, după ce febra a trecut, leneş ghemuite între plajă şi inofensiva oranjadă.

La fel şi cu aceste crucifere catifelate.

Vălurile, ciprele şi reţelele. Floricele denumite popular cu numele generice de marmote.

Vîrte-brîiele. A fost botezată aşa *andreosilfa pomparosa,* dar pricina îmi scapă. Lunguiaţă, formată dintr-o singură petală, corola se lărgeşte în partea de sus ca o coleretă, frecată cu un fir de iarbă scoate cel mai melodios sunet care există. Un muzicant abil pe-un buchet de vîrte-brîie ar putea să cînte gama. Ceva din rezonanţa chitarei, de la o distanţă mai mare.

Păstoreţele. Plante medicinale cu miros de usturoi.

Pături-încîntătoarele. Un fel de muşchi care pare ca o ţesătură. Sînt multicolore şi acoperă hectare întregi de stînci care coboară spre mare, şi aceste mozaicuri naturale constituie un adevărat subiect de extaz pentru turist. Oi pasc pe aici şi iau culoarea păşunii, în aşa fel încît, mergînd de la una la alta, ajung uneori pestriţe ca mărgelele acelea de sticlă numite sulfuri. Se spune că pături-încîntătoarele, cînd

faci amor peste ele, înzecesc pasiunea și mor de plăcere amanții care se abandonează îndemnului lor plin de dulceață.

Molodiile. Brazi ale căror ace ar fi păroase. Trunchiul, diafan ca un pahar de apă, e lupă și oglindă în același timp, astfel încît, pierdut în codru, un om nu mai poate ieși.

Măghiranul, cimbrul, arbatusul. Se amestecă în această floră neobișnuită parcă pentru ca străinul să se simtă mai puțin depeizat. Delicată atenție din partea naturii. În cele mai nebunești demonstrații ale fanteziei sale, se gîndește totuși la fiecare din noi.

Trandafirii de putină. Numiți astfel pentru că sînt puși la putină pentru a se extrage din ei o gelatină cu care frumoasele băștinașe își masează șalele și sînii, care fără această igienă ar lua niște proporții monstruoase. Am văzut țărănci neglijente care nu mai aveau, ca să spun așa, o formă omenească ; lucrau goale pe cîmp, asemenea unor gigantice bășici.

Drumețelele. Ne plăceau florile acelea albastre ca cerul, verișoarele miozotișilor, dar din păcate dăunătoare pentru ochi. Dacă fixezi prea mult timp o drumețea, rămîi orb ; din floare se degajă un fluid care apasă corneea. Firicel era cît p-aci s-o pățească ; fu salvat de-un ciobănel, care-i lipi imediat pe ochi o balegă proaspătă de oaie. Poartă numele botanistului Drumeagu. Un monument ridicat în amintirea savantului domină marea.

Fi-fiile. Chiparoase cu glas omenesc. Se strigă și își răspund de pe un deal pe altul într-un ritm lent care, în orele de zăpușeală ale după-amiezii, devine obsedant. Vocea lor, amplificată de-o corolă uriașă, se aude la distanță de kilometri ; are un timbru surd, misterios.

Amețitoarele. Flori pentru buchete.

MAREA POARTĂ

Străbăturăm destul de repede aceste ținuturi, căci eram grăbiți să ajungem la mare. Totuși un fel de teamă mă apăsa. Eram avid și neliniștit totodată, ca la apropierea unui eveniment care trebuia să revoluționeze o existență nepregătită să-l suporte. Ce anume din mine își lua tainice măsuri de prevedere împotriva acestei surprize ? Și de ce să aștept de la întîlnirea mea cu marea altceva decît ceea ce reținusem pînă atunci din orice întîmplare ? Mă gîndesc că uneori e posibil ca un om, mult timp tributar unor influențe și convenții acceptate fără discuție, să nu fi început, ca să zic așa, să trăiască, sau mai exact, apucînd împreună cu cei din jurul său pe-un anumit drum, să fi trăit existența altuia decît el, care e el însuși împotriva voinței sale și care ar putea fi numit dublul atavic ; sîntem fiecare în numele strămoșilor noștri acel personaj independent din noi înșine, dușmanul

nostru în cea mai mare parte a timpului, pe care o lungă obişnuinţă l-a făcut s-o ia înainte persoanei noastre unice şi poate să ne însoţească pînă la mormînt, ascunzînd tuturor oglinzilor în spatele măştii sale faţa noastră cea adevărată, care în felul acesta moare fără să fi văzut lumina zilei. Or, caracterele atavice fiind numeroase, acest străin ar putea teoretic să se substituie idiosincraziei noastre şi să ne facă să trecem prin toate haltele drumului lor, presupunînd că există, aşa cum pe-o hartă geografică drumurile converg către un anume loc, etapele sufletului nostru ; ele se manifestă uneori prin nişte reacţii care ne uimesc, creînd în noi acele viduri care ne fac parcă să lipsim din noi înşine ; poate că aşa s-ar explica credinţa în metempsihoză, această transpunere în spaţiu şi în timp a unui fenomen limitat prin esenţa lui. Dar totul nu e decît iluzie ; atavismele noastre nu sînt cu nici un chip cheia cu care pătrundem în noi înşine, ele nu fac decît să încurajeze lenea de-a ne conforma cu obiceiurile părinţilor noştri, care, tributari şi ei unor idei preconcepute, poate că n-au existat niciodată. Numai gîndul acesta e de ajuns să ne dezguste de orice filiaţie... Dar mă pierd în meandrele unei logici care nu e a mea, de bună seamă.

De cîtva timp, Firicel nu scotea o vorbă şi-l întrebai ce-l preocupă. Îmi răspunse că mai că-i vine să creadă că marea se retrage la apropierea noastră, căci toate calculele lui îi arată că trebuie să fi ajuns de mult. Îi spusei că dublul lui atavic îi joacă probabil un renghi, ceea ce-l făcu, pentru prima oară în călătoria noastră, să mă califice drept imbecil. Am tras concluzia că e frînt de oboseală, căci firea sa statornică nu mă obişnuise cu asemenea necuviinţe. De altfel îşi ceru imediat scuze.

— Eşti pe de-antregul scuzat, îi spusei eu. E în aer ceva, nu ştiu cum, enervant, care mă apasă şi pe mine. Ar trebui poate să încetinim viteza, de vreme ce...

— Priviţi, ce vă spuneam !

Ajunsesem la marginea unei cornişe, care ne ascunsese pînă atunci uriaşa cîmpie peste care atîrna, şi din pricina asta marea părea că se îndepărtase. Dar frumuseţea acestei cîmpii mă încînta : cafeniu-aurie, ca blana unui animal sălbatic, pustie aproape, cu smocuri de vegetaţie cenuşie pe alocuri şi mari terenuri mlăştinoase, a căror culoare, la ora aceea a zilei, avea ceva ireal ; cerul se contempla în mlaştină, limpezit după această baie vesperală, şi părea că vrea să găurească cîmpia pentru a se regăsi la antipozi.

Fumarăm atunci cea mai bună ţigară din ziua aceea, aşezaţi pe marginea falezei.

— Vezi, îi spusei eu vizitiului, că această încercare, sau ceea ce ai luat drept asta, n-a fost o încercare ?

— Ce ?

— Năzuiai să ajungi la mare chiar în seara asta şi iată-ne şi acum la mai multe zeci de leghe.

— Şi dumneavoastră nu doreaţi ?

— Ba da, desigur, dar mă simt atît de bine acum încît uit tot restul şi-mi vine să cred că dorinţele mele nu-mi priesc.

— Cum asta ?

— Spun că dorinţele mele — în cazul de faţă marea — nu se potrivesc probabil cu temperamentul meu. Mereu chestia asta cu posibilităţile care mă derutează într-atît încît ajung să nu-mi mai cunosc adevăratele gusturi.

— Daţi prea multă importanţă acestor nepotriviri.

— Nu, dragul meu, nu. Nu-ţi dai seama cît de mult sufăr din cauza disponibilităţilor mele, care creează o încordare dintre cele mai obositoare. De ce marea, din moment ce cîmpia asta mă satisface pe de-a-ntregul ?

— Pentru că, dacă n-aţi dori marea, nu v-ar plăcea cîmpia asta care ni se opune.

— O-ho, continuă...

— Nu mai e nimic de continuat. Vă temeţi de dorinţele dumneavoastră, şi tot ce întîrzie satisfacerea lor e pentru dumneavoastră o reconfortare.

— Cu alte cuvinte sînt un laş ?

— Bineînţeles.

Îmi plăcea tare mult cum mă punea la punct vizitiul. O făcea de altfel pe nepusă-masă, încît îţi venea să crezi că nici nu-şi dădea seama.

— Ei bine, explică-mi atunci de ce mă tem să ajung la mare.

— Pentru că n-aţi şti cum s-o descrieţi.

— ...Firicel, dumneata eşti un geniu.

Discutarăm astfel fără nici un şir. Cîmpia devenea roz-bombon, apoi de culoare fucsiei, pe urmă ca brebenocul ; mlăştinile ca găurile unei strecurători uriaşe păstrau tonurile lichide ale bolţii cereşti care se scurgea prin ele. Avui pentru o clipă revelaţia unor mari vase capilare cosmice şi a unor curenţi intersiderali ; aceste reverii, oricît ar fi de vane, sînt totuşi exaltante.

Apoi, ne urcarăm din nou în brişcă. Drumul nu ducea direct în cîmpie ; o lua mai întîi de-a lungul cornişei, apoi apuca printr-un fel de defileu, format de nişte ondulaţii de relief joase, pe care nu le remarcasem pe partea stîngă. Vegetaţia era aici diferită : palmieri pipernicíţi, ale căror frunze ascuţite se ridicau la aproximativ un metru de sol, ca un mănunchi de pene bej. Pisici sălbatice se cuibăreau prin mărăcinişul acesta şi le vedeam ţîşnind la chemarea noastră, mişcate parcă de-un resort ; pantomima lor ne distra amintindu-ne manevrele puricilor.

Unul din aceste animale, rănit la o labă, zăcea nemişcat în drum ; ne oprirăm şi încercai să-i dau îngrijiri, dar rămăsei surprins văzînd că blana i se duce fîşii-fîşii ; îmi rămînea în mînă ca o coajă veche care se fărîmiţează. Nu ştiam dacă să-l las pe animal rănit cum era ori să risc să-l văd jupuit de viu ; cea mai mică atingere îl belea, ca să spun aşa. Şi atunci îmi făcu din cap un semn pe care îl repetă de mai multe ori privind într-o anumită direcţie ; înţelesei că exista acolo

ceva care-l putea ajuta pe rănit. Făcui cam vreo cincizeci de metri şi ajunsei la un copăcel mai înalt decît alţii, care purta între frunzele sale fructe portocalii ; culesei cîteva şi mă întorsei la pisica mea, care gîfîia. Se repezi la fructe, pe care le înghiţi cît ai clipi din ochi. Mădularele i se liniştiră şi se lungi pe-o rînă. Mă uitam la ea şi nu prea ştiam ce să fac, cînd burta începu să i se umfle, labele i se chirciră, blana alunecă de pe ea ca o cămaşă desfăcută la nasturi şi mari pene albastre crescură pe pielea bolnavului. Capul îi deveni al unui cormoran, labele rămaseră numai două, şi acelea palmate, corpul era al unei păsări destul de măricele. Se ridică în picioare şi începu să-şi netezească cu ciocul noua găteală. Vreo cincisprezece pisici se apropiară atunci şi alcătuiră un cerc în jurul lui. Cormoranul le ţinu un mic discurs în limba animalelor şi toate pisicile mişcau din mustăţi ; pe urmă îşi luă zborul în direcţia mării.

Mă întorsei la copăcel să culeg fructele rămase, pe care le pusei în buzunar, apoi la brişcă, unde-l găsii pe Firicel adormit. Aproape că fui ispitit să-i ofer cîteva fructe, dar ce s-ar fi ales din frumoasa noastră prietenie, dacă vizitiul şi-ar fi luat zborul de pe capră ? Să păstrăm aceste seminţe magice, îmi spusei eu, le vom folosi în scopuri mai bune. Firicel mă întrebă ce-am făcut cu pisica rănită şi-i spusei că, pur şi simplu, am transformat-o în pasăre.

— O să mă transformaţi şi pe mine în capră, îmi spuse el glumind.

Continuarăm să mergem prin vîlcea, cînd, deodată, la o cotitură a drumului ne apăru în faţă cîmpia. Nu erau vastele mlaştini pe care le admiraserăm mai adineauri, ci o întindere de lanuri de grîu copt în mijlocul căreia, insolită şi somptuoasă, se înălţa o poartă care atingea cerul. Spectacolul ne lăsă cu gura căscată ; Clotho se opri brusc şi necheză de spaimă. O poartă în formă de arc de triumf, atît de mare încît strivea întregul peisaj dimprejur.

— Ce vrea să fie asta ? îl întrebai eu pe Firicel. Ai auzit ceva despre ea ?

— Zău că nu. Dar poate că sîntem pradă unei iluzii ? un miraj ?

— Hai mai aproape.

Înaintarăm aproximativ o leghe prin cîmpul de grîu şi ovăz. Poarta ca un Himalaya ne domina. Era construită în mijlocul unui spaţiu necultivat şi văzurăm că marca intrarea într-un oraş ale cărui mahalale, liliputane de la distanţa asta, veneau să moară la poalele pilaştrilor ei. Cam vreo cincisprezece leghe ne despărţeau de poarta asta, despre care nu ne vorbise nimeni pînă atunci ; şi orientarea ei ne deruta, căci cînd dominam, de la înălţimea la care eram, marea, precum şi uriaşul eşichier colorat al stîncilor, nu văzusem nimic ; e adevărat că drumul nostru o luase la un moment dat la stînga, dar cum să concepi o asemenea schimbare ? Pretutindeni grîu şi cereale sub

un cer limpede, care nu amintea prin nimic orizontul maritim ; pînă şi sarea pe care vîntul ne-o lipea pînă mai adineauri de buze dispăruse. Poarta asta cu dimensiuni sfidătoare păzea desigur mai mult decît intrarea într-un oraş. Înaintam mereu. Ca într-o halucinaţie, colosala arhitectură părea că vine să ne izbească pleoapele ; detaliul frescelor şi al smalţurilor sale, al basoreliefurilor şi al sculpturilor sale ne apărea drept rodul unei arte cu totul necunoscute ; trei cornişe mai orbitoare ca aurul încununau această capodoperă.

În timpul celor două ore care ne-au trebuit ca să ne apropiem n-aveam ochi decît pentru minunăţiile acestea.

DETALIU DIN POARTĂ

Începînd de sus, sub cornişele strălucitoare sînt gravate adînc în marmoră nişte salamandre negre ; au zece metri înălţime şi par răstignite pe friză. Cu ele alternează tritonii vopsiţi în galben şi chinovar, adevăraţi dragoni ai focului, care înlănţuie cu membrele lor suple pastilele liliachii presărate pe fondul intervalelor. Fiecare din aceste pastile e un peisaj curios ori un chip melancolic, aşa cum înlăuntrul tritonilor şi al salamandrelor mii de animale stranii sînt pictate sau gravate, formînd parcă în jurul ostroavelor mov o mulţime ostilă. Regularitatea cu care se succed figurile cele mari fac din întreg ansamblul

un foşnet de valuri care străjuiesc de sus, de la o mie de metri, cîmpia.

Sub salamandre, despărţite de ele printr-o dublă reţea de topaze, mari margarete îşi desfac petalele pe-un fond trandafiriu. Inima lor, înaltă de opt metri, e ca o pardoseală de cărămizi, unde sînt înscrise numele, devenite ilizibile, ale eroilor şi ale bătăliilor de altădată. Fiecare floare e izolată de vecina ei printr-o coroană de mozaic al cărei relief împănat cu oglinzi triunghiulare reflectă tonurile lăptoase ale petalelor şi le prelungeşte, dînd florii o înfăţişare convexă. Steluţe de dimensiuni mai mici radiază în interstiţii şi brodează partea inferioară a bandei. Aceasta e aşezată deasupra unor metope în diagonală, care dau iluzia unei triple torsade ; lapislazuli şi cristali de stîncă se împerechează pe-o suprafaţă de aproximativ patru sute de metri patraţi. Apoi, globurile de sticlă încrustate în granit alcătuiesc, la rîndul lor, trei şiruri de perle cu diametrul de cinci metri ; în interiorul globurilor, prinse în compoziţie, corpusculi de bronz şi argint formează în cea mai savantă dezordine imaginea universului ; aceasta e repetată astfel de douăzeci de ori pe fiecare pilastru. Despre aceste patruzeci de universuri aflarăm de la un cerşetor că sînt treptele care-l duc pe înţelept la indiferenţa supremă.

Sub perle, şapte plinte lipsite de ornamente reprezintă cele şapte litere ale cuvîntului *linişte :* de acolo pleacă marile flamuri care se desfăşoară în cascadă, stropite cu azur şi

smarald. Sînt marmuri rare încrustate cu mice și șisturi care împlîntă în masa de aur pietriș cu nisip ; acesta, îngrămădit și cimentat chiar în piatră, reprezintă popoarele îndoctrinate de către propagatorii religiilor și se înalță pînă la jumătatea steagurilor. Cele două mișcări unduiesc și se întrepătrund pe-o înălțime de o sută cincizeci de metri. Între stindarde și dunga de cobalt care le înconjoară, corpuri băgate unele într-altele lunecă precum niște șerpi ; aceste corpuri sînt cele ale amanților din toate epocile, astfel că a fost nevoie să-i facă încălecați unii peste alții pentru a-i putea așeza pe toți într-un spațiu limitat ; curînd vor încălca plintele liniștei, dat fiindcă în cursul secolelor ce vor veni dragostea va împreuna trupurile și nici unul din ele nu va scăpa de dalta sculptorilor porții.

Motivele geometrice slujesc drept temelie îngrămădirilor de nisip ; sînt în altorelief și amintesc destul de bine, prin felul cum sînt dispuse, planul unei cetăți ideale. Cuburi încastrate în niște conuri închipuie case pe coasta unor dealuri ; hexagoane, cercuri, trapeze sînt piețe în mijlocul unor încîlceli de curbe paralele, linii frînte și unghiuri de toate felurile, magistrale, scuaruri, stradele și cheiuri de-a lungul unei panglici de culoare deschisă care merge în zigzag, lată de treizeci de picioare, urmînd meandrele unui motiv ornamental geometric repetat de patru ori.

Dedesubt, o bandă fin ajurată simbolizează urzeala zilelor, linia iscusită a arabescurilor

dispersează privirea care se așază ici și colo în punctele colorate, un releu al tuturor mileniilor pînă astăzi ; aproximativ o sută de mii de puncte indică vîrsta porții.

Două fîșii albe se încrucișează dedesubtul arabescurilor, și sînt formate din pliuri sculptate în calcar ca un gigantic turban ; mai largi către marginile pilastrului, mai înguste spre centru, ele se îmbucă una într-alta asemenea unor triunghiuri inversate. Rombul care rezultă din îmbinarea lor e ochiul lui Graal-Pirat, zeul rîvnelor imaginare și stăpînul lumii ; insuportabila albeață a pietrei face să izbucnească dimensiunile ochiului, care, asemenea soarelui, își trimite razele asupra întregului pilastru, devenind centrul decorului.

Lalele și frunze de trifoi se îmbrățișează pe o înălțime de o sută de metri în spațiul cuprins între coada ochiului și un ciubuc de acaju dispus în prelungirea compartimentării ansamblului. Coloritul florilor, volutele tulpinilor și eleganta ramificație a frunzișului au grația serbărilor levantine, unde artificiul ține locul tuturor seducțiilor realului. Ai crede că sînt dansatoare moarte în imposibila atitudine pe care le-a dăruit-o o clipă de beție, încordate de efortul de a scăpa legilor elementare ale mișcării, sacrificate, martirizate și pînă la urmă satisfăcute în dorința demențială de-a născoci pentru gloria nimănui un nou mod de-a sluji frumusețea.

Apoi, S-uri sau duble semilune încrucișate, înotători paraleli, stilizați pe-un fond de-un

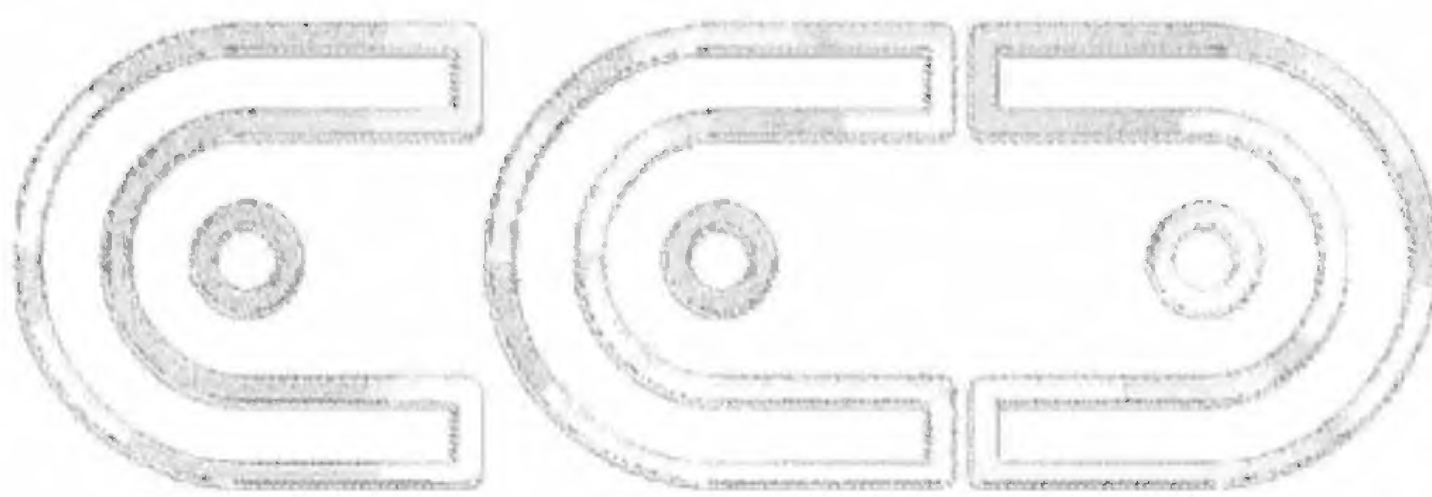
albastru-intens, preced, aşezaţi pe-o friză de nestemate şi sidef, imensa caracatiţă-anemonă pe-o suprafaţă de două sute de metri. Toată gama de auriuri se topeşte în coama de păr a oceanicei zeiţe care se scaldă în ape de lavandă ; un penel rafinat a tras peste ele striuri roz şi cenuşii bătînd spre violet şi le-a irizat suprafaţa cu un lac pastelat. Caracatiţa-anemonă, prizonieră a dreptunghiului, e emblema revoltei sufletelor sufocate de datorii ; se acordă un mare interes acestei probleme în morala ţinutului, ceea ce explică insistenţa cu care subiectul e tratat de arta băştinaşă.

Din nou cele şapte plinte, dar de-o mai mică întindere, şi de astă dată pictate ca să dea iluzia reliefului ; sînt aşezate deasupra ultimului fragment acoperit de medalioane şi linii frînte imitînd ghirlandele unei diademe. Această porţiune a stîlpului, care se ridică la două sute de metri deasupra solului şi formează baza, nu e tot atît de frumoasă ca restul ansamblului ; ornamentaţia e făcută aici într-un spirit teatral, măcar pentru că a evitat materialele rare şi s-a folosit de false perspective. Zboruri de rîndunele pictate pe-un fond deschis invadează fiecare al doilea medalion ; cel intermediar e ocupat de arbori de diferite esenţe, încărcaţi de fructe şi flori. Totul dă oarecum iluzia unui peisaj înclinat care s-ar contempla, mai jos repetat de-a-ndoaselea, în apele unui fluviu şerpuind la zece metri de sol, pe margini cu lotuşi şi bujori negri.

C U P R I N S

Scanare și prelucrare digitală

de

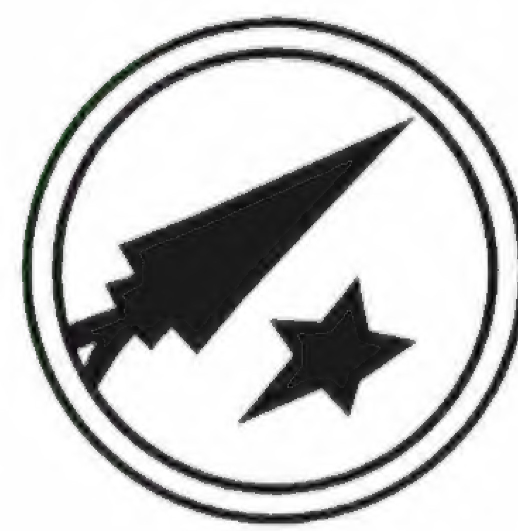
Anonim

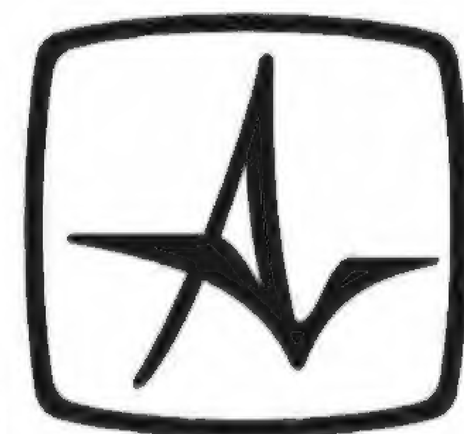

și

CAT Graur

Antwerpen

2023

